

Wat is er tussen A(ntwerpen) en B(elgrado)...?

1. Inhoudstafel
 2. Woord vooraf / Antwerpen-Belgrado + uitnodiging – de redactie
 4. Schip ahoi! – Jelica Novaković-Lopusina & Sven Peeters
 6. De vier prozaïsten & poëtisch toemaatje uit Belgrado
 9. Uit: *011* – Momo Kapor
 12. Uit: *De Vlaamse slaapwandelaar* – Zoran Penevski
 14. Uit: *De tuin der liefde* – Saša Obradović
 17. Uit: Zeven staties uit het leven van een badkuip – Jelica Novaković
 20. Gedichten van Živorad Nedeljković, Gojko Božović en Ana Šeferović
 24. De vier van Antwerpen
 26. Belgrado, aangenaam – Ingrid Vander Veken
 30. Vier gedichten – Peter Holvoet-Hanssen
 34. Duif – Erik Vlamincx
 38. Drie gedichten – Michaël Vandebril
-
41. aRtrivistisch manifest – Frank De Vos
 42. Lul – Edith Huybreghts
 50. Vliegen – John Toxopeus
 52. Je moet geen uien eten als je naar een feestje gaat – Bart Diephuis
 55. Rechte rug – Nell Nijssen
 56. Ballast – Peter Moerenhout
 60. De vader, de zoon, de man – Peter W. J. Brouwer
 62. Reisgedichten – René Hooyberghs
 64. Denkend aan en met Leopold Flam – Wim Meewis
 68. Gedichten – Inge Boulonois
 69. Gedichten van Alexander Banerman & Paul van Weel
 70. Het is mogelijk dat ik... – Delphine Lecompte
 72. De laatste ronde – Ewald Graf
 73. Onze abonnees in het voetlicht
 74. Reclames
 75. Medewerkers herfstnummer 108
 76. Impressum

Foto voorplat: **Sven Peeters** / Servisch boerenschoeisel tegen een bekende achtergrond

Woord vooraf – Wat is er tussen A(ntwerpen) en B(elgrado)?

Talen trekken grenzen tussen volkeren. Nochtans koesteren de inwoners van de verscheidene landen dezelfde gevoelens, angsten, verwachtingen... Dat wilde de redactie van *Gierik* wel even aan de werkelijkheid toetsen. Hoe de idee voor een literaire kruisbestuiving tussen Antwerpen en Belgrado tot stand kwam, lezen jullie op de volgende pagina's 4 en 5 in 'Schip ahoi!', de korte historiek van Sven Peeters en Jelica Novaković, de daadwerkelijke bezielers van dit grensoverschrijdende nummer 108. De deelnemende auteurs uit Belgrado en Antwerpen worden uitvoerig aan u voorgesteld en ingeleid. Ze vormen een boeiende en gevarieerde staalkaart van toonaangevende schrijvers uit beide steden.

Dit 108ste nummer zal worden voorgesteld in de stijlrijke locatie van de Katoen Natie (Van Aerdtstraat, Antwerpen) op donderdag 30 september om 20 uur: een architectonische en artistieke ruimte om 'U' tegen te zeggen. Een Servische delegatie wordt verwacht. Jullie komen toch ook?

In dit nummer vinden we een reeks inzendingen die om erg uiteenlopende redenen belangrijk, onthullend en origineel zijn. Doeldichter Frank De Vos levert zijn aRtrivistisch manifest af: kunst kan meer zijn dan een vrijblijvend esthetisch gezwets; maatschappelijke relevantie zonder postmodernistische achtergrond. De zeventienjarige Edith Huybreghts debuteert in *Gierik* met een bijzonder verfrissend verhaal vol jeugdige wijsheid, relativering en onderhuidse humor: een onbetwistbaar talent in wording! De Nederlandse verhalenschrijver John Toxopeus schept in weinig woorden, maar met afgemeten spanning een lugubere sfeer van insectengewriemel. Bart Diephuis laat zijn personage worstelen met de problematiek van hoe je best bij een mooie meid op bezoek gaat. Wat doe je aan? Wat breng je mee? Wat verwacht je? Peter Moerenhout dompelt ons in de rauwe, hartverscheurende realiteit van het truckersbestaan. Een chauffeur wordt met enkele dode Chinezen in zijn aanhangwagen geconfronteerd.

De poëtische vertegenwoordiging start met liefdeservaringen en wijnglazenvaat van Nell Nijsen. Peter W. J. Brouwer hangt een beklijvend familieportret op. Zijn nieuwe verzen verschijnen in het voorjaar bij de Leuvense uitgeverij P. René Hooyberghs schetst bijzonder accuraat, maar toch met zeer suggestieve toetsen zijn reisindrukken in Europa. Inge Boulonois, Alexander Baneman en Paul van Weel leveren aparte poëtische ontboezemingen/proeverijen af. De met de C. Buddinghprijs bekroonde Delphine Lecompte publiceert in *Gierik* voor de derde maal enkele nieuwe gedichten gekenmerkt door haar ondertussen gekende ontregelende beeldenstorm.

Wim Meewis bericht nogmaals en niet ten onrechte het belang en de invloed van Leopold Flam, een van Vlaanderens belangrijkste filosoferende denkers, nog steeds onvoldoende gekend en gewaardeerd buiten de Vlaamse grenzen.

We sluiten af met een laatste ronde van Ewald Graf en stellen vast dat het glas definitief leeg is. Jammer...

Eind oktober (dinsdag 26.10) nodigen we jullie uit in het Antwerpse Letterenhuis voor een feestelijke poëzieavond, gelardeerd met zang en muziek n.a.v. een verrassende poëziebundel *Honderd gedichten van 100 Gierikdichters*, uitgegeven om o.a. het grootscheepse Gierikpoëziearchief (421 dichters met 2.556 gedichten!) in de verf te zetten. Zie ook onze website www.gierik-nvt.be.

Voor ons winternummer 109 plannen we enkele onthullende teksten over de Antwerpse schilder, maar ook schrijver (minder gekend) Paul Joostens, die vijftig jaar geleden overleden is. Nog veel te weinig is geweten hoe gedurfd, oorspronkelijk, maar ook hoe controversieel zijn gepenseelde, getekende en verbale uitspattingen wel waren. Weer een nummer om naar uit te kijken... ■

De redactie

Uitnodiging voorstelling herfstnummer 108 van Gierik & NVT

‘Wat is er tussen **A(ntwerpen) en **B**(elgrado)...?’**

op donderdag 30 september om 20 uur stipt

in de prachtige locatie van Katoen Natie, Van Aerdtsstraat 33, 2060 Antwerpen

Verwelkoming Servische gasten, toelichting opzet van het bijzondere nummer,
voordracht door de aanwezige auteurs, verbroedering Antwerpen-Belgrado,
nadien glazen der vriendschap

Werkten mee aan het grensoverschrijdende nummer:

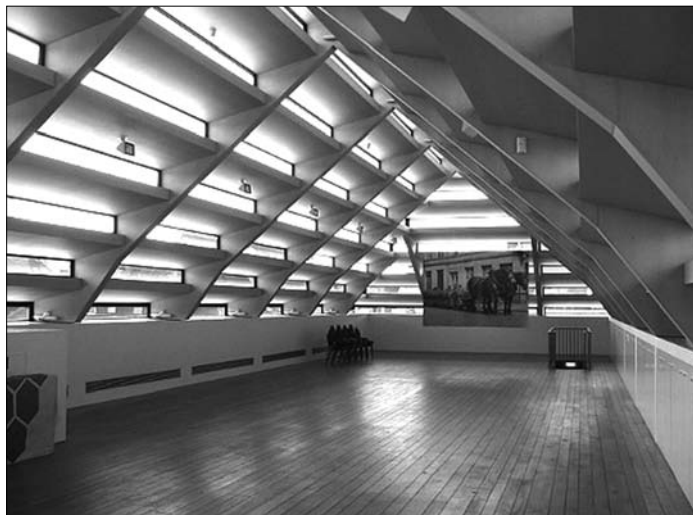
Jelica Novaković, Sven Peeters, Gojko Božović, Peter Holvoet-Hanssen, Momo Kapor, Živorad
Nedeljković, Saša Obradović, Zoran Penevski, Ana Šeferović,
Michaël Vandebril, Ingrid Vander Veken, Erik Vlamincx

Een gouden tip!

Bezoek in groep de artistieke schatten en architectuur van HeadquARTers.

Bezoek op weekdays vanaf 17.30 u, op zaterdag tussen 10 u en 16 u.

Tel: +32(0)3 221 68 11, info@Katoennatie.com.

Schip ahoi!

Toen in 1992 het eerste nummer van *Erazmo*, het Jaarboek voor Nederlandstalige literatuur in Servische vertaling verscheen, vroeg de hoofdredactrice zich met een maritieme metafoor af of er wel ooit een schip uit de Lage Landen op verkenningstocht naar de Servische literaire kusten zou uitzelen.

Intussen zijn we achttien jaar verder. De Nederlandstalige literatuur is dankzij een systematische aanpak van neerlandici en/of vertalers zoals Jelica Novaković-Lopušina, Ivana Šcepanović en Olivera Petrović van der Leeuw grotendeels in kaart gebracht, vanaf de Middeleeuwen tot de vroege 21ste eeuw. Servische studenten neerlandistiek en het geïnteresseerde leespubliek beschikken over een honderdtal titels van auteurs zoals Aafjes, Abdolah, Barnard, Boon, Bouazza, Claus, Conscience, Coornhert, Den Doollaard, Deleu, Elsschot, Emants, Hadewych, Hemmerechts, Hermans, Hertmans, Komrij, Lampo, Michiels, Mulisch, Multatuli, Nooteboom, Van Ostaijen, Van Paemel, Peper, Reve, Ritzerveld, Tellegen, Vestdijk, Walschap... Ze beschikken ook over een literatuurlexicon met een gedetailleerd overzicht van alle bestaande vertalingen.

Deze golf van belangstelling werd vooral gedragen door het enthousiasme van de vertalers, de steun van Nederlandse en Vlaamse literaire instellingen en van vele auteurs, en de nieuwsgierigheid van enkele Servische uitgeverijen waaronder Prometej uit Novi Sad de meest productieve is gebleken.

Al wachtende op dat schip uit de tegenovergestelde richting vertaalde Jelica Novaković-Lopušina alvast een kleine bloemlezing, dit met de hulp van Nederlandse en Vlaamse vrienden, onder wie ettelijke dichters en schrijvers (Jozef Deleu, Anton Korteweg, Charles Ducal, Maja Panajotova, Fleur Bourgonje, Ton Anbeek, Charles van Leeuwen...). De tweetalige uitgave verscheen onder de titel *Gewezen engelen/Bivši anceli* (Beograd: LutErazmo, 1995, 103 p.) en presenteerde in totaal 25 dichters en 44 gedichten.

Op een vloot uit de tegenovergestelde richting wordt nog steeds gewacht, maar er zijn wel een aantal sloepjes uitgevaren. De sporadische vertalingen zijn vooral gericht geweest op klassiekers zoals Ivo Andrić, Miloš Crnjanski, Danilo Kiš en Aleksandar Tišma.

Een ander zwaartepunt vormen werken die een neerslag zijn van de turbulente gebeurtenissen in de jaren negentig: Vladimir Arsenijević met zijn debuut *De sterfmaand (U potpalublju)*, Svetislav Basara met *Mongoolse dromen (Mongolski bedeker)*.

Een derde groep vertegenwoordigt auteurs bij wie taal en herkomst niet meer volstaan om ze bij een nationale literatuur te voegen. Het zijn voornamelijk diaspora-auteurs die of in het Servisch blijven schrijven (maar zich makkelijker kunnen laten vertalen dan hun thuisgebleven collega's) of een nieuwe taal adopteren. Men denke aan Borislav Čičovački en Radojčić Kane.

De promotie van deze schrijvers is de verdienste geweest van een aantal Lagelandse slavisten en/of enthousiastelingen zoals Reina Dokter, Roel Schuyt, Guido Snel, Robert Stallaerts en Stijn Vervaet. Een speciale vermelding verdient Raymond Detrez voor een objectieve presentatie van de complexe Balkanproblematiek.

Wat media betreft bestaat er – dit in tegenstelling tot het bovengenoemde *Erazmo* – geen gespecialiseerd tijdschrift voor Servische literatuur in vertaling. Sporadisch wordt er wel aandacht gegeven zoals in het inmiddels ter ziele gegane *Kreatief* of in *Donau*, het tijdschrift voor Zuid-oost-Europa.

En nu verschijnt er ineens een heus piratenschip aan de horizon! Het dwarse tijdschrift *Gierik* wijdt een heel themanummer aan de denkbeeldige samenvloeiing van Donau en Schelde. Hoe het gekomen is dat deze duizenden kilometers van elkaar verwijderde rivieren elkaar gevonden hebben is per auteur een verhaal apart. In het geval van Ingrid Vander Veken en Michaël Vandebril stoelt de kruisbestuiving op persoon-

lijke ervaringen, opgedaan in Belgrado tijdens een PEN-bezoek en een poëziefestival. Kapersdichter Peter Holvoet-Hanssen en een nog uit te kiezen Servische collega zijn aan elkaar gelinkt via het fenomeen van het stadsdichterschap, waaraan Belgrado dankzij de gedreven Clio-uitgever en cultureel adviseur Zoran Hamović een voorbeeld wil nemen. Zoran Penevski en Saša Obradović hebben hun imaginaire landschappen gevonden in het culturele erfgoed van de Lage Landen. Wat Momo Kapor, Jelica Novaković en Erik Vlaminck betreft gaat het om de poging om de eigen identiteit te exploreren met het oog op de Ander.

Het is onze vaste overtuiging dat literaire ontmoetingen de boeiendste en smakelijkste manier zijn om de Ander te leren kennen, niet alleen die buiten ons, maar ook die in ons eigen spiegelbeeld.

En dan nu, lezer, enteren! ■

Jelica Novaković-Lopušina & Sven Peeters, auteurs van de Belgrado-kroegengids Het Kafana-Tribunaal (Clio, 2006)

(Meer info over de bovengenoemde Servische auteurs vindt u op <http://balkanboeken.blogspot.com>)

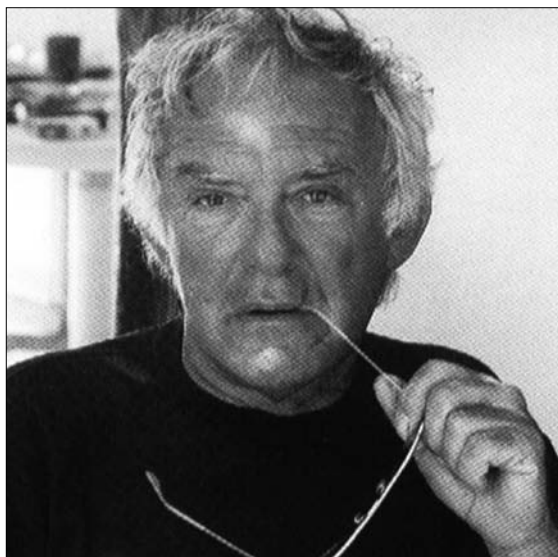

Belgrado / de Overwinnaar, symbool van Belgrado (een beeld van Ivan Meštrović) / foto: Sven Peeters

Antwerpen / Brabo, de handige reuzendoder, symbool van Antwerpen (een beeld van Jef Lambeaux)

De vier prozaïsten uit Belgrado

Momo Kapor

(Sarajevo, 1937-2010) was schrijver, schilder, illustrator en berucht bohémien. Hij kwam al vroeg naar Belgrado, waar hij met zijn korte, impressionistische verhalen en columns de chroniqueur werd van het Belgradose stadsleven in de Joegoslavische jaren. Voor hem moest Belgrado niet onderdoen voor New York en Parijs. Met zijn kenmerkende, lichtironische toets was hij een van de eersten die zijn liefde voor het land succesvol wist te combineren met lichte kritiek op het regime, zodat hij ondanks zijn oppositionele stijl gedoogd werd door de overheid. Verder was hij bekend als schilder en illustrator. Hij ontwierp het bekende uithangbord voor het restaurant Dva bela goluba (De twee witte duiven) in Skadarlija, het Montmartre van Belgrado, maar hij illustreerde even goed een kinderboek van Radovan Karadžić.

Zoran Penevski

(Pančevo (Belgrado), 1967) is (scenario-)schrijver en vertaler. Hij heeft de volgende romans gepubliceerd: *Sporen van afwezigheid* (Tragovi odsustva, 2008), *Minder belangrijke misdaden* (Manje važni zločini, 2005), *De Vlaamse slaapwandelaar* (Flamanski mesečar, 1997) en een verhalenbundel over Gogol *De geschiedenis van de buik* (Istorija stomaka, 1999). Hij schreef tevens het scenario voor het stripverhaal *Des Rivierès sur les Ponts* (met tekeningen van G. Josić, 2004). Samen met Ivica Stevanović is hij co-auteur van de eerste Servische beeldroman *Vriendelijke lijken* (Ljubazni leševi, 2004), het bestiarium *Lexicon van beeldende legioenen* (Leksikon likovnih legija, 2005) en het stripverhaal *L'Anatomie du Ciel* (2006).

Jelica Novaković

(Belgrado, 1955) is de oprichtster van het eerste Lectoraat en Leerstoel Nederlands in ex-Joegoslavië. Ze is de auteur van het eerste basiswoordenboek Nederlands-Servisch en een grammatica van het Nederlands voor Servische studenten (*Gramatika nizozemskog jezika*, 2005). Ze is stichtster en hoofdredactrice van *Erazmo*, het jaarboek voor Nederlandstalige literatuur en cultuur. Als columniste schrijft ze voor *Vrij Nederland* en *De Standaard*. Ze is auteur van het oorlogsdagboek *Gelukkig is wie bijtijds waanzinnig wordt*, dat vertelt over de Navo-bombardementen op Belgrado in 1999, en co-auteur (samen met Sven Peeters) van de Belgrado-kroegengids *Het kafana-tribunaal* (Clio, 2006). Een kortverhaal en enkele gedichten verschenen reeds in *Gierik*. Ze werd bekroond met de Vlaamse PEN-prijs 2001.

Saša Obradović

(Valjevo, 1968) is jurist en woont in Belgrado. Eerder publiceerde hij de verhalenbundel *De intrede in het kasteel* (*Ulazak u zamak*, 1998) en de roman *Mardijan is eindelijk dood* (*Mardijan je najzad mrtav*, 2005).

... & een drieledig poëtisch toemaatje

Živorad Nedeljković

Živorad Nedeljković (Kraljevo, 1959), dichter en redacteur, publiceerde volgende bundels: *Verkeerde prognose* (1991), *Tutin en nog een vijftigtal gedichten* (1998), *Taal grootscheeps* (2000), *Verzenmoeder* (2001), *Correcte verzen* (2001), *Wezenlijke zaken* (2002), *Ergens dichtbij* (2003), *Iemand anders* (2005), *Deze wereld* (2009). Hij is bekroond met de volgende prijzen: Zmajeva nagrada (vernoemd naar de bekende dichter Jovan Jovanović Zmaj en verleend door de oudste Servische culturele instelling Matica Srpska), in 2004 voor zijn bundel *Punctuele gedichten* Nagrada Đura Jakšić (vernoemd naar de bekende romantische dichter Đura Jakšić, van wie in Skadarlija, het Belgradose Montmartre, het geboortehuis te bezichtigen is), Nagrada Meša Selimović (vernoemd Meša Selimović, bekend voor zijn roman *De dood en de derwisj*) voor zijn boek *Deze wereld*. Zijn gedichten zijn vertaald in het Engels en het Pools.

Ana Šeferović

Ana Šeferović (Belgrado, 1976) is dichteres. Ze heeft twee bundels gepubliceerd: *Het diepe continent* (2000) en *Eindeloos feest* (2004). Haar gedichten zijn in enkele talen vertaald en bekroond. Ze woont in Londen.

Gojko Božović

Gojko Božović (Pljevlja, 1972) is dichter, criticus en essayist. Hij heeft volgende dichtbundels gepubliceerd: *Onder-grondse bioscoop* (1991), *De ziel van het beest* (1993), *Gedichten over dingen* (1996), *Archipel* (2002) en *Elementen* (2006). Verder publiceerde hij de essaybundels: *Poëzie in de tijd. Over de Servische poëzie in de tweede helft van de 20ste eeuw* (2005) en *De plaatsen die we liefhebben* (2009). Verder stelde hij een bloemlezing samen van moderne Servische poëzie (2005) die in 2006 ook in het Engels werd uitgegeven: *Places We Love. An Anthology of Con-temporary Serbian Poetry*. Voor zijn poëzie heeft hij volgende prijzen ontvangen: Maticëv šal (vernoemd naar de bekende surrealistische dichter Dušan Maticë), Brana Cvetković, Branko Ćopić, Europa Giovani International Poetry Prize. Verder heeft hij de Borislav Pekić Prijs ontvangen voor zijn essays. Zijn gedichten en essays zijn vertaald in het Engels, Duits, Frans, Italiaans, Russisch, Tsjechisch, Hongaars, Slovaaks, Pools, Roemeens, Portugees, Bulgaars, Sloveens en Macedonisch. Hij woont en werkt in Belgrado.

Momo Kapor overleed op 3 maart jl. De onderstaande columns verschenen in de jaren tachtig in het bekende dagblad *Politika* en zijn grotendeels opgenomen in de populaire bundel *011* (naar de telefooncode voor Belgrado).

129.

Ik kom steeds meer jonge dames tegen die ermee opscheppen dat ze niet eens een spiegeleitje kunnen bakken! Fantastisch! Eindelijk behoren we tot de grote wereld. Ik bewonder ze. Wat een vooruitgang! Onze scholen, die al lang afgerekend hebben met het kleinburgerlijke opvoedingsideaal, hebben hun best gedaan om ze te bevrijden van de ondergeschikte positie waarin onze oma's eeuwenlang gesnikt en geleden hebben onder het geweld van onvolkse opa's die neigden naar mannelijk chauvinisme.

Jonge dames leren van kinds af aan over de schadelijkheid van idealisme, over de Punische oorlogen, over de thesen van Feuerbach en de moeilijke positie van textielarbeiders in het Engeland van de 18de eeuw, over de genitaliën van regenwormen en de patriottische poëzie van Oskar Davičo, over de relativiteitstheorie, de rol van massacommunicatiemiddelen in de theorie van Umberto Eco, over rijstproductie in Birma en Indonesië, over het Orion-gesternte en integrale vergelijkingen waarin alles onbekend is behalve de leraar, over loogachtig zuur en Bretons surrealistisch manifest, over computerchips en het Congres van Berlijn en over nog veel meer andere nuttige dingen.

Maar niemand leert ze ooit: hoe je soep met gefruit meel aanmaakt, hoe je oude sokken op een houten paddenstoeltje stopt of desnoods op een gloeilamp, hoe je kinderrokjes en -broekjes langer maakt, hoe je gelukkig blijft met je familie, ook als de armoede mee aan tafel gaat zitten.

Nee, nee, ze genieten mijn diepste bewondering: deze jonge dames zijn geen tikkeltje kleinburgerlijk – zij zijn erop voorbereid uitsluitend buitenshuis te eten, in chique restaurants en clubs...

Daarom is het niet verwonderlijk dat er in Belgrado zoveel oedipale types rondlopen, wij weten immers dat alle nog kleinburgerlijke moeders bereid zijn om echte rundvleessoep met huisgemaakte vermicelli te koken! Hun generatie is blijkbaar de laatste die ermee akkoord gaat om eigenhandig pruimen te ontpitten voor knoedels. Na hen komt de alomvattende vrouwelijke bevrijding van liefde en opoffering, wat ik van ganser harte begroet!

Maar, o Heer, wat zou ik toch graag terugkeren, al was het maar voor één enkele dag, in die oude, zwart gemaakte, beledigde, vernietigde en verachte kleinburgerlijke wereld waar ik vandaan kom!

U hoeft daarom echt niet te aarzelen: als niemand wil toegeven een petit bourgeois te zijn, dan meld ik me vrijwillig. Die ben ik, dus, schiet u maar!

8.

Als ik er beter over nadenk, dan is deze stad niet bepaald de beste plaats voor mensen met een serieus beroep, voor politici, economen, juristen, planners, wetenschappers en dergelijke, maar hij is echt ideaal voor... schrijvers!

Belgradose schrijvers hoeven hun verbeeldingskracht helemaal niet te gebruiken. Het is voldoende om 's morgens naar een van de twee lokale radio-stations te luisteren of de krant te lezen: wat voor ongekende wonderen! In vergelijking met een doorsnee Belgradoër zijn de Franse surrealisten doodgewone amateurs zonder fantasie! Overigens, het surrealisme heeft destijds, behalve in Parijs, alleen maar hier, in Belgrado, wortel geschoten. Die arme Amerikanen, Fransen, Engelsen en Zweden... Ze doen zich zoveel moeite om iets

¹ Het gaat om een typisch socialistisch woord. 'Onvolks' was een soort negatieve beoordeling in de zin van: niet tot het gewone volk behorend, dus burgerlijk, dus niet socialistisch, dus slecht. (n.v.d. redactie)

onlogisch of gek te verzinnen wat in Belgrado elke literaire beginner 's morgens vroeg al gereserveerd krijgt!

In welke stad ter wereld krijgt u 's morgens al te horen hoelang er die dag stroom of water uitvalt?

Vanwege een paar onbeduidende minuutjes stroomuitval in New York zijn er tonnen boeken geschreven en een paar films gemaakt. Sociologen en psychologen hebben er een hele bibliotheek van wetenschappelijke studies over gepubliceerd. In welke stad ter wereld die aan twee rivieren ligt, is er zo vaak een tekort aan water?

Wat een Belgradoër zonder gezeur kan verdragen, dat zou de dood van elke gemiddelde Europeaan betekenen, om van gevoelige Amerikanen nog te zwijgen!

Wie van hen zou bijvoorbeeld kunnen overwintert zonder verwarming of verlichting? Wie zou er met een batterijlampje of een druipende kaars door een dichtgesneeuwd en pikdonker stadscentrum krioelen? Maar niemand kan ons zoveel stroom onthouden als wij kunnen uitslapen!

Wie van die verwende buitenlanders zou levend en gezond uit onze vervuilde Sava komen, waar wij nog altijd zonder gevolgen in zwemmen? Hij zou daar de pest of de cholera vatten – maar ons gebeurt, godzijdank, niets! Dat ligt er waarschijnlijk aan dat we als kind moeten wennen aan de meedogenloze omstandigheden en daardoor een natuurlijke immuniteit ontwikkelen. Ieder kind eet in Belgrado met het ongewassen fruit minstens 7 pond verschillende bacteriën, bacillen en amoeben. Daarom mijdt de ziekte ons, alsof we aanstekelijk zijn!

Een lift voor de toekomst

Wanneer bij Belgradoërs de wens ontstaat tot urbane, Europese hoogtes op te stijgen, dan doen ze dat in de meest verwaarloosde liften ter wereld. Gefascineerd door grootse thema's blijken ze geen oog te hebben voor de kleine, smerige liftthematiek, hoewel ze daar dagelijks mee geconfronteerd worden.

Het lijkt soms alsof in onze flatgebouwen onze liften ook zonder stroom zouden kunnen rijzen: gedragen door de warme, ranzige geur van gefruit meel met knoflook en het kelderluchtje van halfrotte zuurkool...

Brengt u maar eens een bezoek aan een nog zo

mooi gemeubileerde woning – een echt Europese oase van chic, comfort en elegantie. Bevindt zich namelijk zo'n interieur per toeval op één van de hogere verdiepingen, dan moet u er noodgedwongen in het beweegbare, houtgesneden kapelletje van onze ongelooflijke mentaliteit naartoe.

Zodra onze medeburger geklemd raakt in de claustrofobische eenzaamheid van deze beweegbare kist die aan onbetrouwbare kabels boven een angstwekkende afgrond hangt, blijkt hij van een niet te stillen verlangen te branden om zijn loerende, destructieve erotische driften en zijn lang onderdrukte ego te laten spreken. In zulke momenten pakt hij het eerste het beste puntige voorwerp uit zijn zak en, net als een strafgevangene, krast hij met hartstocht een boodschap of desnoods alleen maar zijn naam en datum van de liftreis, om zo een teken achter te laten voor het nageslacht.

Zijn de muren van metaal, dan haalt onze man van de toekomst een sleutel tevoorschijn of een schroevendraaier. Maar komt hij gelakt hout tegen, dan ontwaakt in hem de oeroude drift om pastoraal in hout te snijden. In de stijl van de lascieve naïeve kunst ontstaan er onder zijn zakmesje vrouwelijke lichamen met opwindend gespreide benen en daartussenin liggende details. De dames gebruiken hiervoor natuurlijk lippenstift, crayon en nagelvijl. Menigeen bereidt zich nog buiten de lift op een creatieve extase voor: tot zijn uitrusting behoren viltstiften en kleurige sprays.

Misschien ligt het gewoon aan ons ingeboren wantrouwen jegens allerlei uitheemse innovaties (zoals liften bijvoorbeeld) die dientengevolge onze wraak moeten ondergaan, terwijl ze ons naar de hoogtes van de beschaving tillen of ons op de begane Balkangrond neerzetten.

Het lezen van zulke liftse hiërogliefen kan natuurlijk ook heel leerzaam en nuttig zijn. Iemand die voor het eerst een gebouw binnenkomt voor een lang verwacht amoureuze diner bij een zekere Vesna, raakt meteen in de lift al bekend met het liefdesleven van de bewoners. Terwijl hij een bos bloemen in de hand houdt, komt hij te weten met wie de uitverkorene van zijn hart het gedaan heeft in diezelfde lift, met wie ze hem verder allemaal ontrouw is geweest, hoe zij weer deze uitspraken dementteert met een nagelschaartje (de dubbel trillende lijn) en beweert dat de bovengenoemde nergens voor deugt, dat hij liegt en dat hij zijn eigen geslacht de voorkeur geeft...

De muren van de liftcabines geven ons niet alleen maar inlichtingen over wie het met wie gedaan heeft en hoe, en wie voor wie en wie tegen wie is, ze onthullen ook vaak de verborgen politieke verbondenheid van hun reizigers: we vinden chauvinistische leuzen, doodshoofden, hakenkruisen, galgen, anarchistische tekens en andere symbolen van allerlei soorten ontaarding.

Daarom worden we door de restanten van doffe spiegels dermate gehaat dat we er nooit goed in uitzien. Overigens zijn de cabines meestal ook niet goed verlicht. Dat komt door het feit dat de bewoners de lampjes stelen en dat degene die overblijven nauwelijks in staat zijn zichzelf te verlichten in hun ijzeren draad- of staafpantsering.

Toegegeven, als al die boodschappen die ik al jaren aandachtig onderzoek er niet waren, dan zou ik me echt idioot voelen met al die toeval- lige medereizigers die sigarenrook in mijn neus blazen en hun hoeden niet afdoen in het bijzijn van dames. Een liftreis is te kort voor kennismaking en te lang als men helemaal naar de bovenste verdieping moet.

Maar ook dan ontbreekt het niet aan enige aantrekkingskracht, verondersteld dat de lift op elke verdieping blijft staan. Dan kunt u in een flits kennis maken met alle mogelijke soorten bewoners van deze supermoderne gebouwen à la Corbusier die de belangrijkste prijzen hebben gewonnen voor hun vorm maar niet voor hun inhoud.

Op sommige verdiepingen zijn de rustplaatsen met behulp van glas en planken verbouwd tot opslagruimtes voor oude meubels en koelkasten; op andere groeien ware wintertuinen, hangen tapijten te drogen, staan zware racebrommers tegen de leuning; weer op andere huizen honden en katten...

Voor vele deuren staan er onder naamplaatjes met academische titels en rangen houten sandaaltjes keurig op een rij.

Wij zijn zeker het enige land ter wereld waar voetmatten met dikke kettingen aan de drempels worden vastgemaakt.

Waar ketting en slot ontbreken vindt u ook geen voetmat, daar kunt u zeker van zijn! ■

(vertaling Jelica Novaković-Lopušina)

Skadarlija of het Montmartre van Belgrado / foto: Sven Peeters

Uit: *De Vlaamse slaapwandelaar*

De Vlaamse slaapwandelaar (*Flamanski mesečar*. Novi Sad: Matica Srpska, 1997, 109p.), waaruit hieronder een fragment, bevat talloze verwijzingen naar de Vlaams-Belgische cultuur, zoals studente Neerlandistiek Irena Pavić aantoonde in haar scriptie 'De beeldvorming over Vlamingen in het boek *De Vlaamse slaapwandelaar*'. Penevski zelf noemt zijn roman 'intertekstueel het meest Vlaamse boek in onze [Servische] literatuur'.

Qua experimentele taal sluit *De Vlaamse slaapwandelaar* aan bij Ivo Michiels. Het hoofdpersonage Hubert verwijst naar Hubert Lampo, dé auteur van het magisch-realistische boek *De komst van Joachim Stiller* dat voor Penevski een belangrijke inspiratiebron vormde. Verder komen de mystica Hadewijch, de rebel Tijl Uylenspiegel en Joep Joppe uit Walschaps *Houtekiet* aan bod, tegen de achtergrond van Vlaamse landschappen die Penevski terugvond in de schilderkunst. In die kunsttak haalde hij ook inspiratie bij het surrealisme van Magritte. Tot slot zijn er een aantal verwijzingen naar de Belgische elektro-band Front 242, wiens dreigende, schreeuwerige muziek de perfecte soundtrack bij de tekst vormt.

10.

Uit de gouden bol van de dag was het vet gedropen. Alle verdwaalde stappen vernetten verbeelde paadjes en verzetten herinneringen aan een vergeten jongentijd. Een stemmenzwerm murmelde in de kruin van haar brein en door het staaldeeltje van haar pupil liet Hadewych de tamme, spookachtige pijn onlesbaar sijpelen uit het puistje van haar oog. 'We zullen je opzuigen, we zullen ons kaalknippen, we zullen ons doldraaien...' sprak de schuimende Stem. 'Je-je-je, je moet luisteren, je benen spreiden, moet je-je', pikte de Schrilgestemde. In purperen kolonnes grafgroefden de hartvormige zielen van de meisjes in opengereten koekoeksnesten. Gespietst op een hoog martelwiel draaide de tijd krijsend als een jonge vleermuis. «In onze villa is er plaats voor jouw gewaad, maar het brood moet je in een afgerukte hand brengen», gaf de Stem uit het van Bloed Verstoken Weefsel haar als raad. Haren drongen neusgaten binnen en bleven haken aan de lippengrot. Zonder te weten waarom spatten zwangere vrouwen uiteen, zwijgzaam, mysterieus. Hadewych bleef koortsachtig zwijgen en de harde tepels aan haar hangende tieten waren een droevig nest voor lusteloze lusten, een zachte lijm van twijfel, zoals een uitstulpende navel, een vruchtbare viering van de avondleegte.

Larven en rupsen poften open als kastanjes, «de kleine god is een gozer en zijn stronk is mank», droeg de Ontvankelijke voor en bleef declamer-

en zich tegelijkertijd terugtrekkend terwijl de Schroomvallige hijgend inviel in zijn plaats: 'angstaanja-ha-ger kra-ha-keler paukensla-ha-ger, boe-ha-ha'.

Verkleumde landschappen vestigden zich in het laagland. Als een oude apatride rekt de hemel wolkjes uiteen in het waterige grauw.

12.

Wezenlijk doorzichtig en kleurloos stroperig troont hotel 'Europa' als een verwende jongen die net met zijn schietlap enkele ruiten heeft ingeslagen en nu een kop warme chocolademelk verwacht. Lichtogige, gedrongen gangen krimpen rondom glazen kamers. De panoptikumboom groeit in de inkomhal en de pastelkruieltjes van menselijke figuren glijden raadselachtig over de bleke trappen en de marmeren vloer.

Joop Joppe keek naar de stukgebroken Vlaamse einder, als een kluizenaar verdiept in het stedelijke landschap dat tegelijk een bouwkundemuseum kon zijn en een opslagplaats van woningen of een digitaal spelletje opgehangen aan baksteenmuren van kwarts. Zijn houten rug, evenveel naar voren als naar achteren gebogen, waarvan in het verlengde een metalen dij zat, verried die neologistische aard van zijn lichaam, waarvan de berusting in de eigen tekortkomingen daartoe had geleid dat Joop zichzelf beleefde als een vlezige prothese van een ijzeren stang, als een geschonken buitenlichamelijke schedelpan voor een zilverig stokpaardje.

Uit de liftdoos die ratelde als een ouderwetse ram-
melaar stapte Hubert met het aureool van zelf-
zuchtige somberheid, misschien een ondersoort
van ontologische vermoeidheid; want men ver-
draagt een of ander subject waarvan geen enkel
bestaansbewijs bestaat, en dat telkens weer op-
nieuw verschijnt als maneschijn. Op het eerste
gezicht energiek en intellectueel zakelijk, deinsde
hij terug voor degene die hem opwachtte. Absurd
toch, hij dacht dat de kreupele hem volgde, maar
kennelijk hinkte Hubert hem achterna... (en toen
gingen de onbekende deuren open van wederzijds
begrip).

'Volgt u de nieuwsberichten? Leest u de kranten?'.
Joppe vroeg dat in dezelfde houding.

Nieuwsgierig verward sloeg Hubert overtollige
antwoorden over.

'Heeft u van Andrej Tsjikatilo gehoord? Nee?
Weet u... hij heeft in de jaren tachtig een vijftigtal
slachtoffers gedood, gemassacreerd of opgegeten
in Rusland, Oekraïne en andere plaatsen in de
voormalige USSR. Hij reisde veel omdat hij han-
delsreiziger was, wat tevens de reden was dat ze
hem niet zo snel konden oppakken. Een rustige
familievader overigens. Het interessante echter is
zijn beroep – filoloog.'

Hubert bleef koelbloedig.

'Bij het lezen van inheemse kranten viel mij een
interessante overeenkomst op.'

Joppe draaide zich naar zijn sprakeloze gesprek-
spartner toe, maar de moeizaamheid waarmee de
manke dialoog verliep leek niet te verminderen.

- Zodra er ergens filologische of literaire semina-
ries gehouden worden waaraan, dit terloops, ook
u deelneemt, gebeuren er in dezelfde stad bizarre
moorden. Denkt u dat dat een toeval is? Ik niet.

Hubert mat zijn tegenstander, spande zijn lippen
betekenisvol en bleef luisteren naar zijn sympa-
thieke partner. Buiten was de chemie van de stad
volgroeid. De slakken van de klokken kropen in
zichzelf terug.

- Ergens tussen het Oosten en het Westen alsof
er een spiegel bestaat, nietwaar? Natuurlijk denk
ik niet dat u iemands spiegelbeeld bent. Dat zou
plezierig zijn voor maniakken-van-een-cent en
voor goedkope horrorschrijvers. Ik spreek liever
van een gelijktijdig optreden van twee vormen in
het blikveld van de spiegel. Dan is er geen sprake
van kopie of origineel; de simultaneïteit heft het
tijdsprimaat op, de verdeeldheid van ruimte doet
de afstand teniet en de illusie slaat de wil omver.
Enkele kringetjes onrust kolkten in de lucht en de
voetzolen verzwakten aanzienlijk. De roulette van
de twijfel draaide zoevend.

Hubert haalde zijn sleutels tevoorschijn en bracht
ze naar het slot. Zelfzeker opende hij de deur en
stak zijn hand uit. 'Zullen we een praatje maken?'
Joop ging naar hem toe.

'Pas op je buik, Hubert!'

En er kon niets zwaars meer tussen hen gebeuren.
Hubert kon nog maar aan één ding denken. EVA.

*(vertaling Jelica Novaković-Lopušina en Sven
Peeters)*

Uit: *De tuin der liefde*

In de postmoderne roman *De tuin der liefde* (Vrt ljubavi, Beograd: Stubovi kulture, 2008) is het gelijknamige, bekende schilderij van Pieter Paul Rubens een leidraad waaromheen drie verhalen worden gesponnen die de vraag openlaten in hoeverre er verschil is in tijd en ruimte, als het gaat over basale menselijke gedragingen en gevoelens. Tevens blijft de vraag open of het echte leven echter is dan het verbeelde. Het decor van het eerste deel is het barokke Antwerpen waarin Isabella Brant de echtelijke ontrouw van haar man ontdekt. Op zich geen wereldschokkende ervaring aangezien *Sex and the city* toen even actueel was als in het Miami van 2000 (Deel II) en het New York van anno nu (Deel III).

Deel I Het feest kan beginnen.

Antwerpen, de zomer van 1625

Antwerpse dames

Terwijl Frans Snijders zijn jonge assistent de theorieën over vrouwelijke deugdzaamheid en moed bijbracht, was zijn echtgenote Margaretha bezig aan haar vriendinnen haar gepassioneerd avontuur te beschrijven met de beruchte rokkenjager don Fernando Perez, een Spaanse handelaar en grondbezitter voor wiens verleidingskunsten, sterker dan elke schroom, vele Antwerpse dames hun wapens hadden neergelegd.

Het biervaatje was op.

- Met hem?!, vroeg de onervaren Karlina zich stomverbaasd af. – Dat meneertje met die grappige hoed en dat geitenbaardje!
- Hem! Hem!, riep mevrouw van der Heist zonder blikken of blozen uit. – Wat meneertje! Alles wat Margaretha zegt kan ik uit eigen ervaring bevestigen. Er is geen grotere minnaar!
- Niet te geloven!, hikte Karlina, terwijl Suzanne Fourment haar gezicht achter haar waaier verborg.
- Schat, een nacht met don Fernando is meer waard dan een vijftal jonge minnaars, verlaagde Margaretha haar stem om niet gehoord te worden door de nieuwsgierige Lida die het salon ijverig bleef in- en uitlopen, vermoedelijk in een poging om iets op te vangen van wat niet bestemd was voor personeelsoren.
- Na hem is elke andere minder indrukwekkend.
- Hoe is het mogelijk! Die krombenige Spanjaard die nauwelijks iets verstandigs weet te zeggen?!
- Maar daarom kan hij zo geweldig kussen ...
- Spaans bloed, stelde de uiterst wijze Joke vast.

- Onze mannen leven sinds eeuwen hier naast tamme en trage Vlaamse runderen en hebben vele eigenschappen van die brave beesten overgenomen. Terwijl bij de Spanjaarden de vonken eraf spatten!

- Don Fernando is een echte sater! Een mythisch wezen!, schudde Wilhelmina van der Heist met haar mooie hoofdje, alsof ze met dat gebaar haar onmacht wilde aantonen om zich tegen deze fornicator te verzetten.

- Een droom van een minnaar die maar één keer verschijnt, bemint en verdwijnt. En daarna weet je dat je een vrouw bent.

Mevrouw De Vos tuitte haar lippen en maakte een uiterst lang gezicht terwijl haar ogen gloeiden alsof ze zelf ook wel iets kon bijdragen aan deze opmerkingen over don Fernando's liefdesvermogen. Enkel de schroom tegenover de vrouw des huizes, wiens broer, en haar eigen echtgenoot, ze daarnet als een os had gekenmerkt, leek haar ervan te weerhouden om haar vriendinnen over haar eigen ervaringen te vertellen.

Maar haar schoonzus ging vurig voort terwijl de overige dames naar voren bogen om beter te horen.

- Vraag me niet hoe hij mij verleid heeft. Ik ben niet bij machte om daarop te antwoorden. Hij ziet er mooi noch krachtig uit, noch heeft hij een stem om naar te luisteren. Maar dat diepe ademen van hem, dicht bij mijn oor... dat ademen van een opgewonden, vurige man. Onweerstaanbaar.

- Hij verschijnt zo eensklaps naast je, net op het moment dat je iets mist zonder jezelf daar bewust van te zijn, voegde mevrouw Van der Heist eraan toe. – Als midden op een feest mannengesprekken en hun flauwe avances je beginnen te vervelen en je kijkt om je heen, dan staat hij ineens voor je...

en doet alles zoals het hoort, in stilte, als in een droom. En het komt je voor dat je hem moet volgen want als je je zou verzetten of ook maar een woord uiten, zou de droom vervliegen.

- O!

- Heilige Maagd Maria!

- Nee, toch!

De waaiers trilden in het damessalon ten huize Snijders.

- Net zo verging het ook mij, bevestigde de opgewonden Margaretha. - Die stelt je geen vragen, wil-je-of-wil-je-niet, dat zal je van hem niet horen, hij neemt je gewoon vastberaden bij de hand en leidt je naar de eerste donkere kamer omdat hij weet dat jij dat stiekem wenst. Alsof hij het beest in ons beter kent dan wijzelf weten of durven toe te geven. Hoe dan ook, als men van de zijlijn zou toekijken, zou men kunnen zeggen dat zijn aanpak van dames allesbehalve comme il faut is.

- Vanwege zulke mannen als don Fernando bestaat de uitdrukking: 'Hoe erger de man, hoe beter voor de vrouw!', besloot Joke.

- Inderdaad. En indien iemand op dat moment mijn zonde had ontdekt, had ik ter verdediging beweerd dat het tegen mijn wil was en dat ik ontvoerd was door die gewelddenaar. Maar diep in het donker van mijn hart weet ik dat ik vaak gedroomd heb van die ontvoering.

- O!

- Heilige Maagd Maria!

- Nee, toch!

- Op dezelfde manier heeft don Fernando de schone Helena van den Biesen ontvoerd die verloofd was met de stadssecretaris, bracht Joke in herinnering. - Ze had goudkleurig haar, mooier dan van eender welke Antwerpse vrouw. Men zegt dat ze er overnacht met de Spanjaard vandoor is gegaan.

- Sindsdien is ze niet meer gezien in Antwerpen.

- Hij hoedt haar als een beest de schone.

De dekselse Margaretha Snijders bleef maar doorgaan:

- Nou en of een beest, vooral in bed! Ach, hoe hij zich op mij stortte, hoe wellustig greep hij mij en vouwde me dubbel...

- Margareetje, jou is het niet moeilijk in tweeën te vouwen, kon mevrouw Moretus niet nalaten te steken, doelend op haar lichte gewicht.

- Met mij deed hij hetzelfde. Vraag niet hoe, voegde de lange Wilhelmina eraan toe, terwijl de

overige dames haar vragend en met onverholen bewondering aankeken.

- Vertel, Margaretha, smeekte Karlina stikkend in de droge koekjes. - Hoe is meneertje in liefdeszaken?

- Een duivelskunstenaar, niet meer en niet minder. Met hem helpt je geen 'ik wil niet' of 'ik kan niet', je kijkt alleen maar toe wat je overkomt en je geniet oeverloos. Hij weet gewoon alles! Hij begint aan je kleine teen.

- Hoe bedoel je?, verslikte Karlina zich terwijl de andere dames giechelden alsof iemand ze aan de voetzoelen en tenen kietelde.

- Nou gewoon. Hij neemt je voet en likt je tenen een voor een.

- Juist, juist, bevestigde mevrouw Van der Heist terwijl mevrouw De Vos haar lippen tuitte. - Mij heeft hij van top tot teen afgelikt.

Karlina was dermate onthutst dat ze niets zei en zelfs dacht dat het een of andere samenzwering was van Margaretha en Joke tegen haar.

Hoe grappig en boeiend is dit allemaal als het anderen overkomt.

Met deze woorden had een al te strenge rechter de deugdzame Isabella Rubens kunnen berispen, toekijkend hoe ze met de anderen meelachte over alles wat die schattige Margaretha vertelde, zonder in diens verhalen en handelingen ook maar iets kwaads te zien behalve vergetelheid van haar eigen kwellingen.

- Zou jij je vrijers ruilen voor deze Spanjaard?, plaagden de dames de in verwarring verkerende Karlina die nog niet kon geloven dat iemand vrouwenteentjes kon likken.

- Ik ben zes keer flauwgevallen... en elke keer kwam het me voor alsof de hemel uiteenspatte, beschreef een bevlogen mevrouw Snijders haar liefdesvervoeringen met haar blik naar het plafond gericht, alsof ze er paradijselijke landschappen aanschouwde.

- En ik acht keer!, bood mevrouw Van der Heist op.

- Oh!... Heilige Maagd!... Nee toch...

- Ik verga van de schaamte om dit allemaal te moeten horen!, weerde zich enkel Suzanna half verborgen achter de zware overgordijnen.

- Doe dan maar je oren dicht!, snauwde Joke haar toe. - En hou op met dat slechte acteren!

- Maar toen hij dan met z'n hoofd een duik nam ... Margaretha begon nog zachter te praten, wat de overige dames ertoe dwong om de hoofden naar

elkaar toe te buigen alsof ze een samenzwering tegen de mannenwereld planden.

- Heilige Maagd Maria, hij kent dus alle vrouwengeheimen!

- Een sater, zei ik toch! Hij heeft zelfs puntoren.

- Wacht even, Margaretha. Waar nam hij dan een duik met z'n hoofd?

De verblufte Karlina hield op met kauwen.

- Wat is dat nou voor een vraag!?, kwam Margaretha uit haar vervoering.

- In een pot, wierp mevrouw De Vos toe, wat de anderen deed schaterlachen.

- Ik mag het toch vragen?, zei Karlina opnieuw.

- Onder de rokken, sufferd, daar dook hij!

Deze woorden deden de arme Karlina duizelen. Ze viel woordenloos achterover en bleef languit liggen op de zwartwit geruite tegels.

- Ga snel water halen, Margaretha!, schreeuwde Joke. - Je hebt de aanstaande bruid gedood! Geef haar wat oorvegen!

- Ik zei jullie toch dat je moest ophouden!, jankte Suzanna vanachter de gordijnen.

In het salon ontstond ineens rumoer: Ana Rocox en weduwe Breughel hielpen de futloze Karlina recht, Margaretha diende haar oorveegjes toe en Lida, die de hele tijd achter de deur had gestaan, kwam prompt binnen met een waterkan; mevrouw De Vos hield de bank tegen waarop mevrouw Rubens en mevrouw Van der Soppen waren blijven zitten, toen mevrouw Moretus op het moment suprême onverwachts was opgesprongen om de bewuste-loze te hulp te schieten. Midden in het salon stond mevrouw De Leur-Ward wijdbeens commando's te geven als een zeeroverskapitein. ■

(vertaling Jelica Novaković-Lopušina en Sven Peeters)

Pieter Pauwel Rubens / Venus, Cupido en Bacchus

Uit: Zeven staties uit het leven van een badkuip

(de werktitel voor een in het Nederlands geschreven roman-in-wording)

Olga behoorde tot het soort vrouwen dat hun ziel juist door submissiviteit aan iedere greep onttrok. Onderdanigheid zou niet het juiste woord zijn in haar geval: ze onderging weliswaar de macht van mannen, maar het was haar eigen keuze. Daarbij koos ze voor hun rol, niet voor hen persoonlijk. Lazar lag in het verlengde van de rollen die haar vader en broers in haar leven gespeeld hadden door haar een gevoel van geborgenheid en veiligheid te geven. De onaangeroerde passie waarvan de ware aard ook voor haar zelf verborgen bleef uitte zich in een absolute toewijding aan haar zonen en het huishouden. Hoe groot die energie was, bleek uit de onvermoeibaarheid waarmee ze over de opvoeding van haar kinderen waakte en het huishouden verzorgde.

Om voor de *slava* – de patroonheilige – van de Drasković's uitgenodigd te worden was een culinair hoogtepunt voor iedereen met wie de familie bevriend was. Op de grote eettafel werd een hele levensvisie uitgestald die van een geslaagde versmelting tussen boerenafkomst en nieuwverworven burgerlijkheid getuigde. Dagen van tevoren was Olga in de weer met de dienstmeid en de vrouwelijke familieleden die haar voor die gelegenheid kwamen helpen. Deegrolletjes, pita's, reuzels, schapenkaas, *kajmak*, ingelegde paprika, salades, gerookte ham, zure zult, Russische eieren, gevulde pepers, sarma's, dolma's, witte bonen, en – als toppunt – een gebakken speenvarken met rode pepers die uit zijn verschroeide oren staken.

En dan de desserts! Niets gaf Olga een machtiger gevoel dan het laten opdienen van de taarten die ze allemaal eigenhandig had gemaakt. De fameuze rozentaart met 12 flinterdunne laagjes deeg en een met rozenwater besprenkelde couverture. Of de zogenaamde knistertaart die het best nog op hete adem gebakken kon worden, zo gevoelig was de schuimdeeg.

“Hoe is het je weer gelukt om de deeg zo luchtig te houden?!”

“Je moet me absoluut het recept hiervoor geven,

mijn man is er dol op!”

Complimenten ontving Olga met een haast verontschuldigend glimlachje: “Ah, het is niets...” Het sprak toch vanzelf. Wat zij bijdroeg tot Lazars *gazda*-zijn kreeg ze veelvuldig terug door de maatschappelijke erkenning die hij genoot. Uitnodigen en uitgenodigd worden voor diners, tentoonstellingen, premières, ontvangsten betekende tot een cirkel behoren die het voor het zeggen had. En indirect – als echtgenote – had je het net zo goed voor het zeggen als een man. Misschien zelfs meer, want door de kunst van behagen kon je je wil subtieler laten gelden.

27 februari 2000

Dag Claude,

Vind je het erg dat ik je als proeflezer misbruik? Sluw van me, hé, om die vraag achteraf te stellen. Ik hoopte namelijk om je zonder waarschuwing toch enigszins te kunnen boeien waardoor je geen nee kon zeggen. Dat ik je die rol wil opleggen ligt voor een deel aan mijn onzekerheid (je ziet, ik ken je een zekere autoriteit in zake taal en literatuur toe, ha, ha), maar voor een deel ook aan de behoefte om je dingen uit te leggen. Misschien leg ik ze in de eerste plaats wel aan mezelf uit, maar dat brengt me niet veel verder, net als bijten in je eigen staart. Uit het gesprek dat we bij onze kennismaking hebben gevoerd is gebleken dat je goed kunt bekvechten. Dat inspireert me meer dan de o's en de a's die mensen meestal slaken als ik ze de situatie probeer duidelijk te maken. Wat ik je wil verduidelijken is eigenlijk de genese van mijn eigen gespletenheid. Niet omdat je na een eerste kennismaking al in mijn psychische worsteling geïnteresseerd hoort te zijn (al denk ik dat mensen elkaar juist op basis daarvan aantrekken, zoals spartelende vissen haaien doen opkijken), maar omdat ik mezelf als een handige personificatie zie van de innerlijke verscheurdheid van Servië. Misschien zijn de parallellen niet al-

*tijd even evident, evenmin als bij de vergelijking van een stukgelopen huwelijk met het uiteenval-
len van Joegoslavië, maar metaforen beschikken
nu eenmaal over meer overtuigingskracht dan
droge feitenanalyse.*

1 maart 2000

*Jij elitairist! Ik dacht al dat je Lazar zou mogen!
Ik heb ook mijn best gedaan om hem zo sympa-
thiek mogelijk in elkaar te zetten. Onder meer
omdat het woord gazda zelfs tijdens het socia-
lisme eerbied opriep. Het duidde namelijk niet
alleen vermogendheid aan maar, nog veel meer
een bepaald soort karakter. Een sterk en machtig
iemand. Maar ook wel iemand die verstandig
met macht omgaat. Geloof het of niet, ook onder
de partijfunctionarissen bestonden er zulke. Bij
omwentelingen gaat namelijk niet meteen alles
verloren van het omvergeworpen waardensys-
teem. Het draait uiteindelijk toch allemaal om
hetzelfde: elitevorming.*

*Ik vertrouw je eigenlijk niet helemaal als je zegt
dat je niet in macht geïnteresseerd bent. Kennis
is toch ook een soort van macht? Het is alleen
de vraag of de wil tot macht ook meteen de wil
tot machtsmisbruik impliceert. Een kwestie die
mij erg boeit, omdat een statisch kastenmodel
even vatbaar lijkt voor machtsmisbruik als een
dynamische sociale revolutie. Jij kiest voor het
eerste, neem ik aan. Omdat het overzichtelijker
is? Standvastiger? Traditierijker? Ik ken uit eigen
ervaring de voor- en nadelen van allebei. Vooral
het nadeel van pendelen tussen beide.*

8 maart 2000

*Wat vind je eigenlijk van Olga? In feite ben ik
benieuwd op wat voor type vrouw je valt. De Te-
rughoudende of de Uitdagende? Beide prikkelen
uiteindelijk de jagersfantasie. Of vind je de jacht-
metafoor onrecht doen aan de actieve rol van 'de
prooi'? Misschien zegt het vooral iets over mijn
eigen perceptie van de man-vrouw-verhoudingen.
Het valt me gewoon op dat die bij ons in sommige
opzichten zo anders zijn dan bij jullie. Oeps, heb
ik het over ons en jullie!? We horen weliswaar al-
lemaal een hekel te hebben aan stereotypen, maar
ze zijn soms wel handig, vind je niet?
Olga is een type vrouw die in België zeker ook*

*bestaat. Of heeft bestaan. Maar ik beleef haar
vooral als de belichaming van een klassiek rolpa-
troon dat ik zelf nooit zou kunnen vervullen.*

*De schijnbare passiviteit van Olga is even be-
drieglijk als haar onderdanigheid. Ik denk dat
vrouwen in veel grotere mate actief hebben bijge-
dragen tot het behoud van conservatieve maat-
schappelijke structuren dan je zou vermoeden.
Waarom? Omdat het veel makkelijker voor ze was
om via omwegen te heersen dan direct. En omdat
ze uitgeleverd waren aan de verdeel-en-heers-
strategie. Zolang je vrouwen op economische ba-
sis kunt verdelen in echtgenoten en minnaressen,
moeten zij het met versnippering van macht stel-
len. Dat bevordert sluwheid. Met andere woorden:
om door sluwheid uit te blinken, behoeft je ongelij-
ke machtsverhoudingen, je houdt ze daardoor
in stand.*

*Eigenlijk wil ik zo'n klassiek huwelijk helemaal
niet zo negatief uit de doeken doen. In het geval
van Olga en Lazar waren ze er toch allebei mee
gebaat? Hun definitie van geluk was, denk ik,
haalbaarder dan de onze.*

9 maart

*Ik ben helemaal niet cynisch! Het overvloedige
marxismeonderwijs heeft ons enkel geleerd om
ware verhoudingen niet te verbloemen. En overi-
gens, daarmee wil ik het bestaan van liefde hele-
maal niet ontkennen. Ik probeer gewoon maar aan
de hand van een paar karakterschetsen duidelijk
te maken dat je een bepaalde, historisch gegroe-
ide mentaliteit niet zomaar kunt veranderen. Ook
niet door revolutie en omwenteling. Mijn generatie
vrouwen draagt nog steeds de sporen van het be-
haag-syndroom, ondanks het feit dat we econo-
misch overwegend zelfstandig zijn en dus onze wil
ook direct kunnen doen gelden. Wat ik misschien
onwillig zal toegeven (tja, het kost me enige moeite
om voor de kracht van je argumenten te moeten
wijken) is dat het wel lijkt alsof we niet willen
loskomen van die rol. Klopt ook wel voor een
deel. Ik moet nu ineens denken aan de poëtische
woorden van een Joegoslavische revolutionair van
het eerste uur (daaruit kun je afleiden dat hij nooit
oud is geworden): 'Zal de vrijheid ooit zo kunnen
zingen zoals de slaven haar bezongen hebben?'
Een vraag die je vrijgevochten vrouwen vandaag
de dag ook zou kunnen stellen.*

Tot voor kort geloofde ik dat behoudsgezindheid en veranderingsdrang gelijkwaardige modellen waren. Net als Orthodoxie en Reformatie. Of kwantitatieve en kwalitatieve voortplanting. Maar sinds de val van de Berlijnse muur lijkt er geen keuze meer mogelijk.

György Konrad heeft ergens gezegd dat het moeilijk is om binnen het bestek van een enkel mensenleven uiteenlopende waarheden te overleven. Mijn probleem is dat ik ze overleefd heb en nu geen raad weet met maar één waarheid. ■

Tafelen aan de samenvloeiing van de Donau en de Sava, met uitzicht op de Kalemegdanburcht / foto: Sven Peeters

AARDE EN HEMEL

Ze lijken op potloden
Rijzend op de werktafel
Hoge, geslepen stammen
In het kleine bos leunend
Tegen het hek en de rust van de fabriek.

Hun toppen zijn zwaar geworden
Van de nesten van de hongerige vogels.
Naast een sporadische vlucht,
Lijkt ook de rode inkt
Uit hun langste takken te gutsen,
En ook de sneeuw lijkt
Eruit vervloeid:
Zo machtig zijn die stammen.

Uit hen ontstaan de lichamen van potloden,
Met hun warmte is
Ook het hart zelf beschermd.
Je zou het wagen om die macht te beschrijven
Of op te tekenen.

Maar je weet dat
Enkel de aarde en de hemel macht bezitten.
En jij, terwijl je ze met elkaar verbindt.

BELGRADO, EEN VERLANGEN NAAR VERGROTING

Ik geniet van m'n vierde appel,
maar ik pel de woorden en gebruik enkel de schillen.
Ik hoor een vriend uit m'n kindertijd, die langskwam
Na een jaar of tien, tateren over de metropolis,
Hij werd groot in haar labyrinten, de rat;
Veilig dronken overloopt hij de namen van acteurs en zangers,
En accentueert de schetsen van hun gegevens, hij onderstreept
Onvolmaaktheden in de huid en bekommert zich niet
Over de futiliteit van dit werk. Als een worm steeds dieper in het fruit woelend
Leer ik wie nooit nuchter wordt, wie een hoer is
En dergelijke details van de stadsplanning.
Opgerold voor de plotse vivisectie,
Zie ik naalden en verdovingsmiddelen over het hoofd. Mijn vriend
Weerstaat de verleiding niet: hij drinkt met gezag;
Vol heimwee naar z'n geboorteplek en haar gedistilleerde schoonheid
Roomt hij vroegtijdig de melk af.

In een kort stuk over criminaliteit
En moorden, zegt hij, "Je komt niet aan anderen,
Anderen komen niet aan jou, zo simpel is het". Over z'n tong struikelend bedwingt
Hij zijn ongeloof. Is het mogelijk om
Aan niemand te komen, vraag ik me af. Niet gewend aan
Bezoek, zoek ik beschutting achter sobere woorden,
Binnenin de uitgeholde lagen van het voorspelbare
Dwaal ik rond, nooit met haast, naar de buitenste lagen
Van de opgravingsite die m'n lichaam is. En ik voed het, zoals vanavond,
Zonder aan de aangevreten delen te komen.

DE GRENZEN VAN DE STAD

Om de grenzen van de stad te kennen
En de grenzen van ons leven
Hebben we een fort gebouwd.
Diegenen die zullen komen,
Zoals het water komt,
Diegenen die zullen komen naar het stadsplein
Gebruik makend van lucht
En de eigenschappen van water,
Van vuur, het onovertroffen vuur,
En de vruchten van de aarde,
Zij zullen hun voortgang richten
Naar het fort.
En in de val van de stadstoren
Zullen ze het uur van hun zege herkennen.

Ana Šeferović

HET GEHEIME LEVEN

Gesmolten in chocolade
Industrieel verstrooide dagen
En 's nachts gaat het verklede godinnetje
 Met witte plastic dijen
Vermomd als gogo-danseres
Veelvuldig geaarde wezens gadeslaan
Waartussen verleidelijke dansers loeren
Luister niet verder, spreek hun naam niet uit,
 Niet zo hard met die hakjes!
Als een van die demonen ziet
Wat het godinnetje 's nachts heeft gedaan
Zal hij haar chanteren met de eigenschappen van haar eerste kind
Hij zal als tegenprestatie vragen dat ze hem voorspeelt
Bij het bedreigende stralen van de kwartskachel
Een hele winter lang.

(vertalingen Jelica Novaković -Lopušina en Sven Peeters)

Servië nodigt vertalers en auteurs uit

Het Internationaal Centrum voor Literaire Vertalers in Sremski Karlovci werd gesticht in 2003. Het bevindt zich in de noordelijke Servische provincie Vojvodina, waar maar liefst zes officiële talen worden gesproken: het Servisch, Kroatisch, Hongaars, Slovaaks, Rutheens en Roemeens. Die veeltaligheid maakt van Sremski Karlovci de uitgelezen plek om te vertalen.

Hoewel de focus ligt op vertalen, zijn schrijvers en dichters ook meer dan welkom in het Centrum. Sremski Karlovci garandeert een rustige werkomgeving dankzij de ligging in het heuvelachtige natuurgebied van Fruška Gora. Naast mooie wandelingen kan de bezoeker er genieten van de typische orthodoxe kloosters en wijnkelders in de omgeving.

In 2010 verhuisde het Centrum naar een nieuwe locatie, pal in het centrum van de stad. Er kunnen nu twee vertalers tegelijk verblijven. Zij kunnen worden ondergebracht in twee appartementen (resp. met badkamer, bed, werktafel, mini-bibliotheek ...), met een gemeenschappelijke keuken, een conferentieruimte en een bibliotheek met pc's.

Voor contact (Engels):

Sreten Stojanović, project manager

INTERNATIONAL CENTER FOR LITERARY TRANSLATORS, Trg Marije Trandafil 5, 21000 Novi Sad, Servië, tel.: +381 63 586.109, e-mail: sreten@ikzs.com

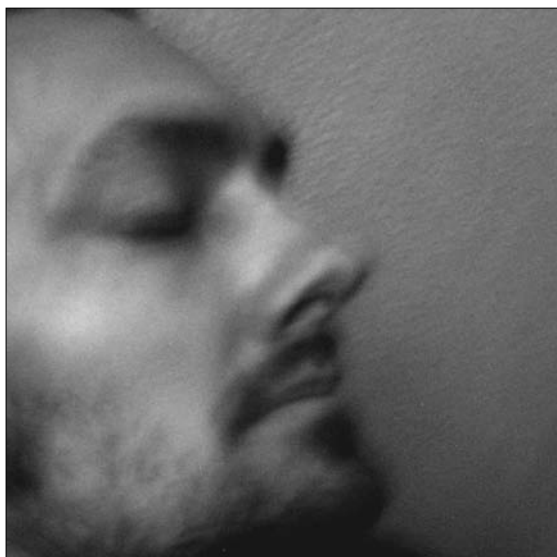

De vier van Antwerpen

Peter Holvoet-Hanssen

Geboren te Antwerpen-Merksem in 1960. Stadsdichter van Antwerpen. Holvoet-Hanssen, in de sporen van ontsnappingskunstenaar Harry Houdini, weet tegenpolen te overstijgen. Creëerde een eigen niche in de poëzie-biotop met het drieluik *Dwangbuis van Houdini* (1998, Vlaamse Debuutprijs 1999), *Strombolicchio. Uit de smidse van Vulcanus* (1999, Dirk Martensprijs 2001) en *Santander. Ontboezemingen in het vossenvel* (2001). Na zijn 'anti-roman' *De vliegende monnik* (2004), verscheen het alweer zeer lovend ontvangen *Spinalonga* (2005, driejaarlijkse Cultuurprijs van de Vlaamse Gemeenschap 2008). *Navagio* (uitgeverij Prometheus, 2008) zocht de stilte van de dieperik op. Deze bundel met 'wrakhoutgedichten' werd het slot van zijn eerste poëziereis die speelde met toeval en niet-toeval en met evenwicht en onevenwicht (driejaarlijkse Paul Snoek Poëzieprijs 2010). Op komst: een novelle en een bloemlezing uit (zijn eerste) poëzie(reis). Peter Holvoet-Hanssen leeft van pen en voordracht. Hij woont en werkt samen met jeugdschrijfster Noël-la Elpers, samen 'Het Kapersnest' – meer info op www.kapersnest.be

Michaël Vandebril

Michaël Vandebril (°1972) is van opleiding jurist. Hij leidt sinds 2003 de stedelijke dienst Antwerpen Boekenstad. Zo stond hij mee aan de wieg van het stadsdichterschap in Antwerpen en begeleidde Tom Lanoye, Ramsey Nasr, Bart Moeyaert, Joke van Leeuwen en Peter Holvoet-Hanssen hierin. Hij was artistiek leider van ABC2004, het programma dat de stad Antwerpen opzette in het kader van de UNESCO-nominatie van Antwerpen als World Book Capital 2004. Vandaag leidt hij het literair stadsfestival De Stad van Elsschot. Minder bekend is dat Michaël naast literair organisator ook dichter is. Hij debuteerde in 1998 als dichter-performer met Poetry & straight jazz, een literair-muzikaal programma in de traditie van de Amerikaanse beat poets.

'Zijn werk vraagt om meermaals gesavouereerd te worden.' (Yves Joris in *Poëzierapport*). Vandebril was vorig jaar samen met Paul Bogaert en Lut de Block als dichter te gast op het internationaal Poëziefestival van Belgrado 'Trgni se! Poezija!' Hij werkt aan een debuutbundel in 2011.

www.boestpoetry.blogspot.com

Ingrid Vander Veken

Ingrid Vander Veken publiceerde drie romans (*Papavers*, *Nieuwe mannen, nieuwe vrouwen* en *Dubbelspoor*), twee kinderboeken (*Sam en Olikonijneendpauwpanter*) en twee verhalenbundels (*Tiramisu* en *Cru Bourgeois*). Daarnaast schreef zij theater en scripts voor ballet, televisie, film. Zij was ook actief als journaliste en columniste. In 2009 verscheen bij Manteau/Meulenhoff *Zestig. Een dagboek*. De daarop gebaseerde voorstelling, met begeleiding door Accordeoniste Rebecca Stradiot en violist Kevin Van Staeyen, wordt tijdens het seizoen 2010-2011 hernomen. In het voorjaar van 2011 komt een nieuw boek van Ingrid Vander Veken uit.
www.ingridvanderveken.be

Erik Vlamincx

Erik Vlamincx (1954) is romanschrijver en theatermaker. Hij is voorzitter van de Vlaamse Auteursvereniging. Als romanschrijver maakte hij naam met een zesdelige romancyclus over het ongewone leven van gewone mensen in de 20e eeuw en met de zeer gunstig onthaalde roman *Suiker-spin* die zich afspeelt in het milieu van kermisreizigers. Als theatermaker werkte hij voor diverse gezelschappen. Recent werd zijn monoloog *Dank u heren – vijf vrouwen over Elsschot* bekroond met de Antwerpse Provincieprijs.

Belgrado, aangenaam

Een driedaagse kennismaking in april

Vrijdag

Belgrado. Een piepklein maar oergezellig kantoor op de hoogste verdieping van een verweerd universiteitsgebouw. Muurhoge rekken vol Nederlandstalige literatuur en woordenboeken, op de computer een speciale editie naar aanleiding van het overlijden van Hugo Claus. Dit is het hart van de afdeling neerlandistiek die tachtig studenten telt en is opgericht door Jelica Novakovic.

Wij leerden elkaar kennen toen zij voor haar ambassadeurswerk voor de Nederlandse taal en haar oorlogscolumns in *De Standaard* de PEN-prijs won. Oeverloze, vaak nachtelijke gesprekken, besproeid met wijn of slivovitsj, legden de basis voor een vriendschap die, behalve met literatuur, ook te maken heeft met door kritische zin opgepookte twijfels en in koketterie verpakte littekens op onze vrouwenzielen.

'Hier ben je dan eindelijk!', roept ze uit. Even later dondert ze met doodsverachting op haar roodgelakte hakjes het kasseipad af, van het boven de stad uit torende fort naar de rivier, waar ons de lunch wacht. 'Ik heb dit al op veel hogere hakken gedaan. We wonen in Belgrado, maar we doen alsof we in Parijs zijn. Dat is het masochisme van de Balkanmeisjes!'

Jelica bezoekt regelmatig de Nederlanden. Een tegenbezoek was al vaak gepland, maar nooit eerder gelukt. Nu dus wel. Wij zijn hier om te praten over de kandidatuur van Belgrado als Wereldboekenstad. Wij, dat zijn Michaël Vandebriel (Antwerpen Boekenstad), Sven Peeters (Serviëkenner en co-auteur met Jelica van *Het Kafanatribunaal*) en ikzelf (als auteur en verantwoordelijke voor de PEN-Schrijversflat). In het kantoor van PEN-Servië, gastheer van dit overleg, staat een grote ronde tafel klaar.

Op weg naar de luchthaven heeft Sven er ons al op geattendeerd dat Servië de uitvinder is van rondetafelconferenties. Bij de onderhandelingen

die in 1699 een einde maakten aan de oorlog tussen het Ottomaanse Rijk en het Heilig Verbond werd tactisch niets onverlet gelaten om de gelijkwaardigheid van de partijen te benadrukken. De kamer had vier deuren, zodat iedereen tegelijk naar binnen kon, de tafel was rond. Zo formeel gaat het er vandaag niet aan toe en de wereldgeschiedenis zal dit boekenoverleg vast niet halen. Maar als Belgrado erin slaagt de UNESCO te verleiden en de titel van Wereldhoofdstad van het Boek binnen te halen, zal dat toch worden beschouwd als een bescheiden Servische overwinning.

Op de tafel liggen brochures, gedrukt met het oog op onze komst en de bijhorende persconferentie. Op de cover pronken de Antwerpse Boerentoren, getooid met het metershoge stadsgedicht van Tom Lanoye, en de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Op de achterzijde is de poëtische liefdesverklaring van de Boerentoren vertaald in het Servisch en gefotoshopt op een plaatselijke tegenhanger. Naar een geschikte kerk is men blijkbaar nog op zoek...

Zoals steeds bij zulke uitwisselingen gaan gedrukte geschenken vlot over de tafel. PEN-Servië heeft drie eigen uitgaven voor ons klaar liggen: Servische poëzie, Servische kortverhalen en een geschiedenis van het PEN-centrum. Die krijgen straks een plaatsje in de stilaan onder haar last kreunende bibliotheek van de Schrijversflat van PEN-Vlaanderen. Wij bedanken met exemplaren van *Woord onder Dak*, een bundel bijdragen van onze buitenlandse gasten, gepubliceerd ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan van onze auteursresidentie. Als we nu nog elkaars taal leren spreken, kunnen we ook elkaars boeken lezen...

De grootste aandacht - eerlijk is eerlijk - gaat echter naar het boek dat Michaël Vandebriel heeft meegebracht: de *Fenomenale feminateek* van Louis Paul Boon. Weg zijn de taalproblemen, grensoverschrijdend vergapen ogen zich aan de sensuele kiekjes van 'one of our best writers'.

Een jaar lang heeft Jelica Novakovic samen met Sven Peeters, zowat een wandelende Balkan-encyclopedie, alle kafana's van Belgrado en omgeving verkend. Een noeste arbeid, die het uiterste heeft geleverd van hun agenda en hun lever. Maar het Nederlands-Servische resultaat mag er zijn. *Het Kafana-tribunaal* is veel meer dan een lokale kroegengids. Kroeg is overigens een te smalle benaming voor dit unieke instituut. Een kafana is tevens restaurant en cultureel erfgoed en als je het mij vraagt zelfs psychiater.

Drie dagen om het boek aan de praktijk te toetsen, met de beide auteurs als gids, dat zullen we geweten hebben... Meer dan honderd kafana's telt Belgrado en wij besluiten de dag in de oudste. Klanten lopen in en uit, drank en spijsen worden overdadig aangevoerd en weer afgeruimd, muzikanten spelen liederen die door iedereen uit volle borst worden meegezongen. Hoe later, hoe melancholischer de toon. 'Dit zijn Bosnische liedjes', hoor ik een Serviër na middernacht zeggen. 'Dat zijn de allermooiste. Die doen de meeste pijn.'

Zaterdag

Op de officiële persconferentie op het PEN-hoofdkwartier mogen we ons verhaal nog eens overdoen. Wat heeft de titel van Wereldboekenstad betekend voor Antwerpen, welke rol speelt literatuur vandaag in de stad, hoe draagt de PEN-Schrijversflat daartoe bij? Verbaasde en verrukte glimlachjes bij de journalisten als ter sprake komt wat wij zo vanzelfsprekend zijn gaan vinden: stadsdichters als nieuwe volkshelden, druk bijgewoonde literaire festivals, poëzie op straatmuren, broodzakken, sleutelhangers.

Vraag uit het publiek: welke infrastructuur er nodig is om dat alles tot stand te brengen? Nóg meer verbazing als Michaël antwoordt dat alles er ook in deze stad al is: een opera en theaters, parken en straten, scholen en pleinen. Het enige wat daaraan moet worden toegevoegd is: verbeelding. Nog bredere glimlachjes: misschien lukt het dan toch...

Wat masochisme is voor Balkanmeisjes, moet doodsverachting zijn voor Balkanmannen, denk ik als we met Zoran Hamovic naar Sremski Karlovci rijden. Angstaanjagend tempo, messcherp dubbelen en bochten afsnijden, één enkele voetstand op gas- en rempedaal – de diepste. Zoran is

de zoon van een generaal: kaarsrechte rug, trots geheven hoofd, afgelijnde baard en snor. Met gouden epauletten en een blikkerende sabel kan deze man zo op een militair staatsieportret. Alleen verkiest hij literatuur boven wapengekletter: hij is uitgever en één van de drijvende krachten achter het *World Book Capital*-project. Vandaag wil hij ons zijn nieuwste plan tonen.

Tijdens de Habsburgse monarchie was Sremski Karlovci de zetel van de Servische cultuur. Vandaag is het een slaperig toeristenstadje met enkele duizenden inwoners. Op het centrale plein, tussen zorgvuldig gerestaureerde klassieke gevels, prijzen kraampjes honing en kruidnagelwijn aan. Op wandelafstand daarvandaan slaat het verval genadeloos toe. Seringen geuren in verwilderde tuinen, prachtige huizen smeken om een likje verf. In één van die verlaten overheidsgebouwen wil Zoran een vertaalhuis openen, om zo het literair-historische erfgoed nieuw leven in te blazen.

Het lijkt ambitieus en overmoedig. Maar als hij ons na de dodenrit terug heelhuids afzet aan het hotel, bedenk ik dat hij misschien ook dát plan wel tot een goed einde brengt. Zou het kunnen dat overleven een tweede natuur wordt en wederopbouw een reflex, in een regio waar alles al eeuwenlang verschuift en onherstelbaar verloren gaat?

Op het operabalkon waar wij 's avonds bubbels drinken, spraken oppositieleiders destijds de massale anti-Milosevicbetoging toe. Toen de politie traangas afvuurde op de manifestanten had opera-intendante Vida Ognjenovic de deuren van 'haar' theater opengezet. Niet lang daarna was ze haar baan kwijt.

Niet zij, maar één van haar medewerkers doet me het verhaal tijdens de receptie na de première van Donizetti's *Don Pasquale*. Vida zelf staat verderop. Ik bekijk haar nog eens goed: dit breekbare perkamenten poederpoppetje? Met haar vuurrode golvende haren, geblanket gezicht en donkere beloken ogen, lijkt ze zo weggestapt uit een schilderij van Otto Dix. Wat de Fransen *un petit bout de femme* noemen, maar dan wel op gigantisch hoge hakken. Een tijdlang is Vida ambassadrice van Servië in Noorwegen geweest, nu is ze ondervoorzitter van de democratische partij en voorzitter van PEN-Servië.

'Kom,' wenkt ze, 'ik moet je aan iemand voorstel-

len. Dit is Miodrag Tabacki, one of *our best scenographers* en voorzitter van de Internationale Scenaristenvereniging OISTAT.' Door zijn zwaar accent duurt het even voor het tot me doordringt wat de rijzige man met kort grijs haar me vertelt: in het verleden is hij vaak in België geweest, ooit heeft hij bij de Internationale Nieuwe Scène *Heer Halewijn* geënceneerd, met de Vlaamse acteur Dirk Celis in de titelrol. Zijn collega-scenograaf Jerome Maeckelenbergh, ken ik die overigens niet?

Ik had het gevoel in een andere wereld te leven, maar plots is er weer maar één wereld en die is heel klein. Net geen 1800 kilometer tussen België en Belgrado, veel is het inderdaad niet.

Onvermoeibaar als steeds, wil Sven om één uur 's nachts nog op kafanatocht. Maar ik houd het voor bekeken. Dit is onze laatste avond en ik wil morgen nog wat door de stad kuieren. 'In jouw plaats zou ik dat ook doen', zegt Michaël begripvol. Hoe bedoelt hij: in mijn plaats? 'Nou,' zegt hij doodernstig, 'op jouw leeftijd.' Waarna hij met Sven de nacht induikt.

Jelica en ik opteren voor een laatste glas in het hotel. Helaas is de bar gesloten en mijn kamer heeft geen minibar, omdat de hele verdieping net wordt vernieuwd. Met een gezamenlijk charme-offensief krijgen wij de nachtportier zover dat hij op een andere verdieping een minibar plundert. Als schoolmeisjes zitten we even later bij een glas wijn op bed te kletsen. Over Achterberg en Kopland, over wensdromen en werkelijkheid, over de haast onmogelijke verzoening tussen liefde en passie. En over wat dat dan wel is, liefde.

Daar heeft geen van beiden een sluitend antwoord op. Een overdaad aan vragen en weinig antwoorden, ook dat hebben we gemeen. Eén ding weten we wel: dat er de laatste tijd bij wat liefde dan ook mag zijn ook rust komt kijken, aanvaarding dat er niet voor alles een bevredigende oplossing is, dat sommige dingen gewoon zijn zoals ze zijn. En hop, daar staat al onze volgende vraag klaar: is dit nu wijsheid die komt met de jaren, of zijn het gewoonweg onze hormonen die eindelijk hun galop hebben ingeruild voor een al bij al toch nog behoorlijke draf?

De nacht is halfweg als Jelica behoedzaam de kamer uitsluipt. Stel je voor dat ze onderweg op

Sven en Michaël botst. Waren wij, oude knarren, niet hard aan slaap toe?

Zondag

Ochtendwandeling. De littekens van deze stad. Het fort, dat een prachtig uitzicht biedt op de samenvloeiing van Donau en Sava, bestaat uit opeengestapelde ruïnes. Laag na laag, oorlog na oorlog, bezetter na bezetter. Op de top is een openluchtmuseum met rijen kanonnen en tanks. Als om uit te leggen hoe je dat aan boord legt, een dergelijke stapelbouw.

Op zondag 6 april 1941 sloeg een bom een put in de oude stadskern. Aan het hek rond de krater hangt een tekst van de Servische schrijfster Svetlana Velmar-Jankovic. '*Stop here for a minute*'. Eerst werd de vrede verwoest, toen de bibliotheek. Hier bevindt zich de asse van het overgrote deel van het historische geheugen van het Servische volk.' Nauwelijks verwelkte bloemenruikers liggen op het met onkruid overgroeide puin.

In de nieuwe stad herinneren halfverwoeste gebouwen aan recentere bommen, die van 1999. Aan feilloze precisie heeft het de NAVO duidelijk niet ontbroken, want aan weerszijden van de doelgerichte ravage staan appartementsblokken keurig overeind. Dat de Chinese ambassade toen 'per ongeluk' werd geraakt, gelooft hier dan ook niemand. 'Die stonden bij het conflict aan de verkeerde kant.'

Als de eerste gasten van het Eurovisie Songfestival arriveren, vertrekken wij. Op de luchthaven koopt Sven nog snel een aantal exemplaren van de krant *Politika*. Op de cultuurpagina's staat een kleurenfoto van ons bij een verslag van de persconferentie. 'Indien Belgrado deze kandidatuur wint (...) dan betekent dat een verzekerde internationale belangstelling en promotie, een aanmoediging voor het vertalen van onze literatuur in andere talen en een grote geldstroom vanuit het toerisme.' En dat ons bezoek 'tot doel had ervaringen en kennis over te brengen ter ondersteuning van onze stad'. Het kan niet al songfestival zijn!

Epiloog

Voor deze tekst putte ik uit *Zestig, een dagboek* (Meulenhoff/Manteau, 2009) en de *PEN-Tijdingen* (nr 2., Jaargang 2008).

De auteursresidentie in Sremski Karlovci opende haar deuren in april 2010 en werd opgenomen in het ALMA-netwerk. Wereldhoofdstad van het Boek is Belgrado (nog) niet geworden, de ambitie is er niet minder om. Omdat Ljubljana dit jaar de titel wegkaapte, is de kans in de nabije toekomst evenwel klein. Het idee van een stadsdichterschap voor Belgrado is daarentegen levendiger dan ooit.

Michaël Vandebril is nog altijd verantwoordelijke van Antwerpen Boekenstad. Antwerpen is met Peter Holvoet-Hanssen aan zijn vijfde stadsdichter toe. Sven Peeters werd intussen mede-bestuurslid van PEN-Vlaanderen. De PEN-Schrijversflat staat nog steeds open voor buitenlandse gasten.

En tenslotte: dit nummer van *Gierik* toont aan dat de bestaande en tijdens dit bezoek verstevigde vriendschapsbanden, hechter zijn dan ooit. ■

www.ingridvanderveken.be

www.penvlaanderen.be.

V.l.n.r.: Michaël Vandebril, Ingrid Vander Veken, Jelica Novaković en Sven Peeters tijdens hun literair bezoek aan Belgrado.

4 gedichten

ZEEVOS

zodra ik op mijn poten stond: met hagel in de kont
zat van kabaal en kunstlicht enkel wolken als kompas
langs kruimels bos in stof en stank alleen bij jou in rust

waar moeten wij nu heen zo moe en altijd opgejaagd
niet onderdanig aan de lijn en daarom nergens thuis
behalve aan het strand: het leeft ons uit – strooi mij in zee
je kan mij altijd opvissen want waterzout onthoudt
je hand zoals zigeunervuur je ogen nooit vergeet

mijn moer de wind zingt gaten in de rotsen blaast ons weg
de zon ziet rood vergroot en strooit geen klatergoud: het hek
is van het wolkendek schat voel de vissen hebben het te warm
dus snij mijn tong in negen stukken doden weten dat
de tijd maar tijdelijk is huilend bij zijn eigen graf

voor vissersharten te klein – kraak de hemel duik met mij

ALS RIMBAUD UIT DE HEMEL VALT

*Waar naartoe, Arthur? Hel, ben je iemand anders nu?
Het is waar, ook in de winter stromen bronnen klaar.
Water, koud, versterkt het hart. Maar leg dat eens uit aan
die verzwakten in barak 13. Geen soep, geen vuur.
Dood als een zeug die zich ledigt in haar biggen. Hier
niet daar worden sterrenkinderen geboren, stof.
Nietig stof. Hoor die hond. Hij blaft naar de overkant.
Echo. Hij blaft naar zijn echo. Alsmaar woester tot
nacht hem nihilistisch opslokt – Vlaamse wijze. Dat
wordt weer smullen, bloggen, blazen. Waag het niet, jij, om
groter plaatje te bezien, balans & uit balans.
Blaas je waardig op. Zo, daar doe jij niet aan mee... Boer.
Poëzie een kleurwedstrijd? Je toverbol ontploft.
Brussel of Parijs? Stap in. Nog commentaar? Klaar? Spring –*

Herfst, de wijsneus bleek. Een duiveltje in het oor van een
dichter zonder valscherp – valt als een meteoriet.

DE INSLAG

Wat heeft mijn leven met hun leventje te maken, dacht
de bergbeklimmer nog. De kabel knapte af, de top
werd dal. Hier ligt hij. Ruik zijn hersenen en spreid zijn kaart.
Hij is de stad vergeten. Wortelt en groeit. Kijk, hij wordt
een kleine esdoorn. Zet hem in een pot en voel eens aan
zijn bast. De blaadjes puntig vlamvend. Speelt voor grote boom.
Zijn sap wordt afgesneden maar de tuinmuurtekenaar
houdt vast, speelt herfst. De regen valt, de wind is bar en blaast.

DE PERISCOOP

'Milieu', het is ons lichaam – riep een bioloog nog na.
De trossen los, wij kleefden aan elkaar. Romp, romp: één romp.

0.04 vaart nu buiten territoria.
Geen hoofd op onze schouders maar een netwerk, als koraal
van hersenen – geen armenpaar maar een tentakelkrans.

Miljarden jaren is men dood. Men leeft en is weer dood.
Wij leven in een lied, een virus is voor ons legaal.
Vang walvissengedichten. Hoor de Lorelei, ze weent
besta niet – min haar in het zeegras, win het zout van tijd.

Wij klagen niet maar dragen witte gaten door de nacht.

*'Het spanningsveld van toeval & geen toeval in de lens
maar geen synthese. Kapitein, een onnavolgbaar schip.'*
'Exempel dat niet kan bestaan? Haha – torpedo's klaar!'

Duif

De volgende passages komen uit de roman Duif (werktitel) van Erik Vlamincx die in het najaar van 2011 bij Uitgeverij Wereldbibliotheek te Amsterdam zal verschijnen.

De gebeurtenissen in deze passages worden verteld vanuit het perspectief van een 14-jarig meisje. Ze groeit op in Canada. Haar vader is een Belg, haar moeder is een Nederlandse.

Saint-Thomas, Ontario, juni 1967

Ik heb mijn vader zien wenen.

Sinds vanmiddag zijn zijn duiven dood. Iemand heeft het hok in brand proberen te steken.

Buurman Müller was bezig de messen van zijn grasmaaier te slijpen en hij had vanuit het raampje in zijn garage een vette zwarte rook van tussen de dakplaten van het hok in onze tuin zien opwalmen. Hij is meteen op onze keukendeur komen kloppen en omdat er niemand reageerde - ik was op school maar vader en moeder moeten nochtans thuis geweest zijn - is hij de duiventil binnen gedrongen. Met één emmer water heeft hij het vuur, eigenlijk niet meer dan een stapeltje smeulende lompjes, kunnen blussen, maar voor de duiven kwam hij te laat. Ze lagen allemaal samen in een hoek van het hok. Verstikt.

'En dat alle vallen juist gesloten waren. Die vogels konden geen kant op.' Dat zegt vader. En dat ook het broedsel naar de vaantjes is. 'Een zielig bergje pluimen en verdriet.' Dat zegt moeder.

En wanneer hij het niet hoort zegt ze ook dat ze uit de grond van haar hart hoopt dat het nu voorgoed gedaan is met 'dat duivengedoe'. Dat het een grote rust met zich zou brengen indien het voorgoed gedaan zou zijn met het duivengedoe.

'Als ik ooit te weten kom wie die boel in de fik heeft gestoken, dan klop ik hem met mijn blote handen de hersens uit zijn kop. En daarna vermoord ik hem.' Hij roept het.

Ik heb hem zelden zo woest gezien.

En tien seconden later: 'Het is best mogelijk dat dat zwijn van een Müller het zelf gedaan heeft.'

'Maar Franz Müller is degene die het vuur heeft gedooft.'

'Dat is het hem juist.'

'Dat begrijp ik niet.'

'Onthoud één ding voor de rest van uw leven: een Duitser moogt ge nooit ofte nooit proberen te begrijpen. Wie een Duitser probeert te begrijpen verdoet zijn tijd.'

Een uur later is hij er 'honderd ten honderd' zeker van dat buurman Müller de brandstichter is. Ijsberend door de keuken somt hij er de redenen voor op: 'Müller is aartsgevaarlijk omdat zijn soort - en ik druk me voorzichtig uit - half Europa heeft platgelegd. Twee keer hebben ze dat gedaan. In '14-'18, en in '40-'45 hebben ze het nog eens dunnetjes over- gedaan. Met V-bommen, concentratiekampen, gaskamers en alles erop en eraan. En allicht - ge kunt er solfer op eten - is Müller naar Canada gekomen omdat hij in Europa zelfs door zijn soortgenoten een beest gevonden werd. Allicht werd hij overal met de vinger gewezen en was Canada voor hem de enige uitweg. Het is trouwens in Müller zijn gladde blik te lezen dat hij een hele donkere kant heeft. Bovendien, er zijn mensen die dat kunnen getuigen, heeft Müller de duiven altijd met een scheef oog bekeken. En wat waarschijnlijk ook een rol speelt: Müller weet dat ik de Toronto Daily Star lees en dat is een gazet die de Duitsers niet properder afschildert dan ze zijn. Dat is een gazet waarin ze de waarheid durven te zeggen zonder er een strik rond te draaien. Ik kom daar rond voor uit.'

'Misschien heeft de buurman de duiven gedood omdat jij zijn kater hebt vergiftigd.' Het ontsnapt me voor ik goed en wel besef wat ik zeg.

Het ijsberen houdt meteen op. Hij staart me even zwijgend, met grote ogen en met open mond aan. Dan trekt hij een keukenstoel achteruit. De poten knerpen over de vloer. Als in een ver-

traagde film gaat hij zitten. Hij plant zijn ellebogen op de tafel, plaatst zijn handen tegen zijn slapen en hij begint van het ene moment op het andere te wenen. Als een klein kind.

Ik weet niet wat te doen of wat te zeggen. Ik sta met mijn achterste tegen het aanrecht en voor me zit mijn vader te wenen. Met hortende snikken en lange uithalen. Met tranen die langs zijn neusvleugel naar beneden glijden. En dat duurt en dat blijft duren.

Ik voel dat ik dringend naar toilet moet maar ik durf me niet verroeren. Ik moet er ineens aan denken, ik weet ook niet hoe dat komt, dat de zuster van Linda Cullemborg beweert dat verliefdheid oorzaak van een natte broek kan zijn.

Even plots als het wenen begonnen is, houdt het op.

‘Heeft uw moeder het zo ver durven drijven om u wijs te maken dat ik de kater van Müller om zeep geholpen heb?’ Hij spreekt heel traag en zijn stem is zacht. Zo heb ik hem nooit eerder gehoord en het maakt me banger dan wanneer hij loopt te roepen.

‘Toen jij naar België was, is de buurman hier geweest. Hij was helemaal overstuur en hij beweerde dat jij zijn kater vergiftigd had.’

‘En dat kom ik nu pas te weten. Enfin, het is een bewijs te meer dat die smeerlap dat vuur heeft aangestoken.’

‘Maar ik heb hem duidelijk gemaakt dat jij niks met de dood van zijn kater te maken kon hebben omdat je toen in België zat. Hij geloofde me meteen. Hij heeft zich zelfs uitgebreid verontschuldigd.’

‘Ik ben blij dat ik u heb,’ zegt hij en opnieuw begint hij te snikken. Hij staat op, en hoewel ik niet beweeg, maakt hij met zijn hand een afwerend gebaar en dan verlaat hij de keuken. Ik zie hem met hangende schouders naar zijn auto lopen. Hij haalt de zakdoek uit zijn zak. Ik verwacht dat hij daarmee de tranen van zijn gezicht zal deppen, maar hij begint met de zakdoek op een vlekje op de motorkap van de Chevy te wrijven. Even later start hij de motor en vertrekt hij. Met gierende banden.

Diezelfde avond staat hij op het balkonnetje van het duivenhok te schudden met een blikje waarin wat graantjes zitten en ‘kom, kom, kom dan toch’ te roepen. Twee van zijn duiven blijken op wonderbaarlijke wijze aan de verstikkingsdood ontsnapt te

zijn en zitten nu op het dak van buurman Müller. Het zijn Van Looy en Vannitsen. Vaders duiven, ook de duivinnen, hebben namen van Belgische wielrenners. Ik heb het nooit anders geweten. Lang geleden is er ook een Nederlandse wielrenner bij geweest. Wim Van Est. Maar die is nooit teruggekeerd van de eerste wedstrijdvlucht waaraan hij deelnam.

Uren en uren staat hij daar op zijn balkonnetje met zijn blikje te schudden en ‘kom, kom, kom dan toch’ te roepen. Tevergeefs. De duiven vertrouwen hem niet.

Saint-Thomas, Ontario, juli 1967

Vannitsen is aan het lood en de dood ontsnapt maar Van Looy ligt levenloos in de dakgoot van buurman Müller.

Gedurende drie weken zijn de twee overlevenden van de brand in de duiventil elke dag rond hetzelfde uur, in de late namiddag, op het dak van de buurman komen zitten. Vader heeft de vogels eindeloos proberen te lokken. Hij heeft echt alles geprobeerd om het tweetal terug op het hok te krijgen. Hij heeft staan temen en fluisteren. Hij heeft staan roepen en klagen. Hij is helemaal naar Delhi gereden om er een lokfluitje te kopen en hij heeft op dat fluitje staan blazen tot de halve buurt er hoorndol van werd. Hij heeft graankorrels, maïs en zangzaad voor kanaries op de rand van de reling van het balkonnetje gestrooid; de eekhoorns zijn er mee aan de haal gegaan. Vervolgens heeft hij de deur van de til en alle vallen een dag en een nacht wagenwijd open gezet. Hij heeft zelfs staan koeren als een duivin. Niks hielp. De beesten bleven netjes naast elkaar op het dak van buurman Müller zitten koekeloeren en lieten zich door niets vermurwen. Kort voor zonsondergang vertrokken ze telkens weer. Naar god weet waar.

‘Ze willen niet, Tony. Ze willen niet,’ zegt Müller vanuit het deurgat van zijn keuken wanneer vader met het graanblikje in de hand en gehurkt op het grasveldje voor de duiventil ‘piet, piet, piet’ zegt.

‘Het is nog niet genoeg dat die rotvogels me nu al drie weken voor de zot houden, nu begint ook die hufter die alles in gang heeft gezet me nog vierkant uit te lachen,’ bries vader die ons huis

binnen stormt. Wanneer ik hem met zijn buks in de hand de slaapkamer zie uitkomen, slaat de schrik me om het hart.

‘Ze zullen niet blijven lachen,’ zegt hij terwijl hij de patronen uit de tafellade haalt en ze in het geweer schuift. ‘Ze zullen godverdomme niet blijven lachen.’

Ik zie hoe hij ook nog een handvol patronen in zijn broekzak laat glijden. Van pure colère trapt hij de hordeur gewoon uit haar hengsels. En geen tien tellen later klinkt het eerste paar schoten.

Moeder houdt haar handen voor haar oren.

‘Ik wil het niet horen, ik wil het niet horen,’ jammert ze.

En: ‘Nu is hij de pedalen helemaal kwijt.’

En: ‘Hij gaat ons allemaal in het ongeluk storten.’

Buiten hoor ik hem vloeken en dadelijk daarna weerklinken de volgende twee schoten.

En dan komt hij weer binnen: ‘Vannitsen is ontsnapt maar Van Looy zal het niet meer verder vertellen, die ligt met zijn poten omhoog in de richel van het dak.’ Hij lijkt een heel pak kalmer geworden.

‘En buurman Müller?’ vraag ik.

‘Hij heeft zich niet laten zien. Ik denk dat dat het beste was dat hij kon doen. Ik ga er van uit dat de grote held met een ei in zijn broek en zwetend als een rund in zijn kelder gekropen is.’ Uit de patronen die hij uit het geweer haalt cirkelt nog een beetje blauwe rook. De scherpe geur van het kruid vult meteen de kamer.

Hij aait me over mijn hoofd en hij zegt: ‘Als Vannitsen nog terug zou komen moet ge me verwittigen, dan schiet ik hem alsnog de kop af. Maar nu rijden wij met ons tweeën naar Port Bruce. We gaan daar crème glacé eten tot we er buikpijn van krijgen.’ Terwijl hij zijn portefeuille in zijn achterzak steekt, wenkt hij me. Moeder kijkt hij niet aan. Ze lijkt wel lucht voor hem. Maar net voor hij buiten gaat zegt hij, tegen niemand lijkt het wel: ‘En morgen rij ik naar Delhi en ga ik een dozijn nieuwe duiven kopen.’

‘En hij zegt: “Piet, piet, piet,” en Franz Müller zegt: “Ze willen niet, Tony. Ze willen niet.” Moeders stem slaat over vooraleer ze haar zin kan afmaken. En ik hoor Miep Dijkstra en Anneke Overveen het uitproesten van het lachen.

‘Moest het in een film zitten; je zou het niet geloven,’ hoor ik moeder zeggen.

‘Meiden toch!’ zegt Anneke Overveen.

Miep Dijkstra, Anneke Overveen en moeder komen elke woensdag bij elkaar. Met hun drieën vormen ze de ‘club van Oranje’. Om beurten bezoeken ze elkaars huis. Ze arriveren ’s middags stipt om twee uur en ze vertrekken stipt om vijf voor vier. In de tussentijd hebben ze elk twee koppen thee van Van Nelle gedronken en een spie appeltaart gegeten. Meer dan twee koppen thee drinken ze nooit, want ‘dan wordt het écht te veel.’ Miep Dijkstra neemt melk en suiker bij de thee. Anneke Overveen neemt alleen suiker. Moeder drinkt ‘thee natuur’. Alleen de koffie van Van Nelle is nóg lekkerder, maar koffie is slecht voor de bloeddruk en het maagzuur.

Ze kletsen honderduit over de banaalste akkefietjes die langer dan lang geleden in Oudelande, Zandvoort en Zundert plaatsvonden. Ze fluis teren en fezen over hun respectievelijke mannen. Ze klagen steen en been over hun kinderen die toch niet zijn zoals de kinderen thuis waren. En ze spreken schande over alle andere Hollandse vrouwen die in Canada, en eventueel in de Verenigde Staten, wonen en die niet Rooms zijn.

En nu lachen ze zich een kramp om wat er met vader en zijn duiven gebeurd is.

‘Als ik hem nog eens met zijn Chevy zie rondtoeren, dan ga ik alleen aan die “piep, piep, piep,” kunnen denken.’ Miep Dijkstra voert het hoge woord.

‘Nou, en die buurman dan, die weet het ook wel aan te brengen. “Ze willen niet, Tony, ze willen niet.” Je moet er maar op komen. En je moet het maar durven.’ Het zou me niet verwonderen mochten ze elk detail nog tien keer herhalen.

Maar hun vreugde wordt onverwacht vergald, want er is die onbekende man die met vastberaden stap het tuinpad op komt en die het gesprek doet verstommen. Hij draagt een hoed, een das, een wit hemd en een colbert.

Moeder is als de bliksem bij de deur. En de meneer zegt dat hij meneer Waterson heet en dat hij advocaat is. Hij is geassocieerd lid van het bureau Waterson en Waterson in Woodstock, en hij komt namens meneer Müller even met meneer of mevrouw Verkest praten. Het is een geste dat hij komt praten. Want hij zou ook ineens een rechtszaak kunnen aanspannen. Maar misschien is er, verstandige mensen onder elkaar, toch wel een schikking te treffen alvorens de rechter in te schakelen in een

kwestie die toch bij voorbaat een uitgemaakte zaak is.

In de kamer waar Miep Dijkstra en Anneke Overveen bij hun lauwe thee van Van Nelle zitten is het muisstil.

En moeder staat in het deurgat alleen maar wat te stamelen.

Dat de schade aan het dak van meneer Müller aanzienlijk is, hoor ik de heer Waterson declameren. En dat meerdere getuigen bevestigen

dat meneer Tony Verkest die schade, al dan niet opzettelijk, heeft aangebracht. Dat de hagel uit het geweer tientallen leien heeft doen barsten. Dat het hopelijk niet snel gaat regenen want dat er dan ook wateroverlast in rekening gebracht zal worden.

Wat moeder tegen Waterson zegt kan ik niet horen.

Wel zie ik dat Vannitsen op de reling van het balkonnetje van de duiventil is komen zitten. Alsof hij er thuis is. ■

Ingrid Vander Veken

In het voorjaar 2011 verschijnt bij de Bezige Bij het nieuwe boek van Ingrid Vander Veken. Het is geïnspireerd op een waar gebeurd verhaal, dat deels op Bali en deels in België afspeelt. Cultuurverschillen zijn het centrale thema.

Y.M. Dangre - vorig nummer en deze maand

In het vorig nummer publiceerden we gedichten over de zoölogie van Y.M. Dangre. Deze maand september verschijnt zijn eerste roman *Vulkaanvrucht* bij uitgeverij Meulenhoff/Manteau.

Lenny Peeters wint schrijfwedstrijd

In augustus won Lenny Peeters die twee nummers geleden in Gierik 106 debuteerde met het verhaal 'Aan Myrthe' de schrijfwedstrijd van uitgeverij Contact met haar verhaal 'Nanoseconde'; zij was de beste van meer dan 300 deelnemers.

Michaël Vandebril

3 gedichten

MIJN SAVA

ik maak het bed op liefste alsof het voor mezelf was liefste hou me stevig
vast in jouw witte armen dit is de allerkoudste nacht langer dan de zwarte sava

op een dag steek ik je over met kracht en stijl hou me stevig vast laten we het huis
verkopen waar ik je verborgen houd als een kat zonder naam je kracht vandaag

ligt in aanvaarding morgen als je wakker wordt ben ik alweer ver weg er is
zoveel wereld te zien in jouw vaderland van krijgers en dichters die nooit

bedaren al je brieven heb ik 's ochtends met een kaars verbrand ja een keer slechts
heb ik geprobeerd om je uit mijn hart te wissen mijn liefste mijn sava en mij

Zicht op de Sava-rivier

KALEMEGDAN

ik maak me op tot een volmaakte monoliet zichtbaar in zeven windrichtingen
straks laten we onze veren zien van de hoofdstraat tot in kalemegdan we kopen

rozen en fruit op de vroegmarkt die we meedragen met onze ogen en handen
daar is de eerste zon de muren van de lagere stad branden de middagklokken

luiden als een herinnering aan een hemelse belegering de eindeloze laagvlakte
eindigt hier bij de poort de rivieren omarmen mij van zagreb tot boedapest

deze dag is een lichaam dat onder ons heeft gewoond deze dag breekt af als
een lang vrouwenhaar kom je naar beneden ik vraag het met engelengeduld

Zicht vanuit Kalemegdan

HET BALKON VAN MIKA ALAS

voor we te water gaan strooi ik zeezout in je ogen de glimmende plas reikt tot
aan de rand van mijn balkon langzaam glijden de houten vissen de groene zee

in tongen plooien zich over de ronde keien en zuigen zich vast als schelpdieren
aan de kleine trappen boven de resten van een bibliotheek drijven verse bloemen

ik maak mijn netten schoon en trefzeker je armen snijden diep het land in onze
heldere magen branden van ingebeelde honger ik spreek nu met de zilte tong

van een visser en dring binnen in je donkerblauwe diepte als een zonderlinge
drenkeling die zich met elke slag vloeibaar verwijdt van wat hij heeft lief gehad

Foto's: Sven Peeters

Het huis van Mika Alas

aRtivistisch manifest

'Je révolte, donc nous sommes' – Albert Camus

Naar aanleiding van de lancering van het 'aRtivisme' in Straatsburg
op 25 juni 2008 aan de mediterrane tafel van Michelangelo Pistoletto,
roepen wij vredelievende kunstenaars
of elke creatieve en vrijheidsminnende wereldburger op

om zich los te maken uit de onverschilligheid voor een lijdende wereld,
om zich niet in slaap te laten sussen in de vette armen van het establishment,
om te verzaken aan elke toegeving hieraan,
om machtsstructuren blijvend in vraag te stellen,
om verlepte ideologieën en dogma's te verbranden,
om schouder aan schouder te staan met de wereld in nood,
om zijn creatief kunnen te mobiliseren voor dit doel.

Wij roepen op om verknechtende structuren aan te klagen
en de bedreigde wereld waarin wij leven te behoeden.

Wij stellen dat kunst meer is dan ijle esthetiek, gezwets en hedonisme.
Wij stellen dat woorden, beelden en tonen dienen te getuigen
van een oprechte bekommernis voor de lotsverbetering van de mens
met respect voor iedere vorm van leven op aarde.

Wij roepen betrokkenheid en maatschappelijke relevantie uit
tot sleutelwoorden.

Wij roepen het aRtivisme uit tot een verheven artistieke praxis,
tot het hoogste creatieve goed ten dienste van mens en wereld.

Antwerpen, 2 juli 2010

Mijn vader was een lul.

Mijn moeder was ook een lul.

Mijn ouders waren egoïstische, harteloze, oerdomme nuttelozen. Ze waren elkaar op dat vlak meer dan waard. Want op een zondagmiddag, rond vier uur, besloten zij met zijn tweetjes aan mijn moeders ziekenhuisbed op de kraamafdeling om mijn kersverse leven preventief en voorgoed te verkloten.

Waarom, lul?, heb ik hen zo vaak gevraagd. Men-taal gevraagd. Willen vragen. Waarom hebben jul-lie mij bestempeld? Voor altijd en eeuwig in een hokje geduwd om voor het deurtje van dat hokje een kolos van een muur te bouwen en mij zo on-herroepelijk op te sluiten?

Ik zal niet rond de pot draaien, want dat doet ie-mand zoals ik niet. Mijn lullen van ouders vonden het bijster origineel en zelfs een tikje humoris-tisch om hun zoontje, dat ze evengoed Herman of Dirk of Mark hadden kunnen noemen, Napoleon te noemen. Hun wriemelend, blèrend, pasgeboren wormpje was immers niet de luxe van twee tes-tikels gegund; ik moest het stellen met één luizig kloodje.

Mijn leven is nooit geweest hoe ik het had gewenst. Elke dag word ik geconfronteerd met verbaasde gezichten wanneer mijn naam valt. Bij sommigen lees ik medelijden in hun blik, terwijl anderen uit volle macht proberen niet in lachen uit te barsten en alsof het allemaal nog niet erg genoeg is heb ik er een obsessie aan over gehouden.

Ik werk in het districtshuis, waar ik meer dan genoeg namen te lezen krijg. En ieder dossier of paspoort speur ik af naar een naam die erger is dan de mijne. Zo heb ik al een Jezus, een Pinokkio en een Wolfgang Amadeus ontmoet, maar geen van hen kon mijn zoektocht beëindigen. Om alles simpel te houden; toen ik geboren werd heeft de ijskoude klauw van het ongeluk me bij mijn tere enkeltje gegrepen, me uit de warme, veilige baar-moeder van mijn moeder gesleurd en me met een grote boog de oneindig diepe, wrede, gitzwarte oceaan van mijn leven ingeworpen.

Dat heb ik altijd al gedaan, levens met watermas-

sa's vergelijken. Iemand die een weelderig, geva-rieerd en kleurrijk leven lijdt, leeft in een koraalrif. Een leven dat rustig verloopt zonder al teveel op-winding speelt zich af in een gemeentezwembad, iemand met het Syndroom van Down leeft zijn leven in een plonsbad. Ik leef het mijne in een ijskoude, pikdonkere oceaan.

Ik nam het besluit op een voormiddag op de mid-delbare school. Ik gok ergens in het derde of vier-de jaar. Misschien wat later, maar uiteindelijk doet het precieze tijdstip er niet toe.

Een goed leerling heeft niemand me ooit genoemd, waarom zouden ze ook, ik was er geen. Het inter-esseerde me al bij al niet bijster veel; net genoeg om elk jaar (tot dan toe) netjes met de rest mee een jaar hoger te kruipen.

Altijd, heel mijn leven lang, is iedereen rondom me een lul geweest. Ook mijn leraren spaarden me niet. Ik was er nooit aan gewend geraakt, maar ik had er ook nooit bij stilgestaan; dan zijn het maar lullen, dacht ik dan bij mezelf, laat ze maar lullen zoals lullen moeten lullen. Tot op die voormiddag ergens op de middelbare school.

Het was herfst en wij kregen onze rapporten. Onze cijfers stonden keurig in kolommen gedrukt, waar-onder enkele in het rood. Rechtsonder, net boven de voor de handtekening van de ouders voorziene plaats, stonden drie lijntjes waarop de directeur eventuele commentaar kon krabbelen.

Zelfs een deskundige zou het gekras dat op die lijnen stond geklad niet kunnen ontcijferen. De bogen met hun lijnen en hun lusjes en hun stip-pen vormden geen woorden. Alleen één woord was overduidelijk. Het was zo duidelijk dat je oog er onmiddellijk naartoe werd getrokken, zo helder waren de letters. Napoleon.

De man had duidelijk in een deuk gelegen bij het lezen van mijn naam, of was er zo van ontdaan, dat hij het woord uiterst geconcentreerd, letter per letter had opgeschreven.

Toen sloeg het bij me in als een bom; het was een hopeloze strijd. Alles en iedereen zal altijd tegen me gekeerd worden, het zal escaleren en ik zal nog

voor ik dood ben eindigen als een eenzaam hoopje stof. Tenminste, als ik bij de pakken neer zou gaan zitten. En dat zou ik mezelf niet toestaan.

Ik besloot het tij te keren. Als ik er zelf een zou worden, een druiloer, een eikel, een zak, een lul, dan zou ik mezelf in een machtige positie stellen. Ik zag het volledig voor me: Napoleon, de lul.

Ik probeerde mijn opgewonden gevoel zoveel mogelijk te onderdrukken. Lullen zijn nooit enthousiast, ze zijn apathisch en passief in situaties die geen betrekking hebben op zichzelf. Arrogant zijn, dat zou geen probleem vormen. Daarna volgde het uitzoeken wie mijn eerste slachtoffer zou worden. Dat was geen moeilijke keuze: ik bevond me in een klaslokaal en daar stikte het namelijk van prooien. Mijn blik gleed langs de zweterige, rode gezichten van mijn medeleerlingen en de platgedrukte tronie van de leraar. Die laatste kon wachten, ik moest eenvoudiger beginnen. Aan de lessenaar voor me, zat een meisje van wie ik de naam vergeten ben - de eerste letter was een M, dus laten we haar M noemen. M had lang rood haar in een paardenstaart. Mijn ogen volgden de richting die de staart aanduidde en ik kwam uit op mijn groene schaar, die geduldig wachtte in mijn pennendoos. Terwijl mijn hart bonkte van opwinding, reikte mijn hand naar het ding en greep het vast. In één beweging doorkliefden de messen van mijn schaar de rode haren, waarna deze sierlijk op de grond belandden. Het meisje draaide zich in een ruk om en keek me met grote, groene ogen verschrikt aan. 'Napoleon!', brulde ze, 'Waar ben je in godsnaam mee bezig!' Ik deed mijn best het subtiele, maar krachtige glimlachje om mijn lippen te verdringen, maar bleef M aankijken. Een tikje dramatisch liet ze zich van haar stoel op haar knieën vallen en raapte haar rode haren van de grond. 'Wat bezielde jou, eikel?', vroeg mijn buurman. 'Dank je', zei ik. Ik had niet verwacht dat mijn plan zo snel vruchten zou afwerpen.

De haardag was verder nog bewogen geweest, maar boeiend. De directie had mijn ouders ingelicht over het incident, die er op hun beurt niet veel op te zeggen hadden. Leerlingen kon ik altijd jennen: als er me nog eens zo'n briljant idee als de ongewenste kappersbeurt van M te binnen zou schieten, was daar altijd tijd voor te maken, tussendoor. Maar nu was het de beurt aan de leerkrachten.

Ik moest uiteraard nog bedenken wie mijn slachtoffer zou worden. Ik zou niemand willekeurig uitkiezen, zoals ik bij de leerlingen had gedaan. Leraars zijn anders. Ze zijn machtiger en belangrijker dan ik.

Ik moest het vanuit mijn nieuw standpunt bekijken: een lul is een lul tegenover alles en iedereen, behalve zichzelf. Hoe vriendelijk je ook bent tegen een lul, het doet er allemaal niet toe; een lul blijft een lul.

Dat moest ik ook bereiken. Ik dacht na. Wie was mijn vriendelijkste leraar?

Engels. Een vak waarbij ik met weinig problemen te kampen had. Haast geen onvoldoendes en de leraar was een sympathieke kerel. Hij was geliefd bij de meeste van zijn leerlingen en lag er zelden mee in de clinch. Tot die dag dan.

Het haarincident was een kleine week geleden. De rosse had inmiddels geplande kappersbeurt achter de rug en zag er niet gek uit met haar kort kopje. Dat was nog een extra duwtje om de stap naar de volgende klotestreek te zetten.

Ik kwam te laat in de les. Dat gebeurde wel vaker en de leraar had daar gewoonlijk niet echt problemen mee, zolang ik me maar excuseerde. Dat deed ik niet. Ik smiet m'n tas op de grond en ging zitten. De leraar keek verbaasd.

'Napoleon, why are you late?', vroeg hij.

Ik hield mijn mond.

'Napoleon?' Hij begreep duidelijk niet wat er gaande was. Ik zuchtte en keek uit het raam. De leraar schudde zijn hoofd. Gaf hij nu al op?

Enkele minuten later deelde hij een onverwachte test uit. Ik protesteerde niet, nam het papier braaf aan.

'Start', zei de leraar.

Ik keek naar het papier en zag lege vakjes.

Linksboven was een plaats voorzien voor mijn naam. Ik vulde hem duidelijk in, letter per letter. N-A-P-O-L-E-O-N, fluisterde ik.

In volle concentratie en volledig bewust van mezelf, vulde ik in ieder ander leegstaand vakje mijn antwoord in. L-U-L. Allemaal exact hetzelfde geschreven, in mijn hanenpoten.

Toen ik klaar was, keek ik naar mijn papier. Het zag er zo mooi en zo perfect uit, dat ik bijna een erectie kreeg. Mijn hele werk stond vol lullen, het antwoord op alles was 'lul' en dit was een uitstekende - nee, het was simpelweg dé metafoor van mijn leven. Alles en iedereen was 'lul' en de

grootste lul pronkte boven alles uit en had de controle over alles. Ik was zelfs zo'n lul, dat ik niet meer als 'lul' bestempeld werd, maar met mijn eigen naam. Napoleon, de lul.

Zo'n tien minuten en een kleine opmerking over 'dat ik zo snel klaar was' later, haalde de leraar de papieren op. Hij passeerde mijn lessenaar en nam het papier. Zelfs aan de manier waarop hij het papier 'nam' kon je zien wat voor iemand hij was. De andere leraren gristen het papier van de bank, maar deze 'nam' het. Hij schoof het papier met zijn wijs- en middelvinger van de bank, tot het zo'n vijf centimeter over de rand uitkwam en dan klemde hij het vervolgens tussen zijn duim en schuifvingers.

Ik was ervan overtuigd dat als dit me was overgefallen toen ik nog geen lul was, ik hem al even hard een dreun op zijn witte tanden had willen verkopen als nu. En dan die verdomde 'Thank you, Napoleon', erachter.

Hij nam rustig de tijd om het papier te bekijken, hij hield zelfs even halt naast iedere leerling. Dat deed hij om te controleren of we niks waren vergeten in te vullen. Daar had ik ook een hekel aan, merkte ik. Maar nu hij met mijn pronkstuk, het officiële openingsdocument van de Lul van Napoleon in zijn poten stond, kon ik mijn geluk niet op. Iedere andere leerkracht van mijn school zou toen maar wat graag zo'n pracht van een misstap geleverd krijgen. Ze zouden het meteen afleveren bij de directie en persoonlijk contact opnemen met mijn ouders, want 'daar stonden ze op'. Met andere woorden zou ik hen een groot plezier doen met zo'n test. Maar deze leraar niet.

Ik wist dat ik hem hiermee écht raakte. Hij zou zich in eerste instantie beledigd voelen, denkend dat ik hem een lul noemde, en dan zou hij aan zichzelf gaan twijfelen. Of hij wel een geschikt leraar was. Of hij het wel in zich had. Wat had hij verkeerd gedaan? Hij zou nooit een antwoord op zijn vraag vinden en dit incident zou hij nooit vergeten. Dat zag ik aan z'n kop.

Hij keek naar mij. Hij spreidde zijn neusvleugels, en ontspande ze weer. Hij had een dramatische, veelzeggende frons tussen zijn wenkbrauwen. Je kon zien dat hij die spier niet vaak gebruikte.

'Napoleon ...', zei hij, en zweeg. Ik keek hem niet aan, maar staarde bloedserieus voor me uit; hij moest weten dat dit geen flauwe studentengrap was.

'Waar slaat dit op?', vroeg de leraar.

Ik hief mijn hoofd in zijn richting en keek hem aan. Hij keek terug.

De klas was muisstil, waarschijnlijk vroeg iedereen zich af wat ik uitgespookt had. Ik merkte een dubbele stilte op. Een fysieke stilte. De andere stilte betrof de spanning tussen de leraar en mezelf. Ik besloot deze te doorbreken en draaide mijn hoofd weg. Nog even stond de leraar naar me te kijken en toen ging de bel.

De leraar Engels zei nooit meer een woord over de test. Hij leverde het ook niet in bij de directeur, maar gaf me een nul en daarmee was de kous af. Hij behandelde me ook nooit meer als voordien. Hij meed me en maakte zo weinig mogelijk woorden aan me vuil.

Ik dacht na over een volgende stap en vond dat ik er nu aan toe was me een echte lul te voelen. Tot nu toe hadden mijn slachtoffers mij een absolute lul gevonden, ze haatten me misschien, maar ikzelf voelde het nog niet. Er is niets waar een lul een zier om geeft en dat moest ik mezelf aanleren. Ik besloot dat er een grote stap moest worden gezet.

We zaten met z'n drieën aan tafel. Een oranje, keramieken pot stond voor onze neuzen te dampen. Er kwam een geur uit die me op zich niet al te slecht beviel, maar dat was niet terzake.

'Jezus, Pa', zei ik met één wenkbrauw opgetrokken, 'Waarmee heb je je ditmaal volgestopt om dit uit te braken?'

Beide ouders keken me met grote ogen aan en ik keek naar mijn bord.

'Dat zijn linzen', zei mijn vader stil. Mijn moeder wierp hem in een fractie van een seconde een ontzette blik toe en draaide zich vervolgens tot mij. 'Weet je wel hoe lang Papa hieraan gewerkt heeft?', vroeg ze.

'Weet jij dat?', antwoordde ik. Mijn moeder keek naar mijn vader en haar ogen verrieden dat ze zich in het nauw gedreven voelde.

'Vast heel lang', zei ze. Mijn vader at zijn stoofpot. Hij deed zijn best om zich buiten het gesprek te houden.

'Eet op', beval mijn moeder me. Ik lachte kalm.

'Niet in dit leven. Misschien als strontvlieg.'

Het was even stil aan tafel. Ik keek met een glimlach rond de lippen om me heen en wachtte tot iemand wat zou zeggen. Toen mijn beide ou-

ders klaar waren met eten, ruimde mijn vader af. Ik bleef zitten. Mijn moeder ook, en ze keek naar me.

‘Je bent straks alleen thuis, Napoleon’, zei ze. Die naam, dacht ik. Die god-ver-domde naam.

Ik antwoordde niet en beet op de binnenkant van mijn lip.

‘We gaan naar Marthe.’

Marthe was mijn tante.

Ik hield op met op mijn lip te bijten, maar ik zei nog steeds niets. Mijn moeder kreeg naderhand door dat ik dat ook niet van plan was, dus zuchtte ze nijdig en stond op.

Een halfuur later vertrokken mijn ouders. Toen mijn moeder mij hierover kwam inlichten, sloot ze af met ‘Ik hoop dat je straks bijgedraaid bent.’ Mijn vader keek me even recht in de ogen, en wendde dan zijn blik af.

Het was een bloedhete nacht. Op de grens van dromen en het bewustzijn voelde ik een zachte druk in mijn zij. Ik hoorde het zachte geritsel van de deken en een zachte stem. Ik kon de stem niet meteen thuisbrengen, want het geluid was gedempt. Ik hoorde mijn naam, wat me meteen wakte. De deken werd zacht van mijn hoofd getrokken, en ik knipte mijn licht aan. Nadat mijn ogen gewend waren aan het licht, zag ik Marthe. Het was niet Marthe zoals ik ze kende. Haar blonde krullen zagen er minder veerkrachtig uit dan op andere dagen en haar spitse neus was rood. Ook haar groene ogen waren vochtig; ze deden me denken aan de ogen van M, nadat ik haar haren afknipte. Het was overduidelijk dat Marthe had gehuild.

Lul die ik was, vroeg ik niet wat er scheelde, maar waarom ze me in godsnaam uit mijn slaap had gehaald. Haar onderlip beefde en ze beet erop. Met een rode frons tussen de wenkbrauwen keek ze me aan.

‘Napoleon...’, zei ze. Ik kon het mens wel meppen. ‘Ik heb nieuws.’

Ik keek haar met slaapogen aan en zuchtte.

‘Wat?’, vroeg ik op een zo onverschillig mogelijke toon. Ik was tenslotte wel nieuwsgierig, maar dat hoefde zij niet te weten.

Het kostte Marthe blijkbaar moeite om het nieuws over haar lippen geduwd te krijgen. Misschien dacht ze dat het mij zou helpen, of misschien hielp het voor haarzelf, maar ze nam opeens mijn hand vast. Ik trok een wenkbrauw op en liet mijn

blik naar het tafereel aan het einde van onze armen zakken. Ik haatte het. Marthe sprak met trillende stem.

‘Je weet dat je ouders me vanavond zouden bezoeken, hè?’, zei ze.

Ik keek nog steeds naar onze handen. Het drong schijnbaar tot Marthe door dat dit niet de manier was waarop je mij geruststelde en ze trok haar hand terug. Ze keek me opeens op een volledig andere manier aan en haar woorden klonken vloeiender.

‘Wel, Napoleon, luister. Ze zijn er nooit geraakt. Je ouders hebben een ongeval gehad met de auto van je vader. Je moeder ligt in het hospitaal. Ze ligt in een coma.’

Het was even stil. Marthe keek me niet meer aan.

‘Wat mijn broer betreft ...’

Weer was het geluid volledig verdwenen, maar nu veel langer. Het gaf me de tijd om even na te denken. Het eerste dat in me opkwam was spijt, al had ik het moeilijk met dat aan mezelf toe te geven. Spijt is een teken van zwakte; een lul heeft geen spijt. Maar ik wel. Ik had mijn vader bedleid en hem minachtend aangekeken. Mijn laatste herinnering aan hem was zijn droevige blik en die had ik hem bezorgd. Om een stoofpot nota bene. Ik had het hart van mijn vader gebroken en hem daarmee zichzelf te pletter laten rijden.

Marthe onderbrak mijn gepeins.

‘Wil je naar het ziekenhuis?’, vroeg ze.

‘Ja’, zei ik.

Ik heb altijd van de sfeer in ziekenhuizen genoten. Er heerst een zwakte, een zieke zwakte, en als je zelf gezond bent, maakt dat je uniek. Het is zoals een klasgenoot vergezellen wanneer die moet nablijven, terwijl je zelf helemaal niet op school hoeft te zijn.

Maar dit keer was mijn moeder die klasgenoot, ze lag daar, gestraft omdat ze een lul was geweest, en ik nam het haar kwalijk. Ze lag daar in haar coma, zonder dood te gaan of wakker te worden, alsof ze niet kon kiezen. Ze zou hoe dan ook begraven worden; al was het onder bloemen en kaartjes waar ‘veel sterkte’ op geschreven stond door mensen die ze haast niet kende, of door een metersdikke laag koude aarde met wormen en onkruid.

Ik liep over een grasveld van pastelgroene tinten en ik was verdwaald. De lucht was lichtgrijs, ik had er geen idee van waar de zon zich bevond;

ik was er zelfs niet zeker van of er überhaupt een zon wás. Ik zag geen bomen, geen huizen of steden, geen kranen of bulldozers en ik hoorde niets. Er was zelfs geen wind, er was alleen dat verdomde pastelgroene gras, en ik heb pastelgroen altijd gehaat. Het hoge gras ritselde onder mijn voeten wanneer ik erop trapte, maar wanneer ik achter me keek waren de sprietten intact. Als ik vermist zou zijn, dacht ik, zou niemand me ooit kunnen vinden, want ik liet geen spoor achter. Ik had geen grip op die plek en aangezien die plek zich uitstreckte tot ver voorbij mijn gezichtsgrens, redeneerde ik dat 'die plek' de wereld moest zijn. Ik dwaalde een hele tijd doelloos rond. Ik zocht niks en ik vond niks, ik vroeg me niets af en ik begreep ook niets. Toen werd ik wakker.

Een man met een bril en een witte jas stond naast het bed van mijn moeder. Hij deed zijn best om een zo medelevend mogelijk gezicht op te zetten, en daar was hij goed in. Hij had vochtige, oude ogen en een rimpelend voorhoofd. 'Heb je geslapen?', vroeg hij. Zijn stem had iets onzuiver.

Ik voelde dat mijn wang rood gloeide, ik had in mijn slaap met mijn hoofd op mijn hand gesteund.

'Ja', zei ik tegen mijn zin. Ik had best iets bijtend terug kunnen zeggen, maar mijn keel zat nog vol slaap en mijn hoofd vol droom.

'Heb je goed geslapen?', vroeg de man.

'Dat weet ik niet meer', zei ik. De man deed iets met zijn mond, het was geen glimlach, maar het leek er wel op. Hij stak zijn onderlip onder zijn bovenlip en duwde deze zo naar boven, het zag er vreemd uit.

'Luister, jongen,' zei hij, 'Dit is vast niet simpel voor je. Een verlies verwerken is voor niemand gemakkelijk.'

Ik rolde onopmerkelijk met mijn ogen, die tekst stond vast en zeker in zijn doktershandleiding. Omdat iedereen wist hoe de verdere preek van de dokter zou lopen, onderbrak ik hem met een vraag waarvan ik het antwoord echt nodig had.

'Wordt ze nog wakker?'

De dokter keek heel even verbaasd en ademde dan diep in.

'Dat kunnen we niet zeggen, jongen. In het beste geval, over een jaar en een paar maanden. Maar het lijkt me beter dat je daar niet op rekent, het is heel onwaarschijnlijk.'

Ik hoorde in eerste instantie dat deze man me 'jongen' noemde en niet bij mijn naam. Dat deed me even deugd, ik had het gevoel dat ik voor het eerst een normale conversatie voerde met iemand. Toen drongen de woorden tot me door. Ik wist niet wat ik moest zeggen.

Mijn hoofd sloeg tilt naast het bed van mijn moeder. Ik moest iets zeggen dat iemand anders in mijn plaats zou zeggen, ik probeerde me in te beelden dat ik een ander was in dezelfde situatie, maar ik kon niemand bedenken. Na een kleine minuut van zweten en hoogstwaarschijnlijk een krampachtig gezicht gooide ik het beste dat ik kon bedenken uit mijn mond: 'Wat jammer voor haar.'

Verder vroeg de dokter me of ik iemand had waarbij ik kon logeren, tot mijn moeder weer beter was. Daar had ik nog niet over nagedacht.

Bij Marthe was de sfeer vast deprimerend, daar had ik geen zin in, maar ik nam aan dat ik niemand anders had. Ik zei tegen de dokter dat ik een tante had waar ik wel een poosje kon blijven. De dokter knikte en bood me een kopje koffie aan. Ik stemde in.

Ik zat helemaal alleen in de witte cafetaria. Ik hoorde mezelf ademen en mijn broek ritselen wanneer ik een spier vertrok. Mijn koffie was donkerbruin en lauw en ik vroeg me af waarom ik in hemelsnaam koffie aan het drinken was; ik lustte geen koffie. Wanneer de dokter me vroeg of ik een kopje koffie wou, dacht ik dat hij even met me wou praten, en omdat ik mijn moeders bleke, onbeveeglijke gezicht beu was, leek een babbel me geen al te slecht idee; kwestie van mijn gedachten even te verzetten. Maar de man had me meegenomen naar de cafetaria, me aan een tafel gezet met een wit kopje en had uit een grote stalen thermos dat kopje gevuld met donkerbruine, lauwe koffie. Na nog een schouderklopje was hij vertrokken en ik zat daar alleen aan mijn tafel met mijn koffie die ik niet lustte.

Ik zou niet kunnen zeggen hoe lang ik daar precies zat, ik neem aan niet erg kort; mijn koffie was al koud toen opeens de klapdeuren opengingen. Een meisje met zwart strohaar en een grote kromme neus wandelde naar binnen. Aan haar witte pakje te zien was ze een verpleegster en aan haar jong uiterlijk te zien geen al te ervaren. Ze neuriede en merkte me duidelijk niet op. Op de tafel die tegen de muur tegenover me stond, stond de thermos met koffie en daar wandelde ze naartoe. Ze liet

een wit kopje - hetzelfde exemplaar als het mijne - vollopen en draaide zich om. Toen zag ze me. De scherven van het brekende kopje maakten een oorverdovend lawaai in de grote zaal en de koffie vormde een plas op de grond. Een paar seconden staaarde ze me verbijsterd aan.

‘Liet ik je schrikken?’, vroeg ik rustig.

Ze hurkte en begon de scherven op te rapen.

‘Nee hoor... Ja, eigenlijk wel een beetje, maar het is uw schuld niet, meneer. Ik denk dat ik...’, ze stond op, keek me aan en besepte dat ik jonger was dan zij en dat het belachelijk was om me ‘meneer’ te noemen. Ze schraapte haar keel en hief onbewust haar kin een beetje op. ‘Ik denk dat ik vermoed ben.’

Ik keek naar haar gezicht. Ze had een dikke, kromme en vooral grote neus en dunne lippen. Op haar slaap zaten een paar restanten van wat acné moest geweest zijn en haar haren waren pluizig. Ze had dikke, stugge wenkbrauwen, de binnenste uiteinden ontmoetten elkaar net boven haar neus. Het was een lelijk meisje.

Gewoonlijk hield ik niet van lelijke mensen. Dat kwam omdat ik nog minder van domme mensen hield en lelijke mensen zagen er vaak dom uit. Maar dit meisje, ondanks haar onzuivere gelaats-trekken, zag er niet dom uit. Een beetje onschuldig en naïef aan de oppervlakte, maar ik zag dat ze met haar diepe, gitzwarte ogen dwars door je heen kon kijken. Ze kende haar familie vast door en door, ze wist hoe de wereld in elkaar zat, maar probeerde er zichzelf van af te schermen. Het meisje was verdomd intelligent, maar gaf dat niet gauw bloot.

Ze stond daar met de scherven in haar benige vingers geklemd en legde ze op de tafel achter zich.

Vijf minuten later zat ze tegenover me aan mijn tafel met een heel kopje donkerbruine, lauwe koffie en ze vertelde over haar werk. Ze praatte veel en ik vond het op mijn beurt leuk om naar haar te luisteren. Ze was enthousiast en leek heel gelukkig, maar niet overdreven en ze schepte er niet over op. Toen stelde ze haar eerste vraag aan me. ‘Wat doe jij hier eigenlijk?’

Ik besloot mijn aanwezigheid hier op een zo koud mogelijke manier te verklaren.

‘Ik ben hier omdat mijn vader en moeder betrokken waren bij een auto-ongeluk. Mijn vader is dood en mijn moeder ligt voor minstens een jaar

in een coma.’ Het voelde vreemd om mezelf dat zo te horen zeggen. Ik voelde een enorme druk op mijn borstkas en ik ademde een stuk moeizamer. Een golf van jeuk trof mijn ogen en mijn neus en mijn lip trilde een beetje, en ik beet erop. Ik krabde aan mijn neus en wreef daarna in mijn ogen en opeens voelde ik iets wat ik niet verwacht had. Vocht. Ik huilde. Ik huilde omdat mijn ouders zo goed als dood waren, één definitief en mijn moeder had nog minstens een jaar bedenktijd nodig, maar ik wist niet waarom ik precies huilde. Ik had ze niet nodig, ik hield niet zo veel van hen... Het was als een huisdier verliezen. Geen hond, maar een goudvis. Een goudvis is een nutteloos beest en als het doodgaat, zeg je tegen diegenen die ernaar vragen ‘tja, hij zal wel een gelukkig leven gehad hebben’ en daarmee is de kous af. Maar toch, ondanks die kous, zat ik hier in deze witte ruimte te huilen om mijn goudvissen.

Het meisje zat, na een tijdje naar mijn gesnik te hebben geluisterd, nog altijd tegenover me. Ze troostte me niet, maar ze zweeg en keek me aan. Ik voelde haar blik, maar hij stoorde me niet. De blik was zacht en warm en hij gaf me een veilig gevoel. Hij voelde aan als een warme, knusse kamer. Toen stelde het meisje haar tweede vraag. De vraag die ik zo haatte. De vraag die alles kon verpesten.

‘Hoe heet je?’

HOOFDSTUK 6: ANNAPOLEON

‘Wat een afschuwelijk boek’, zuchtte Anna en klapte het dunne boekje dicht.

‘Waarom is het afschuwelijk?’, vroeg ik haar, terwijl ik boter op mijn toast smeerde.

‘Het heeft zo’n ontzettend donkere visie op alles. Alles is ‘klote’. Alles is niet klote, toch Leon?’, vroeg ze.

Ik schudde van nee. ‘Niet alles. Het meeste wel.’

Anna keek verbaasd. Ze zuchtte weer, en keek uit het raam.

‘Het weer is best klote’, zei ze.

Ik glimlachte. ‘Dat is zo. En die duiven die ons balkon altijd vol schijten, die zijn ook klote.’

Anna glimlachte ook. Ik was blij dat ze bij mij was, dat ze in hetzelfde gebouw woonde als ik en dat zij nooit deel zou uitmaken van mijn plan. Ik wilde niet met haar trouwen en ik hoefde geen kinderen van haar en zij wou niet met mij samenwonen. Daarom zochten we ieder een flat in eenzelfde gebouw, zodat we een beetje samenwoonden en toch ook niet.

We zaten in mijn appartement en het regende. Anna las een boek uit mijn kast dat ik jaren geleden had gekocht, nog voor ik haar had leren kennen; ik hield van dat boek en had het al heel vaak gelezen. Maar dat hoefde Anna niet te weten. Anna hoefde niet te weten dat ik me volledig kon vinden in de duistere, cynische kijk van de auteur op alles en iedereen. Ze hoefde niet te weten dat ik eigenlijk ook zo tegenover de wereld stond, behalve tegenover haar en dat zij de enige was van wie ik hield.

Ik keek naar haar gezicht. Het zag er precies hetzelfde uit als toen in die witte cafetaria, alleen haar haren waren korter. Ik dacht terug aan dat gesprek. Ik had tegen haar gelogen, ik had haar gezegd dat ik Leon heette. Ze gaf me het gevoel dat ik haar absoluut niet mocht loslaten, omdat ze heel belangrijk zou zijn in mijn leven en dat mocht ik niet verpesten door haar af te schrikken met mijn naam. Ik vraag me vaak af wat er zou zijn gebeurd als ik haar de waarheid had verteld op dat moment. Zou Anna precies zo hebben gereageerd als de rest, of zou het geen verschil hebben gemaakt? Als ik 'Napoleon' zou hebben geantwoord op haar vraag, zouden we dan nu ook in mijn appartement een boek lezen, of zouden onze levens er volledig anders uitzien?

Soms voelde ik me schuldig. Loog ik tegen Anna, of loog ik tegen de mensen voor wie ik Napoleon was? Wie was echt, Napoleon of Leon?

We hadden twee vrienden. Hector was een make-laar en Jenny werkte in een boekhandel. Hector haatte zijn werk, Jenny niet. Hector hield niet zo van Jenny, Jenny hield een beetje van Hector. Af en toe gaf Hector Jenny een mep en af en toe gaf Jenny Hector een zoen. Ze konden heel gemakkelijk zonder elkaar, maar toch hadden ze al vier jaar een relatie - dat was voornamelijk te danken aan Jenny's talent alles door de vingers te kunnen zien. Eén of twee keer per maand gingen Anna en ik met het stel uit eten. Soms lachten we en soms hadden we heel diepe gesprekken. Soms ging het over familie en soms over politiek, maar het begon altijd om half acht en eindigde altijd rond half een.

Meestal rondde Hector de boel af. Hij stond als eerste op, gevolgd door Jenny. Hij gaf me een hand en zei 'Dag Leon, tot de volgende en hou je goed, makker.'

'Zal ik doen', zei ik dan. Hector kuste Anna gedag,

terwijl Jenny mijn wang zoende en vervolgens die van Anna. 'Dag', zei ze tegen ons beiden en dan verdwenen ze.

Mijn leven met Anna was goed. Anna hield van me en dat zei ze soms ook en dan was ik heel gelukkig. Mijn leven bij haar draaide niet om lullen, maar om haar en zij was geen lul. Anna en ik gingen een jaar na onze ontmoeting samen in het gebouw wonen. Ik was 18 en zij 22. Mijn middelbaar maakte ik niet af, ik stopte ermee in het vijfde jaar. Ik zocht een baan en vond er een in het districtshuis. Anna werkte in het ziekenhuis en onze levens waren vreemd, maar geweldig. Om de maand ging ik mijn nog steeds comateuze moeder bezoeken in het ziekenhuis, maar Anna ging elke werkdag even bij haar kijken en dan zei ze dat haar zoon de groeten deed. De negen jaren die we samen deelden, waren de beste van mijn leven.

In het tiende jaar was Anna vaak weg. Tot dan toe hadden we de avonden vaak samen doorgebracht, we lazen een boek of gingen naar de film. Maar Anna was steeds vaker weg 's avonds. Wanneer ze weer eens haastig de tafel afruimde, zei ze dat ze snel naar het ziekenhuis moest, omdat ze haar daar nodig hadden; maar eerst ging ze even douchen in haar appartement. Ik zag er geen kwaad in, ze was immers verpleegster en ze hadden haar nodig. Tot ik op een avond iets anders te zien kreeg.

Anna was naar haar appartement gegaan om zich op te frissen. Enkele minuten nadat ze vertrokken was, merkte ik dat er een boek van me nog in haar appartement lag dat ik graag die avond wou uitlezen, dus ik besloot het even te gaan halen. Ik had haar sleutel, en ik liet mezelf binnen. Ik hoorde dat ze niet meer in de douche zat, maar zich al aankleedde. Toen kwam ze de slaapkamer uit. Gehuld in een zwart, satijnen jurkje op kniehoogte met zwarte sandaaltjes met een heel hoge, dunne hak, een ketting met rode stenen om haar nek en haar haren glanzend en vol, keek ze me aan. Haar roodgeverfde lippen openden om iets te zeggen, maar ze bedacht zich en zweeg. Ik voelde dat ik iets moest zeggen.

'Ga je zo naar het ziekenhuis?'

Anna fronste en keek opzij. Ze zweeg.

'Anna?', vroeg ik. Mijn stem beefde, ik wist hoe de vork aan de steel zat.

'Wie ga je zien?'

Anna beet op haar lip. Op dat moment haatte ik haar. Ik zou haar het liefst op de grond hebben geduwd en tot moes hebben geslagen.

Ik zweeg nu ook. Ik voelde mezelf branden van woede, mijn hart klopte razendsnel.

Opeens herpakte Anna zich. Ze ademde diep in, en liep naar de deur. Toen ze me passeerde, zei ze: 'Hector.'

HOOFDSTUK 7:

Ik liep de trap op, terug naar mijn appartement. Ik dronk alles op dat er te drinken viel en ging in mijn zetel zitten. Op het salontafeltje stond een vaasje met drie bloemen. Het vaasje had ze me cadeau gedaan en toen ik haar vroeg waarom, had ze gezegd dat het zomaar was, zomaar omdat ze van me hield. De drie bloemen had ze er een tijd geleden ingezet, omdat deze de eerste paasbloemen waren die ze gezien had. Ik keek naar het vaasje en zijn bloemen en ze lachten me uit. Het vaasje is een lul. Ik stond op, klemde het ding in mijn hand en liep naar het raam. Ik strekte mijn arm uit naar buiten en liet het vallen. Het brekende glas maakte lawaai op de stoeptegels van de lege, smalle straat. Het klonk als het witte kopje donkerbruine, lauwe koffie op de tegels van de cafetaria. Ik draaide me om en keek mijn appartement rond. Ik zag haar nog niet afgewassen bord en bestek in mijn afwasbak liggen. Dat verdomde bord. Het maakte ook lawaai op de tegels van de straat. Haar pantoffeltjes met schapenwol volgden en daarna een boek uit mijn boekenkast dat ze heel erg mooi had gevonden. Mijn oog viel op een staande lamp in de hoek, die we samen hadden gekocht. Anna vond ze heel mooi en had gezegd dat ze perfect bij me paste. Het gekletter van de ijzeren staander galmde door de straat.

Voor ik er erg in had, lag er al een aardige hoop op straat. Nog meer borden, glazen, bestek, boeken, een schilderijtje, een dekbed, een matras, mijn zetels, een tapijt, een salontafel, een televisie, mijn boekenrek. Ik stormde als bezeten door mijn appartement; alles moest weg, want Anna had alles aangeraakt en gebruikt en Anna had van alles gehouden. Een tijd later was mijn appartement zo goed als leeg, op één ding na.

Een boekje. Een dun boekje. Het was het boekje dat ze afschuwelijk had gevonden. Het boekje dat alles en iedereen haatte. Het boekje waar ik zoveel van hield. Het boekje dat de kant van mij weerpiegelde die zij niet kende, de kant die vanuit haar standpunt beschaduwde was. De kant waar er 'Napo' voor mijn naam stond. De kant die zij nooit mocht kennen, want anders zou ze me net

zo gaan haten als ze met het boekje deed.

Ik had het boekje in mijn ene hand, een fles met wodka in de andere. Ik was rustig en helder. Ik wist wat ik moest doen.

Ik keek naar beneden. Mijn verleden, mijn geluk, mijn Anna, was neergestort op de koude, harde grond. Ik kreeg medelijden. De negen jaren waren zo mooi geweest, ze mochten niet eenzaam zijn.

Ik gooide de fles wodka naar beneden, en ze spatte uit elkaar toen ze op de salontafel terecht kwam. De lucifers lagen rustig te wachten in de keukenlade, alsof ze maar al te goed wisten wat er zou gebeuren. Ik besloot alles zo rustig mogelijk te doen. Ik dacht aan mijn leraar Engels, die alles altijd 'nam' en nooit iets griste. Zo wou ik de lucifers nemen en dat deed ik. In rustige, niet te trage en niet te snelle passen liep ik naar het raam. Ik haalde een lucifer uit het doosje en ontstak er een. Met het vlammetje van deze lucifer stak ik de rest aan en gooide het brandende bolletje naar beneden. Daarna hurkte ik, net als Anna had gedaan toen ze de scherven van haar witte kopje oprapte in het ziekenhuis en wachtte. Ik hoorde soms geknetter en zag rook en de gloed van vuur tegen de gevels.

Ik stond weer op, en klemde het dunne boekje tegen mijn borst. Ik voelde een golf van jeuk in mijn neus en in mijn ogen. Ik krabde aan mijn neus en wreef in mijn ogen. Ik voelde vocht, net als toen bij Anna in de witte cafetaria. Ik huilde, maar nu was het niet om mijn goudvissen. Het was om mijn Anna, die in vlammen opging.

Ik hees mezelf op de vensterbank. De vlammen dansten beneden in de verte en ze nodigden me uit. Ik kon nog terug. Ik kon de vensterbank en de vlammen laten voor wat ze waren, met een kater nieuw meubilair gaan kopen en mijn leven weer laten vollopen met geluk. Zonder Anna. Dan was ik terug bij af. Ik kon eindelijk het graf van mijn vader eens bezoeken. En ik kon op reis gaan en mijn bagage verliezen en een verkeerd hotel boeken. En dan kon ik ongelukkig sterven, niet anders dan ik voor ik Anna ontmoette had verwacht.

Maar de vlammen reikten me de hand. Ze gaven me de kans om me voor eeuwig bij mijn herinneringen aan Anna te voegen. Ik zou as worden, samen met de zetel, de matras en de salontafel en de paasbloemen van Anna en dan zou ik voor altijd de gelukkigste negen jaar van mijn leven kunnen leiden, opnieuw en opnieuw. ■

Vliegen

Na een lang weekend in Zeeland is het huis naast hen leeg. Hij ziet het als hij 's maandags naar zijn werk gaat en zo onopvallend mogelijk over de coniferen kijkt, op zoek naar een klein handgebaar of een knipoog. De gordijnen, de meubels, alles is weg. Over de brievenbus zit een brede strook bruine plakband. Het naambordje is van de deur geschroefd. Even sluit hij zijn ogen. Heeft hij iets gemist? Iets over het hoofd gezien? Niet begrepen dat dit kon gebeuren? Dan gaat hij weer naar binnen.

'Sanne en Rodney zijn er niet meer.'

'Hoe bedoel je ... zijn er niet meer,' zegt Barbara.

'Het huis staat leeg.'

'Je bent gek.' Ze gaat door met het inruimen van de vaatwasmachine.

'Ga maar mee,' zegt hij.

Ze loopt achter hem aan en komt naast hem staan voor het raam van de lege doorzonkamer. Hij staart naar de betonnen vloer, naar de kleine tuin achter het huis, de pergola met klimrozen waaronder ze vorige week nog bier en wijn zaten te drinken. Ze hadden gepraat over relaties en hij had steeds het gevoel gehad dat er toespelingen werden gemaakt, dan door de een en dan door de ander. Ik moet oppassen, dacht hij steeds. Kijk uit wat je zegt, hoe je reageert. Barbara had verteld over Surinaamse mannen die het niet zo nauw namen, dat ze daarom voor hem had gekozen. En Sanne zei dat blanke mannen ook niet te vertrouwen waren en dat ze gelukkig Jordan had. Als Rodney het met een ander zou doen dan wordt Jordan helemaal gek, zei ze. Hij ruikt dat. Mijn vorige vriend heeft hij vreselijk toegetakeld. De vellen hingen erbij. Ze had gelachen met haar mond wijd open, haar rode lippen ver uit elkaar. Rodney zei niks, knipoogde naar hem. Barbara had gezegd dat papegaaien dat inderdaad doen. Dat ze dat vaker had gehoord. Hij vond het maar onzin, maar wist het niet zeker. Hij wilde vragen wat Jordan zou doen als Sanne stiekem een ander zou hebben en na meer bier, toen hij erover begon, omdat het natuurlijk een voor de hand liggende vraag was, had Rodney hem aangekeken met die

grijze, kille ogen die nooit knipperden.

Barbara had zachtjes aan haar krullen getrokken en gegrijnsd, haar witte tanden blinkend in het licht van de buitenlamp die nu ook is verdwenen. Wij lossen dat op met een balletje haar, had ze gezegd. Daar stikken ze in.

Hij kijkt naar boven, naar het slaapkamerraam. 'Alles weg,' zegt hij. Hij houdt zijn adem in. Heeft ze iets gehoord aan zijn stem?

'Ik kan mijn ogen niet geloven,' zegt Barbara. Ze doet een stap naar voren. Haar neus laat een afdruk achter op het glas.

'Alleen die haak zit er nog,' zegt hij. 'Die kregen ze er natuurlijk niet uit.' Hij ziet Rodney weer staan tussen de meubels en verhuisdozen, zijn stropdasje los, scheiding precies in het midden van het bleke, dunne haar, handen in zijn zakken, zijn blik omhoog als een gebedsgenezer. Dat zeurderige stemmetje: we komen niet in het plafond. Sanne zat hulpeloos op een trap, in haar handen een grote boormachine van twintig jaar geleden. Schilfers kalk in haar blonde haren. Hij had meteen zijn hamerboormachine gehaald. Betonmortel, laat mij maar even. Sanne had gefluisterd, piloot, maar verder geen hoogvlieger, hoor, en de kooi opgehangen met Jordan, een papegaai met een kale nek. Het beest stonk. Totdat de zoetige lucht deel uitmaakte van zijn verlangen en hij zelfs bij de vogelkooien van Artis spontaan een erectie kreeg. Net als nu omdat hij daar weer aan denkt. Hij slaat een arm om de schouder van Barbara en begraaft zijn neus in haar zwarte krullen.

'Je moet naar je werk,' zegt ze.

's Middags belt hij Barbara en vraagt of er nog nieuws is.

Ze zegt dat een van de oudjes aan de overkant heeft gezien dat ze weggingen. Ze zijn de hele zaterdag in de weer geweest. Rodney had nog gezwaaid. Verder niets.

Met een vinger drukt hij op letters van het toetsenbord, Sanne, en nog eens, Sanne.

'Ben je vanavond thuis?', vraagt hij.

'Ik moet om half negen foto's maken, in west,' zegt

ze. 'Surinaamse klederdracht.'

'Wat eten we?'

Ze zegt dat ze wel wat wakt.

Hij glimlacht. Die tongval, daar wordt hij weer vrolijk van.

Om half elf is het donker. Hij klimt op de wc-pot. Het originele dikke porselein met de houten bril, daar kun je zonder problemen op staan. Aan de drijver in de stortbak heeft hij een klem geschroefd. Hij wipt de sleutel eruit en pakt de zaklamp uit de stoppenkast. Hij sluipt langs de coniferen. De piep van de voordeur is nu niet zachtjes. De papegaaienlucht windt hem op.

De kamer is groot en leeg. De haak werpt een lange schaduw op het plafond. Hij gaat naar boven. De oranje stukken tapijt op de trap lichten op als een oversteekplaats naar een andere wereld. Hij zet een stap in de badkamer. Daar had ze hem gezoend, voor het eerst, na het kisten van een rij loszittende tegels. Er was altijd wel wat te klussen. In de douchecel glinstert iets. Hij knipt de zaklamp aan en schijnt op het medicijnkastje dat daar ligt met de scherven van een van de deurtjes van spiegglas. Het licht flitst door de kleine ruimte. In het kastje ligt een zilveren strip. Hij buigt zich voorover. Kalmerende middelen. Rodney deed krankzinnige dingen. De dode vogelspin was het hoogtepunt. De lul had hem aan Sanne gestuurd uit Brazilië, in cadeauverpakking. Een doosje van een flesje parfum met het harige lijf ingedeukt als een pingpongbal. In doodsangst opgetrokken poten. Het beste middel tegen arachnofobie stond er in het briefje. Jordan die op de schouder van Sanne zat, had er wel raad mee geweten. Ze had bij hem aangebeld, totaal overstuurd en hij had de poten, het gescheurde vel en de aangekoekte smurrie in het vloerkleed opgeruimd. Sanne bewaarde overal seresta's, voor de zekerheid. Onder de wastafel ligt een krulspeld. Hij ruikt eraan. De lange blonde haren kriebelen in zijn neus. Hij draait zich om, knipt de zaklamp uit en opent voorzichtig de deur van de slaapkamer. Weer ruikt hij de papegaai. De straatverlichting werpt een droefgeestig mozaïek op de muren en het plafond. Het zeil, appeltjesgroen, is grijs. Als het koud was, hield hij zijn sokken aan. Lekker, met die zachte voeten, had ze gezegd en hij had ze aangelaaten, ook toen het zomer werd. Hij kijkt in de linker muurkast. De stank van Jordan is hier sterker. Achteraan in de hoek staat een schoenendoos. Met de zak-

lamp doorzoekt hij de inhoud. Wattenstaafjes, een handleiding van een Braun haardroger, een half opgebrande kaars, een wikkel van een Marsreep en een stuk van een foto. Daaronder de andere helft. Sanne met Jordan. Hij opent de rechter kast. Hij pakt zijn zakdoek en houdt die voor zijn neus en zijn mond.

Uit een doos op de grond kruipt een vlieg. Een zwarte bromvlieg.

Hij duwt met zijn knie de kast dicht.

De vlieg verdwijnt in een hoek. Even is het stil. Dan schiet ze als een projectiel door de kamer, van links naar rechts.

Langzaam opent hij de kast opnieuw. Met zijn voet schuift hij de doos naar zich toe. Geritsel, er verschijnt opnieuw een vlieg, weer een, en nog een.

Met een snelle beweging trekt hij de kartonnen flappen van de doos van elkaar.

Een zwerm vliegen vult de ruimte. Ze schampen zijn voorhoofd en wangen, raken zijn neus en zijn lippen. Een misselijk makende weeë lucht verspreidt zich door de kamer.

Hij zwaait met zijn armen.

Jordan loert vanuit de doos met een wit glimmend oog en zijn snavel half open, alsof hij wat moet vertellen. Er komt iets zwarts uit zijn bek.

Hij doet een stap achteruit.

Jordan knipoogt. Uit zijn snavel krult een zwarte pluk haar.

Hij rent de kamer uit.

Beneden gooit hij de deur dicht. Hij kijkt omhoog naar het slaapkamerraam. Zachte tikken. Hij loopt achteruit. Glinsterende stippen lichten op als kometen en verdwijnen. Hij draait zich om, opent het tuinhek. Witte vlekjes op zijn broek. En op zijn schoenen. Ze bewegen. Hij tilt een been op. Er hangt er een aan de zijkant van zijn zool. Hij doet een paar stappen, grijpt naar zijn buik, buigt zich voorover. Nasi, prei, kip, alles gooit hij eruit, voor de coniferen. Sambal prikt in zijn keel. Een van de maden valt van zijn broek, probeert weg te komen, verdwijnt in de kots. ■

Je moet geen uien eten als je naar een feestje gaat

De voortent annex uitbouw van snackbar *De Vrijheid* was behangen met kerstversieringen. Een lichtgevend hert, een streng met knipperende lampjes, plastic dennentakken dubbelgevouwen in de hoeken tussen het zeil en het stalen frame. Simeon zag het hoofdschuddend aan. Het was al maart. Enigszins a contrario redenerend, dacht Simeon, waren dat dus de tekenen van een beginnende lente; krokussen, vrouwen met groene schoenen, en geen kerstversieringen meer bij *De Vrijheid*.

Hij had het koud. Het was net na halfzeven, de zon was nog niet onder en er stond een wind die door alles heen ging. Zelfs door zijn nieuwe overjas en zijn pak. Simeons ambtenarenlichaam hield geen warmte vast en leek thuis te horen in een schilderij van Egon Schiele, mager en knokig. Zelfs gekleed oogde hij nog naakt en onbeholpen.

Hij zat in de voortent en at patat van een plat, roze vorkje. Normaal gesproken nam hij het mee naar huis, maar vandaag at hij het hier op. Onderweg zou het toch maar koud worden. Met die wind. Hij keek uit op het kruispunt van de Utrechtse baan en de Bezuidenhoutseweg. Mooi Den Haag. Achter hem, een eindje verderop, lagen de rechtbank en het gerechtshof.

Er reed een auto langs met de tekst 'Uw vloer. Onze zorg!'

Snackbar *De Vrijheid* stond met opzet zo dicht bij de rechtbank, wist Simeon. Zij was hier door de eerste eigenaar neergezet toen deze, na een akkefietje met de reclassering, door de rechtbank een schadevergoeding had gekregen. Zoiets dan toch. Misschien was het hem eerst verboden en mocht het later toch, het uitbaten van een snackbar. Dat soort verhalen deed de ronde. Een snackbar als lange neus dus. Simeon mocht dat wel.

Hij stond op en gooide zijn lege frietbakje in de afvalcontainer. Nederland schoon. Hij liep van de voortent terug de snackbar in.

'Hé, professor! Was het lekker? Nog een broodje hamburger?'

Ik word voorspelbaar, dacht Simeon.

'Ja, een broodje hamburger met saus, maar vandaag zonder uien, graag.'

'Komt eraan, professor.'

Er kwam een andere man binnen. De man bestelde een broodje makreel en er ontspon zich tussen hem en de huidige Turkse eigenaar een ouwehoerdiscussie over de voor- en nadelen van harde of zachte bolletjes. Simeon ging normaal gesproken niet op dinsdag naar *De Vrijheid*, meestal ging hij vrijdags, maar hij had vanavond een verjaardagsfeestje en hij had geen zin gehad om zelf te koken. Dat was maar gehaast geworden. Vandaag maak ik het mezelf gemakkelijk, had hij gedacht. En ook: vandaag geen uien. Je moet geen uien eten als je naar een feestje gaat. Simeon wist niet veel van het sociale verkeer, maar dat wist hij.

De Turk knipoogde. Simeon keek op. Harde of zachte bolletjes. De discussie had blijkbaar dubbelzinnig terrein betreden. De Turk en de klant waren er gauw uit; zachte en echte hadden de voorkeur, haha. Simeon nam zijn broodje hamburger aan, betaalde en stapte de snackbar uit.

Het was welbeschouwd geen feestje, waar hij naartoe ging vanavond. Die precisering moest hij in gedachten wel aanbrengen. Zijn buurvrouw Else was jarig geweest. Afgelopen weekend had ze het met haar familie gevierd ergens in Gelderland, waar ze oorspronkelijk vandaan kwam en komende vrijdag ging ze met vrienden naar *Crazy Piano's* in Scheveningen. Simeon was apart uitgenodigd. Hij viel blijkbaar noch in de ene groep, noch in de andere.

Buiten wreef hij zich over de armen. Hij had armen die bij uitstek geschikt waren om iets terug te vinden, als je ooit eens iets kwijtraakte achter een kast of onder een lage bank. Hij zou ermee in de Gouden Gids kunnen adverteren.

'Simeons terugvindservice. Uw verloren kleinood. Onze zorg!'

Hij besloot toch alvast naar huis te lopen; dan kon hij nog even douchen. Hij stopte het broodje hamburger diep weg in zijn tas. Haar cadeau moest ook nog opnieuw ingepakt worden. Hij had mooier papier gevonden. Een kleinigheid, maar soms zat het hem in de kleine dingen.

De uitnodiging van Else had Simeon verrast. Hij

kende haar niet zo goed, ze woonde er nog maar pas, misschien een halfjaar.

'Ik ben binnenkort jarig. Kom anders gewoon dinsdag langs,' had ze vorige week in het portiek gezegd. Ze waren op hetzelfde moment thuisgekomen en hadden een praatje gemaakt. Dat gebeurde wel vaker. Ze had de opsplitsing in een familiegroep en een vriendengroep kort aangestipt en de uitnodiging herhaald.

'Alleen als je het leuk vindt, natuurlijk,' had ze er lachend aan toegevoegd.

Natuurlijk, had Simeon gedacht. Alleen als hij het leuk vond. Hij had toegezegd en was naar binnen gegaan. Hij had die dag zijn post bij de deur laten liggen, vond de volgende morgen zijn giroafschriften en zijn tv-gids onder de ochtendkrant.

Hij moest zich er liever niet teveel van voorstellen. Waarschijnlijk hield de uitnodiging het onzalige midden tussen een afspraakje en visite. Misschien niet eens het midden. Eerder schurkend tegen visite. Hoop was een slechte raadgever in Simeons ervaring. Goed, hij was dan alleen en daar wilde hij zeker verandering in brengen, maar dat lag niet alleen aan hem. Daar hadden ook anderen iets over te zeggen. En sowieso: alles met mate. Niets overhaasten. Zware dingen moet je voorzichtig duwen. Wie weet, misschien dat de uitnodiging een aardig beginnetje kon zijn.

Na het douchen stond Simeon lange tijd naakt voor zijn klerenkast. Een driedelige kast met schuifdeuren, de middelste daarvan een spiegeldeur. Wat moest hij aantrekken? Geen werkkleren, geen pak, zelfs een jasje was eigenlijk al wat teveel van het goede, dacht hij. Else was net afgestudeerd, bijna tien jaar jonger dan hij, hij kon zich beter iets hipper kleden. Hip en informeel, dat paste wel bij een feestje. Ook al was het dan geen feestje. Dat moest hij onthouden. Het was geen feestje.

Hij schoof de spiegeldeur opzij en zag zijn beeltenis hierin langzaam smaller worden. Omdat hij zijn lul niet wilde zien verdwijnen, keek hij tijdens het schuiven strak op borsthoogte. Je kon je fragiele zelfbeeld ook te veel met de werkelijkheid confronteren.

Hij nam twee zwarte T-shirts van een plank – zwart was altijd hip, dacht hij –, trok ze over elkaar aan en schoof de deur weer dicht. Hij ging op de rand van zijn bed zitten. De zomen van de shirts rustten op zijn bovenbenen.

Else. Simeon was een getallenmens en de optelsom

van Else viel positief uit. Ze was jong, maar niet te jong. Aantrekkelijk, maar niet verlamdend mooi. Ze was aardig, maar niet karakterloos. Ook niet klef of onecht. Verstandig, maar niet saai. Ze was vrijgezel, maar geen losbol. Tenminste, zo stelde hij zich dat voor, zeker weten deed hij die laatste twee niet. Wel wist Simeon dat ze een kop kleiner was dan hij, iets dat hij prettig vond. Niet omdat hij vond dat vrouwen tegen hem op moesten kijken, hij kuste alleen liever een voorhoofd dan een mond.

Het werd tijd om te gaan. Hij schoot een vale spijkerbroek aan en bekeek zich nog een laatste keer in de spiegel. Hij bedacht zich iets en ademde krachtig uit in zijn hand. Toen hij snoof rook hij geen uienlucht. Prima. Hij zag zijn dunne haar in de spiegel. Nog niet droog, maar dat gaf niks. Dat was vast ook heel hip.

'O, stik!'

Simeon had net aangebeld, had haar de trap horen afkomen en al in het opendoen, nog voordat hun ogen elkaar hadden gevonden, zei Else al: 'O, stik!'

En meteen daarachteraan: 'Ja, God, ik zie je staan en nou schiet het me pas te binnen. Het programma is helemaal veranderd. Dat had ik je moeten vertellen. Wat stom. Iedereen is er.'

Ze keek achterom, de trap op, en weer terug naar Simeon.

'Kut, je kent natuurlijk niemand.'

Lichte paniek.

Hij zei niks. Hield zijn blik op haar gericht, probeerde angstvallig zijn impuls om te keren, tegen te houden. Hij perste zijn lippen wat harder op elkaar en krulde zijn mondhoeken iets omhoog; een combinatie van trekken die andere mensen meestal als een lach interpreteerden. Ze was inderdaad niet verlamdend mooi. Dat scheelde. Hij liet zijn wijsvinger over het cadeau in zijn jaszak gaan. Hij had nog gauw een colbertje aangeschoten; hij zag eruit als een amanuensis op een ouderavond. Het nieuwe pakpapier was dik en had goudkleurige reliëfruitjes waar zijn vinger sneller over gleed.

'Ach, nou ja, geeft ook niks,' zei Else ten slotte. 'Kom maar gewoon binnen. Ze bijten niet. Of tenminste niet door.'

Ze lachte.

Simeon stapte naar binnen en wachtte tot ze de deur achter hem sloot en hem daarna voorging de

trap op. Wel een feestje dus, dacht hij. Des te beter van die uien.

'Kijk uit waar je je voeten zet,' zei ze, 'want ik heb de lente nog op de trap liggen.'

De lente nog op de trap liggen?

Ze wees naar een plastic kluwen van een felgroene klimop met grote bloemen.

'Zo noem ik het. Dat bind ik altijd om het stuur van m'n fiets als het lente wordt, maar ik vergeet het steeds.'

'Het is ook nog geen astronomische lente, dat is pas op 21 maart,' hoorde Simeon zichzelf zeggen. Professor.

'O,' zei ze.

Bovenaan de trap wees ze hem de woonkamer en liep zelf haar keuken in.

'Toe maar,' zei ze. 'Ik pak even een glas voor je. Thee?'

Hij liep de kamer in en zag vijf mensen zitten, vier vrouwen en een man. Vier meisjes en een jongen. Een meisje had een grote hoofdtelefoon op en ze luisterde nadrukkelijk. Ze keek niet op. Op de koptelefoon stond het woord Skullcandy. Een merknaam, veronderstelde Simeon.

'Jongens, dit is Simon, de buurman!' riep Else vanuit de keuken.

'Dag, buurman Simon!' riepen de drie meisjes zonder hoofdtelefoon. De jongen zei: 'Hai.' Niemand stelde zich voor.

'Het is Simeon,' zei hij. 'Niet Simon.'

'Ah,' zei de jongen.

Else kwam de kamer binnen met een glas thee en zette dit op het kastje naast de enige stoel die nog vrij was.

'Ga zitten,' zei ze. Dat deed hij. Alle stoelen waren nu bezet. Else bleef staan, veegde haar handen af aan haar jeans.

'Het is Simeon,' zei de jongen tegen haar. 'Niet Simon.'

'O.'

'We zijn bezig met Loesje-teksten,' zei een van de meisjes zonder hoofdtelefoon. 'Jewetwel, van die posters? We houden niet van bordspelletjes en zij werkt daar.' Ze wees naar het muziek-luisterende meisje. 'Heb jij nog leuke?'

'Loesje-teksten?'

'Ja. Zoiets als "Ik wou dat ik nog zo nostalgisch was als vroeger". Of "Zo belangrijk is relativeren nou ook weer niet". Ken je dat?'

Ah, aforismen, dacht Simeon en besloot wijselijk dit niet hardop te zeggen.

'De laatste die we hadden, is deze,' zei de jongen.

'De hond keek me aan alsof hij wilde zeggen: hou op me te antropomorfiseren. Maar die is wel wat ingewikkeld.'

'Ja.'

'Dus je hebt er geen?'

Simeon dacht even na. Het moest iets dubbelzinnigs zijn, woordspelerig. Hij moest aan boerenalmanaks denken en de spreuken die daarin stonden. Als de zon opkomt in mei, is april alweer voorbij. Dat soort onzin. Hoe moeilijk kon het zijn. Wacht, hij had er een. Hij keek even de kamer rond en zei: 'Ik dacht altijd dat ik hypochonder was, maar dat bleek inbeelding te zijn... Is, is dat iets?'

Even was het stil in de kamer.

'Prima,' zei de jongen toen en pakte pen en papier van tafel.

'Bruikbaar,' zei een van de meisjes zonder hoofdtelefoon.

Else lachte en ging op schoot zitten bij het meisje met de hoofdtelefoon, die weer niet opkeek. Ook niet toen Else zich naar haar bukte en moeilijk, maar uitvoerig op de mond zoende.

Niemand sprak.

'Alle mensen die generaliseren zijn stom,' zei Simeon ten slotte. 'Misschien is dat ook een goede?'

Hij liet het cadeau de rest van de avond in zijn jaszak en gooide het bij thuiskomst van ver op zijn bergmeubel. Het pakje gleed door en viel er achter. Simeon hoorde het vallen en liep door naar de slaapkamer. Hij kon het morgen wel pakken. ■

Nell Nijssen

Rechte rug

Toen ik nog jong en recht van lijf en leden was
en jij behoorde tot de ongewervelden van die tijd
beslisten de vele vieze glazen om ons heen

samen te blijven om toch in ieder geval de afwas
tot een zichtbare bezigheid te maken, welke
in tweevoud en in opperste staat van wellust

nooit een einde kende. Hoe wij dachten
met één hand de liefde te kunnen lezen,
terwijl de moeders de stofnesten achter
onze onopgemaakte bedden vandaan krabden

en wij in hun ogen zagen dat ze liever niet,
of eigenlijk ook weer wel, in onze schoenen
wildes staan (die dan wel eerst gepoetst
moesten zijn). Want de liefde, de liefde,

daar draaide het toch allemaal om.

We knoopten de ochtend aan de avond,
vlochten een hongerig verbond en dronken
maandenlang van het net ontwaakte leven.

Pas toen ik de wijn door jouw open handen
liet glijden, hervonden de dagen hun namen
en voor de allereerste keer vloekte ik

op jouw strakgespannen ruggengraat.

Ballast

Toen het nieuws me bereikte dat ze gescheiden was, probeerde ik haar onmiddellijk op te sporen. Ze had mij twintig jaar geleden laten zitten om met een rivaal te trouwen en die vernedering heb ik nooit kunnen verbijten.

Ik denk dat ze toen voor mijn tegenstander gekozen heeft, omdat ze nog net iets meer van hem gedaan kreeg dan van mij. Niet dat ze van mij niet veel gedaan kreeg, maar ik heb mijn trots.

Haar vinden was niet moeilijk: haar ouders woonden nog steeds op hetzelfde adres en die gaven me zonder problemen haar telefoon-nummer. Ik denk zelfs dat haar vader liever zou gehad hebben dat ze met mij getrouwd was.

Dat ze ondertussen al twee kinderen op de wereld gezet had, schrok me niet af. Ik heb zelf ook een zoon. Ik was veertien jaar getrouwd en niet eens echt ongelukkig. Ik leefde op een eenzame, gigantisch grote prairie, maar had me daar al bij neergelegd. Toen ik haar belde, was ik op de baan. Ik weet nog dat ik de camion parkeerde voor ik haar nummer intoetste. Normaal kan ik allerlei activiteiten meester onder het rijden: telefoneren, eten, roken, soms zelfs masturberen. Maar ik was zenuwachtig. Ze zag het meteen zitten om eens af te spreken. Wist ik veel dat ze wanhopig was. Geen diploma, slecht betaald werk, schulden... Klaar voor de strop. Gelukkig voor haar had haar man het hoederecht. Binnen enkele weken was het geregeld: ik zou mijn toenmalige vrouw verlaten. Ik heb er zelfs niet over nagedacht. Later verweet mijn herwonnen aanwinst mij diezelfde impulsiviteit. En mijn vrijgevigheid. Maar toen ik het huis aan mijn ex-vrouw liet om zo snel mogelijk vrij te zijn, hoorde ik madam niet piepen. Dat huis ging dan later toch naar mijn zoon. Geen groot verlies dus.

Ik heb er nooit spijt van gehad. Zelfs na alles wat er gebeurd is. Zelfs nu het tot die situatie gekomen is. Nu ja, voor jullie vind ik dit natuurlijk wel niet optimaal, maar ik zou het zo opnieuw doen.

En dat ik mijn zoon achterliet, zat me ook niet zo lekker. Een zoon: de droom van elke man. Een zoon die toen nog te jong was om alle leuke dingen mee te doen die je met een zoon kan doen. Nog te jong

om zijn vader te kunnen teleurstellen ook.

Ik heb hem al een half jaar niet meer gezien. Hij is negentien nu. Niet dat hij me niet respecteert, maar er zijn belangrijker dingen in het leven van een puber dan een afwezige vader. Ik versta het wel. Ik gun hem zijn vrijheid.

Ik heb gelezen dat bij jullie familie nog belangrijk is. Ik ben 100 jaar te laat geboren. En op het foute continent. Hé, jullie ook blijikbaar. Anders hadden we hier nu niet zo gezeten: als ratten in de val. Het wilde westen: dat zou mijn tijd geweest zijn. Geen regels of wetten, geen belastingen of papierwerk. Geen geld? Geen probleem: een man kon zijn eigen huis bouwen en zelf in voedsel voor zijn gezin voorzien. En problemen werden opgelost met de vuist of de colt.

Vrijheid... Daarom ben ik camionchauffeur geworden. Alleen op de baan, goede muziek op de radio, kameraadschap... Dat is ook allemaal veranderd de laatste tien jaar.

We dachten dat een eigen bedrijf beginnen geen slecht idee was: meer opbrengst, geen baas meer... Maar ook meer werken en meer van huis. Maar hey, we zagen elkaar graag. We konden alles aan.

En toen kwamen die goedkope chauffeurs uit het oostblok. Ik ben geen racist, maar die gasten... Ze verpesten het voor alle eerlijke mensen. Een echte man kan volgens mij in zijn eigen land ook een toekomst opbouwen. Waarom blijven ze daar dan niet? Niet persoonlijk bedoeld, hoor...

Na een tijdje kwamen de schulden. Schuldeisers en deurwaarders cirkelden als een roedel hongerige wolven om het huis dat we gekocht hadden. Kevin Costner zou er wel raad mee weten. Dat huis hadden we trouwens op naam van haar kinderen gezet. Zoveel heeft ze toch van me gedaan gekregen. Voor haar zoon oké, maar haar dochter... Even koppig als zij! Een echte steenezel! Haar zoon kwam tenminste af en toe eens langs. Slimme jongen. Slimmer dan ik alleszins, maar een boekenworm. Ik ben er toch bijna in geslaagd om er een beetje een man van maken. Hij had problemen met zijn vader en ik denk dat hij in mij misschien een vervanger zag. Maar als puntje bij paaltje kwam, koos hij toch

haar kant.

We moesten iemand betalen, nog zo'n boekenworm, om een diploma bedrijfsbeheer te mogen gebruiken voor onze zaak. Daarmee is het begonnen: een stomme 250 euro per maand. Zij zou studeren om zelf dat diploma te halen. En ik geef toe: het is haar gelukt. Maar het heeft verdomme wel lang genoeg geduurd! Ze zat de hele week alleen thuis, terwijl ik van zondagavond tot vrijdagavond mijn kloten afdraaide. Ritten op het buitenland. Ze had toch tijd met hopen zeker?

En dan commentaar geven als ik eens iets kocht voor mezelf. We hadden toch geen jeep nodig? We hadden al een auto en zo'n pick-up zuipt benzine! Maar ik was het beu om haar vaders remorque te moeten lenen om achter stro voor de paarden te rijden. En ja, dat ene paard, daar hebben we serieus veel geld aan verloren, maar ik kon toch niet ruiken dat het ziek was toen we het kochten?

En dat ik af en toe iets dronk, daar kon ze ook al niet tegen. Ik dronk enkel als we de bloemen eens buiten zetten en dat gebeurde sowieso al niet veel. Mevrouw verveelde zich als we buiten kwamen. Ik denk dat ze mijn maten vulgair vond. Ze vond alleszins dat ze vulgaire opmerkingen maakten. Ze weigerde in te zien dat ze die als complimenten moest opvatten.

Het duurde niet lang voor de ruzies begonnen. Als ik thuis kwam na vijf dagen doorrijden zette ze het meteen op een klagen. Ik eiste niet veel, maar als ik een hele week ga werken, voor ons nota bene, kan ze me in het weekend toch wat soigneren zeker? Of tenminste niet beginnen melken over geld.

En ik ben niet goed met woorden. Ik slikte maar en zweeg en slikte en slikte. Tot ik met borden begon te gooien. Ik vond dat ze dan maar een job moest zoeken. Ze had tijd genoeg om te werken.

Maar dat lukte blijkbaar niet zo goed: een job vinden. Elk weekend hetzelfde gezever: geld en schulden, schulden en geld. Ik mocht zelfs geen warm eten meer kopen onderweg. Ze gaf me een frigobox mee gevuld met spullen uit de Aldi. Ik voelde me als zo'n verdwaalde sukkel in de woestijn, met haar als gier die boven mijn kop cirkelde. Zij verweet mij dat we geen geld hadden. Het was mijn idee geweest om zelfstandig te worden, ik smeet geld door ramen en deuren. Dat ze geen job vond, lag natuurlijk totaal niet aan haar.

Ze duwde een krantje vol jobadvertenties onder mijn neus. Er stonden alleen annonces in voor kuisvrouwen en hoeren. Of ze dat dan moest doen

misschien?

Ik zweeg, zoals altijd. Ze vroeg het nog een keer. Moest ze misschien een hoer worden? Ze jutte me graag op. Ze wou horen dat van zoiets geen sprake kon zijn, dat ik haar daar te graag voor zag. Ze kon mijn kloten kussen. Ik laat me niet chanteren.

Ze telefoneerde om een afspraak te maken in een club. Ze kon direct aan de slag. Ik dacht dat ze blufte en liet haar vertrekken.

Na twee uur was ze nog niet terug. Ik ben haar gaan halen. Op de telefoon op redial gedrukt. Redelijk slim voor een stomme kloot als ik, toch?

Ze huilde de hele weg naar huis. Ik was woedend. Ze had twee klanten gehad. De tweede was de man van een oude vriendin geweest. Zij werkte vroeger voor die vriendin achter de bar in een tennisclub en die jakhals had haar de wereld beloofd om maar met haar tussen de lakens te kunnen duiken. Ze had de boot steeds afgehouden. En nu was het hem gelukt voor 50 euro.

We hebben er nooit meer over gepraat.

De ruzies ruimden plaats voor stilte. Wanneer we neukten, keek ze weg van mij. Ze zei meer tegen haar hond dan tegen mij. Een scharminkel dat ik voor haar gekocht had. Om haar gezelschap te houden. Zodat ze niet alleen moest zijn.

Maar dat was blijkbaar niet genoeg. 't Was nooit genoeg. Het heeft niet lang meer geduurd eer ze mij liet zitten. Voor de overbuur dan nog. Een maat van mij. Een kleine geblokte lelijkaard. Een hyena, die ons blijkbaar van aan de overkant van de straat begluurde. Maar ze kreeg er veel van gedaan zeker?

Ik stond vrijdagavond klaar om te vertrekken, toen ze vertelde dat ze verliefd was. Er was nog niets gebeurd, maar ze was verliefd op hem. En met die gedachte als gezelschap moest ik de hele week in mijn camion zitten en zij daar bij hem...

Het was jaren geleden dat ik nog gebleit had, maar die week bleitte ik zo veel dat de huid onder mijn ogen rauw werd.

In mijn dromen stond die verachtelijke verrader tegenover mij in de hoofdstraat van het dorp. Beiden klaar om onze revolvers te trekken. De klok sloeg al twaalf.

We zouden nog eens proberen had ze gezegd, maar toen ik de volgende zondag thuiskwam, was ze er niet. Ik belde naar haar gsm. Ze zat bij hem. Ze zat met haar perfecte zoon bij hem. Negentien jaar, haar zoon, en daaraan had ze raad gevraagd. Wat weet zo'n jonge gast nu van dat soort zaken?

'Je bent de veertig voorbij', had haar addergebroed gezegd, (je moet kiezen voor je geluk.' Dat hij niets van dat huis zou erven, kon hem niet schelen. Hij wou dat zij gelukkig was. Naïeve snotneus.

Ik geef toe: ik heb overdreven gereageerd. Maar ik zou alles gedaan hebben om haar terug te krijgen. Elke zichzelf respecterende vent zou dat doen. Een vrouw die je bedriegt, is het ergste wat je kan overkomen. Puur gezichtsverlies. En ik wou haar bij mij. Ik heb godverdomme alles achtergelaten voor haar!

Jullie hebben waarschijnlijk ook alles achtergelaten, maar jullie hebben tenminste elkaar nog.

Ja, ik ben doorgedraaid! En dan? Ik belde haar op en vertelde haar dat haar hond op mijn schoot zat en dat ik een dolk bij me had. Dat verweet ze me achteraf. Dat ik haar hond bedreigd had. Ze liet me niet eens uitspreken. Ze had het mis. Dat mes was voor mij. Ik heb het haar nochtans getoond...

Ik liep met het mes naar de overkant van de straat en ging voor hun raam staan. Ik wist dat ze me konden zien. Ik had er weer niet echt over nagedacht, maar ik had iets te bewijzen.

We hadden samen een tattoo laten zetten. Elk een paardenhoofd. Ik had haar naam onder de mijne laten zetten. Ik vond dat romantisch. Een brandmerk voor de eeuwigheid. Zij wou mijn naam niet. Na lang aandringen heeft ze toch de eerste letter laten zetten. Ik had toen al moeten weten dat ik meer voor haar overhad dan zij voor mij.

Ik begon haar naam uit mijn vel te kerven. Het deed niet eens zoveel pijn. Ik ben een man van daden.

Ik riep dat haar minnaar naar buiten moest komen, dat ik op zijn muil ging slaan. Wist ik veel dat hij op zijn werk zat. Zo graag zag hij haar blijkbaar.

Dan heeft haar zoon nog de flikken gebeld ook. En onze huisdokter. Om haar kalmeermiddel te geven. Ze is altijd een beetje een dramaqueen geweest.

Ik liet de flikken binnen en heb er een pint mee gedronken. De dokter is ook even naar mij komen kijken. Even checken en dan wat staan smoezen met de flikken. Eikel.

Ze waren rap weg, de flikken. Die gasten begrepen mij.

En ik direct weer naar hun voordeur. Ik geef niet rap op. Ik dreigde om met mijn camion de gevel te rammen. Er kwam geen antwoord.

Later heb ik gehoord dat haar zoontje nog eens naar de flikken heeft gebeld en dat ze daar vroegen of ze zijn moeder even konden spreken. 'Zeg madammeke, zou je niet beter terug gaan naar je

vent?' Dat vroegen ze haar! Het beste bewijs dat ik gelijk had. Sommige mensen hebben nog waarden. 'Ouderwets' noemen ze dat nu.

Ik wist niet meer wat doen. Ik dreigde met zelfmoord en toen ik geen reactie kreeg, heb ik de daad bij het woord gevoegd.

Ik heb eerst nog wat gedronken en nog veel meer geroookt. De deur op slot. De sleutel aan de binnenkant laten zitten. De telefoon heeft nog een paar keer gerinkeld, maar te laat is te laat. Ik kan ook koppig zijn.

Haar zoon heeft de poort van de garage geforceerd en heeft me losgesneden.

Toen ik uit het ziekenhuis kwam was ze al bij haar nieuwe vent ingetrokken.

Wanneer ik de weken nadien thuis was in het weekend ging ik me bezuipen en bleef ik de hele nacht wakker. Wat ik toen deed, dat was pas drinken! Ik keek naar de gevel van het huis waarachter zij lag te slapen. Met hem.

De weekends waren een hel. Haar zoon is me nog een paar keer komen opzoeken. Ik had hem voorspeld dat hij me zou laten vallen. Ik denk dat hij gewoon wou bewijzen dat ik ongelijk had. Hij vond dat ik veel ongelijk had.

Het duurde niet lang of ik had een ander. Het was mij gelijk wie. Toen ik haar neukte, dacht ik aan mijn ex. Dat lukte niet altijd. De nieuwe gaf teveel mee in bed.

Mijn stiefzoon is de laatste keer langsgeskomen toen ik met haar frieten zat te eten. Mijn nieuwe vriendin werd zo giftig als een ratelslang. Ze behandelde hem als stront. 'Wat komt die smerlap hier doen? Wil je daar nu nog iets mee te maken hebben?' Ik zweeg. Ik heb nooit meer iets van hem gehoord.

Mijn vers lief was er snel vanonder. We zijn niet echt uit elkaar gegaan. We stopten gewoon met elkaar te zien.

Ik ben al twee jaar alleen nu. Ik werk en als ik niet werk, rijd ik te paard. Het bedrijf is kapot, ik werk om schuldeisers te betalen. Ik zou op mijn paard willen stappen en ergens naartoe galopperen waar geen mensen zijn. Diep in de bossen. Of in de bergen.

En verleden week hoorde ik dat zij ook weer alleen is. Geen wonder: wie houdt het uit met zo'n kreng. Je moet daar wilskracht voor hebben. Ik heb wilskracht, godverdomme! Maar geen geld...

'Derde keer goede keer.' Dat is wat ik dacht. Maar ik kon haar niet gewoon bellen en toegeven dat ik blut was. Ik zou haar tonen wat ik kan. Wat voor

een vent ik ben.

En toen kwamen jullie op de proppen. Het was niet moeilijk. Ik had er al veel over gehoord. Ik moest maar een paar woorden laten vallen tegen de juiste mensen en alles was in kannen en kruiken.

Een klein en eenmalig risico en dan geen problemen meer. Voor de rest van mijn leven.

En nu dit. Nu zitten we hier...

Ik heb jullie horen bonken tegen de wanden van de aanhangwagen. 'Laat ze maar doen', dacht ik, 'ik word enkel betaald voor het vervoer. Voor de rest moest ik me niets aantrekken.'

Jullie spleetogen mogen blij zijn dat ik jullie wou meenemen. Niet te veel zagen en op jullie tanden bijten moesten jullie doen.

Ik zag mezelf als een held. Jullie redder. Ik weet zeker dat mijn prinses dat ook zou gevonden hebben. Mocht ik een racist zijn, dan zou ik jullie toch niet willen helpen hebben zeker?

Wist ik veel dat die ventilator kapot zou gaan. Mochten jullie nu niet met zoveel geweest zijn, dan zouden jullie misschien genoeg lucht gehad hebben tot wanneer we op onze bestemming aankwamen.

Nog een halfuur rijden. Gestrand op de finish...

De flikken zullen hier wel snel zijn. Die zullen nu wel minder begrip hebben. Ik heb een luchtdruk-pistool waarmee ik straks uit de aanhangwagen zal springen.

Ik hoop dat het donker genoeg is... Dat ze het voor een echt pistool aanzien. ■

De vader, de zoon, de man

ALS ZIJN ZOON

Wanneer moeder zo met mij praat
dat ik mijn dode vader ben

en ik als zijn zoon verkleed
bedenk hoe mooi de zomers waren
inderdaad, dan is hij mij.

Maar verder
huist adem in al zijn jassen. Zijn schoenen
staan nog in de hoek.

En wanneer ik als zijn kind vermomd
door zijn ondermaanse tuinen ga

herinner ik me wel
een goedbedoelde anekdote. Dan zie ik
hoe mijn vader het woord weer richt

maar niet tot mij.
Hij zwijgt abrupt en nadrukkelijk
en geeft niet thuis.

ALS MIJN VADER

Na jaren weer eens tezamen
aan ontbijt gezeten
reikt hij kalm en tevreden
de jam. Is hij

nu eindelijk gebroken,
of speelt hij een listiger spel.

En is mijn moeder nog steeds de vrouw
die hem in alles liet begaan. Kijk haar
zachtjes koffie schenken,
hoor het zwijgen van een man.

Ik ben mijn vader
zo moe.

Wanneer ik tegen mijn zoon uitvaar
kijken beiden mij verslagen aan.

Genegenheid kan hier niet
geheim genoeg, kleine sloten
sluiten open deuren.

Ja, vaak wil ik dat de liefde
alles vervangt en opnieuw begint.
Maar mijn kind verbiedt mij

nog van huis te lopen.
Hij zou gaan zoeken,
en niemand vinden.

FAMILIE

Hoe moet ik jullie leren
lezen en schrijven zolang ik
nog naar woorden zoek.

Alsof alles kwijt moet
wat een ander voor je vond.

Over wie
moet ik jullie vertellen
zolang mijn verhaal
over vader en moeder

zich om een hoekje buigt
en in mijn smoel lacht.

Ooit werd ik soeverein.
Ik rechtte mijn rug
en nam links en rechts
mijn kinderen aan de hand.

Ik liep
als mezelf, zonder nog

om te zien
zwijgend en met geheven hoofd
hun kamers, de lanen van
mijn jeugd

dat hoofdstuk uit.

STROPDAS

Toen hij gestorven
en zwaar in zijn indigoblauwe
pak gehesen was

en hem
zijn sokken en zijn schoenen
weer waren aangedaan

moest hij nog een stropdas om,
die zou jij zoon
voor hem wel knopen.

Maar terwijl hij en zijn dode ik
nog enkele woorden met
jouw gedachten wisselden

zakte de knoop steeds dieper
en stroomde de das door
je handen weg.

En je schaamde je
groot en verdrietig geworden
boven het lege laken.

Later doe je het
je zoon voor,
hoe een das te knopen.

Wanneer hij ergens in de nacht
danst en lacht
lig jij met zijn moeder in bed
en wacht.

Denkend aan het pak en zijn postuur
leg je knopen in het behang

en kijkt bij tijd en wijlen op de klok
en neuriet,
totdat hij komt.

Reisgedichten

MOZAÏEK VAN TORCELLO

legio, de steentjes
van het eeuwig leven.
oogjes naar het centrum
van de tijd: gekeerd,

bekeerd, beleefd, door
godsvrucht geweven tot
hemels heil, maar link gericht
op duisternis en schuld.

want schuld is voedsel voor
dit spel van clair obscur,
kijk hoe vertrappeld ze daar
branden, hoe meedogenloos

het niet het noodlot is dat tart,
maar hun schepper zelf, de
boze die uit hun broze brein
ontstond, de boemerang.

(Torcello, juli 2009)

DOMBURG

Het waait in Domburg. Ik had
de zee nog nooit gezien. Bedrog
het was maar water
geen schip in zicht.

Grens en muur, ze doet
me niets wijst de weg terug
naar huis te groot
voor mensen, en te dom.

Zee likt lauw mijn tenen
vlucht laf naar Engeland
dat zich verbergt
voor zoveel onzin.

(maart 2007)

PAESTUM

In Paestum waar Wolfgang wilde
rozen rook lik ik frambozenijs,
te zoet voor deze eeuw.

Nu is het april, de tempels leeg.
Romeinse kinderen fluisteren
hand in hand en authentiek.

Ooit liep ik hier 's nachts
op zoek naar Goethes geur,
een vreemde hond vond mij

geschikt gezelschap voor die
struikeltocht. De duiker klieft
blauwe lucht, versteend nog

voor hij water raakt. Hij verliet
zijn graf en zweeft ademloos
gelukkig, zoals duikers doen.

(mei 2008)

FADO

Tijd waait door zijn galmgat
de stad in, verontrust
de burger die zich door
weemoed weet bevangen. Roerloos

nog ligt Lissabon aan zee.
Speel maar mens nu, laat
de ochtend los, de tram die
klagend krijst omdat hij weer

begint de slome dag
van bedelen en werk, de geur
van soep en diesel, het ijveren
tot het eerste trieste lied
uit kelderkeukens klinkt.

(juni 2007)

EDELWEISS, BIJVOORBEELD.

soms walgt zo'n woord
weet zich geen blijf met
wat ik schrijf. het staat
dan uitzichtloos alleen,

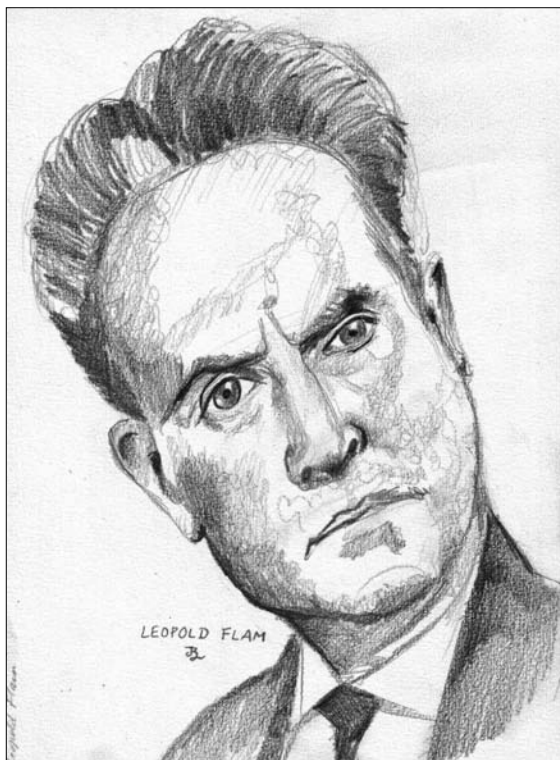
het derft betekenis
schurkt zich tegen de lijfgeur
van bezinning,
lonkt vergeefs naar adjectief

of inhoud. het zit vast
aan muzikaal geluid en wordt
gestraft voor zijn onbruikbaarheid.

vooraan in de klas, alleen,
draagt het de ezelkap.

(mei 2007)

Denkend aan en met Leopold Flam

Een ideologie is eigenlijk een vrij strak ideeënsysteem dat door de aanhangers ervan in een eenvoudige formulering trouw en kritiekloos wordt doorgegeven en, waar mogelijk, heilmelijk, maar ook politiek toegepast, en dan wordt het ook gevaarlijk, zoals de geschiedenis talloze keren be-
wees.

Kan men een ideoloog een denker noemen? Dat zou kunnen, indien hij wilde afstappen van zijn onvoorwaardelijke afhankelijkheid en de betrokken ideeën eens opnieuw toetsen en herzien aan de hand van de erg gewijzigde, hedendaagse sociale, mentale en andere levensomstandigheden. Alleen zo zou men vandaag bijvoorbeeld nog van een origineel (neo)platonisch, hegeliaans, schopenhaueriaans, of marxistisch (etc.) denker kunnen spreken. De (alleen maar hier en daar gedeeltelijk verwoorde) 'ideologie' die achter een bepaalde tijdsperiode schuilgaat en van daaruit alle neuzen in eenzelfde richting probeert te duwen, bestaat gewoon uit een vermenging van allerlei onbewust overgenomen ideeën, manieren en

tics. Zo'n vermenging zou wel graag 'theorie' zijn, maar omdat het vooral bij attitude, gezindheid en 'mentaliteit' blijft, blijft ze ook besloten binnen die mentaliteit, en het conformisme ligt er op de loer. Ook dat soort ideologie wordt vandaag onvoldoende bestreden met behulp van het kritisch denkvermogen, - zelfs niet met de relativiserende ironie, die heel wat van de 'tijdgeest' waar wij ons zogenaamd uit vrije wil en vaak met veel enthousiasme naar schikken, in zijn hemd zou kunnen zetten.

Alleen met behulp van de vrije gedachte en het vrij onderzoek kan men hier tot scheppende kritiek komen. Die vrije gedachte haalt het natuurlijk niet allemaal uit zichzelf: er zijn veel inspirerende denkers die haar hebben geleid en gesteund, maar een ideologie mag ook zij niet worden, al is die bedreiging soms heel nabij. Een vrije gedachte, een vrijzinnigheid, die zich in haar 'waarheid' gaat nestelen, ontdoet zich gaandeweg van haar kritische scherpte en treedt de zelfgenoegzaamheid binnen.

Precies het vrij onderzoek moet voortdurend zijn alertheid en onvermoeibaarheid bewijzen, wil het de strijd met obscurantisme, systeemdenken, conformisme en onverhoedse invloeden blijven voortzetten. Als men hier het woord 'filosofie' toch wil gebruiken, dan zou dat betekenen dat de filosofie het individu de mogelijkheid schenkt poolshoogte te nemen, zich geestelijk te oriënteren, zich een inzicht op te bouwen zonder daarvoor een of andere leer aan te hangen of te belijden. De filosofie dus niet meer als propagandamiddel om de maatschappij te transformeren, of als troostmiddel voor de ongelukkige mens.

Geen 'wijsheid', maar altijd existentieel weten. Niet de rust, het quietisme, de dood van een vaste leer of een geloof, van een New Age-waandenkbeeld, van een ideologie, maar wel de actieve (zelf)bewustwording van de enkeling. Niet in dié zin bestaan, betekent dat men alleen maar 'leeft'.

Ja, ik weet het: al wat hierboven staat, komt

bekend over voor wie het werk van Leopold Flam kent! Het is namelijk met opzet dat ik hier aansluit bij enkele van de talloze aspecten van dit werk. Deze denker overleed vijftien jaar geleden en liet een oeuvre na dat, mocht het in het Engels, Duits of Frans zijn verschenen, wereldbekend zou zijn (zijn invloed in enkele landen moet hier toch worden vermeld). Een klein land als het onze, met een in feite a-filosofische bevolking (ja, vergelijk het nog maar eens met Denemarken, maar vergeet dan Kierkegaard niet), is niet de humus die noodzakelijk is om zo'n oeuvre te ontvangen en zich te laten verspreiden.

Flam was er ook de persoon niet naar om de contradicties, de harde waarheden, de altijd werkzame kritische ingesteldheid te schuwen. Hij kweekte daardoor vijanden, - en men werd vijand van Flam, met alle laster en roddels die men hielp verspreiden, zodra men intolerant werd voor het vrije woord dat hij liet weerklinken. Zijn scherpe tong zorgde er echter ook voor dat van de vrienden die hij had, alleen de echte vrienden overbleven. Ook hen spaarde hij niet, maar ze waren hem er dankbaar voor: hij leidde ze op in de onverbiddelijkheid tegenover zichzelf, - een onmisbare eigenschap op weg naar de zelfexploratie-zonder-zelfzucht.

De grote zoektocht van Leopold Flam was gericht op het menselijk geluk. Die was voor hem zo persoonlijk en tegelijkertijd zo omvattend dat hij zijn hele denken heeft beheerst. Hij was natuurlijk de eerste om zelf aan dat vage en vaak misbruikte begrip 'geluk' de nodige diepgang te geven. Het ging hem om een existentieel welslagen. Men kan existentieel slagen en tegelijkertijd mislukken op de sociale ladder, en men kan van maatschappelijk slagen spreken terwijl men existentieel ongelukkig blijft, waarbij het sociale succes vaak de oorzaak van dat existentiële falen is. Het existentieel 'gelukken', dat het sociale welslagen natuurlijk niet per definitie uitsluit, kan nooit in de volledige afzondering gebeuren, dus zonder dat 'de andere' daarbij betrokken is. Geluk, zo stelt Flam, is een actieve werkzaamheid met anderen, die ertoe leidt dat men zichzelf existentieel kan realiseren. Juist de achtergrondideologie van bepaalde tijdsperiodes kan optreden als stoorzender om dat soort geluk te bereiken, dat een zekere strengheid en discipline vraagt, vooral in een tijd die alles (ook wat men 'serieuze' dingen pleegt te noemen) langs het mediacircus om in de vorm van entertainment

de mensen door de strot duwt. Het gaat immers om een denkend zelf-zijn dat de anderen nodig heeft om zich altijd weer te oriënteren en om samen met hen er voldoende menselijke ruimte en solidariteit aan te verlenen. Die 'anderen' groeperen zich als zichzelf explorerende individuen tot een wij, zonder dat van een groep, een vereniging of doelbewuste gemeenschap van gelijkgestemden sprake hoeft te zijn. Er is geen enkel oud of nieuw ideeënstelsel of systeem dat zich daarbij naar voren dringt, geen denker of grote figuur die zich nog kan opwerpen als gids of leider. Waar twijfel aan een of ander globaal filosofisch stelsel postmodernistisch uit den boze is, of zelfs verboden wordt (en zwaar gestraft, zoals ooit in de Sovjet-unie), ontstaat een gevaarlijk, want gedachteloos conformisme, met het eruit voortspruitende gebrek aan zelf-zijn en zelfbewustzijn van de enkeling.

Wat was dan de taak van een 'voorganger' zoals Leopold Flam zelf? Hij heeft dit zelf mooi omschreven waarbij hij uitging van de gedachten van Jean Fourastié. Ten eerste moet het filosoferende denken weer toegang krijgen tot de geest van de gemiddelde mens, maar zeker ook tot die van de beste studenten en de leraarselite; ten tweede moet elke persoon kunnen beschikken over algemene ideeën die voldoende adequaat zijn met de realiteit, opdat de overvloedige dagelijkse informatie die op ons toekomt, zou worden ontvangen, geselecteerd, gearchiveerd, en vooral: begrepen en geassimileerd door het brein. Daartoe is een voorganger nodig die werkt als een opwekker, een provocateur. Dit leidt tot heel andere resultaten dan wanneer men zich opsluit binnen de strenge uitspraken en beschouwingen van een filosofisch systeem, en probeert het rijke en wisselende beeld van de wereld aan te passen aan dit denken, in plaats van het omgekeerde toe te passen.

Dat Leopold Flam zo'n provocateur is geweest, met een uitbundige belangstelling voor al wat er zich in de wereld en in de mens zelf afspeelde, en met een grote gedrevenheid om genereus mee te delen en in te wijden, heeft ervoor gezorgd dat hij de positie van de academische filosoof (historicus van de filosofie) ver overtrof. Nochtans was die geschiedenis van de filosofie in haar totaliteit in hem aanwezig; hij herkende dan ook onmiddellijk navolgers, ideologen, plagiarissen en propagandisten van wat voor denker ook, en hield de

studenten en belangstellenden om hem heen er onmiddellijk van op de hoogte.

Maar zijn motto indachtig, 'wie alleen maar filosofische werken leest, mag zich op geen enkele manier filosoof noemen', wist hij verbindingsslijnen, associaties, duidingen en interpretaties aan te wijzen die verband hielden met zijn lectuur die zo ongeveer alle genres omvatte die met denken, narrativiteit en menselijke activiteit te maken hadden. Niets ontging hem, niets ontsnapte hem. Toen ik (al in 1947) zijn lessen aan de Volkshogeschool Emile Vandervelde in Antwerpen volgde, vermeldde hij terloops ook het werk van Henry Miller en de strekking en haar uitlopers ervan. 's Anderdaags zag ik in een boekwinkel diens 'Tropique du Capricorne' in de etalage liggen, kocht het onmiddellijk en was dadelijk geboeid door het ter sprake gebrachte thema.

Nooit heeft Flam die band met de actualiteit en haar vele tentakels verloren.

Wie uit zijn colleges kwam, had meteen een dubbele opgave: ingaan op de grote thematische lijn van de cursus en profiteren van de overvloedige voetnootachtige verwijzingen door bijkomende lectuur. Van dat laatste alleen al kon men geestelijk schatrijk worden! Als er in het heden ook maar iets bewoog of zich manifesteerde rond oudere denkers, laten we zeggen Plotinus, Spinoza, Kant, Hegel, Feuerbach, Nietzsche, Marx en zoveel anderen, maar ook in verband met kunst of met maatschappijproblematiek, dan wist je waar en hoe je het in bibliotheek of boekhandel, of bij welke schrijver en uitgever je het kon vinden. En was er in het verleden iets geweest van waaruit een niet direct zichtbare lijn naar een actueel fenomeen liep, dan vernam je dat niet alleen, maar liet Flam die lijn als een vertakt en scherp getekend watermerk opduiken.

Leopold Flam paste zijn eigen basisprincipes onvermoeibaar toe. Hij bracht variaties en modulaties aan, vond toepassingen en uitbreidingen, zo bijvoorbeeld in verband met het hierboven aangehaalde 'denkende zelf-zijn' en het 'wij'. In zijn werk 'De eenzaamheid' brengt hij met betrekking tot dit individu de 'massa' ter sprake: 'De innerlijke stem, de roeping door het eigenste zelf waarop Heidegger wijst, de zending en de opdracht, dit alles gaat terug tot de positieve massa in ons.

Zij heeft vertrouwen, zij wenkt met een lichtende

flits en met een fluisterende stem. De negatieve massa is serieel, ze maakt van de enkeling een getal-hoeveelheid onder getalhoeveelheden. De positieve massa in ons is het absolute geheel waardoor wij onverdeelbaar en enig zijn met en vanuit de anderen. Houdt dit op en horen we niets meer in ons, maar objectiveren zich de stemmen, dan ontstaat ongetwijfeld een pathologische toestand. De krankzinnige hoort een oorverdovend lawaai, een zee van stemmen die hem overvalt en onuitstaanbaar wordt. (.) De spelonk van Plato heeft iets te maken met het zwijgen van de innerlijke stem. Zij stelt zich als de gemeenschappelijke universele spraak, zij spreekt ons aan, zij zegt ons dat wij niettegenstaande onze uitgeslotenheid en afzondering niet alleen staan.

De innerlijke stem spreekt op de wijze van te zwijgen en ze zwijgt op de wijze van te spreken'.

Leopold Flam had grote belangstelling voor de problematiek van de afzondering, de eenzaamheid, de mislukking, de verlatenheid:

'De eigenlijke mislukking van een mens is de afzondering, de verlatenheid en in zekere zin ook de eenzaamheid. Het gaat hier juist om de innerlijke stem van de positieve massa in ons. Zolang we ze vernemen, zijn we afgezonderd noch verlaten, daarom ook niet mislukt'.

In de eenzaamheid-zonder-mislukking (maar niet zonder uitstoting en vernedering) leven de marginalen. Zij trekken zich terug uit de geatomiseerde samenleving en cultuur, wel in aanraking met de positieve massa, maar in verzet tegen wat zij, in diverse schakeringen en toonsterktes, als een ontaarde, repressieve maatschappij ervaren. Zichzelf weg van de conventionele cultuur denken, 'betekent voor de marginale enkeling de onmiddellijke verwerkelijking van het geluk. Hij wijkt uit voor de algemene lijn, want juist in dit uitwijken, niet in de gelijkheid noch in de ongelijkheid, wordt het geluk mogelijk'. Tegenover hun werk (vele, vaak onbekend gebleven kunstenaars, maar ook beroemde zoals de 'poètes maudits', behoren tot de marginalen) staat 'de repressieve tirannie, waarmee men de homogene massa wil en meent gelukkig te maken'.

De zoektocht naar het geluk dat Flam bedoelde, kon onmogelijk uitgaan van een résumé van systemen en systeempjes, zoals we die in de vele grote-denkers-geschiedenisboeken aantreffen.

Iedereen die wilde meegaan op zijn weg, moest goed weten dat men niet zo maar in abstracto kon beginnen.

Hij liet inzien dat men de ervaring van de direct gegeven werkelijkheid waarin men leefde, niet mocht opgeven voor iets hogers, dat als iets boven-individueels boven ons dreef. Ook 'de andere' moest worden ontmoet binnen de gegevens die wij dagelijks moeten te boven komen, verwerken en integreren. Flams werken 'Ontbinding en protest', 'De bron', 'De eenzaamheid', 'Mors et Vita', en andere, zijn een hulde aan en toepassing van dat principe. Zijn ontevredenheid met het eigen leven-in-de-wanhoop ziet hij als de wanhoop van de wanhoop, die zichzelf op die manier te boven komt. Hij wijst erop langs hoeveel afgronden de zoektocht naar het geluk loopt. Op bepaalde ogenblikken is alles mislukt, is alles verloren, maar in feite weet men dat niets mislukt, niets verloren is, want men kan altijd opnieuw beginnen. Ontevredenheid omvat de kracht van de innerlijke zekerheid om altijd door te werken. De ontevredenheid die tot zelfmoord kan leiden, is eigenlijk geen echte ontevredenheid: ze is verwant aan de optimistische zelftevreedenheid en voldaanheid, met het triomfgevoel het 'zo ver' te hebben gebracht, al betekent dit 'zo ver' dan ook 'het einde'. In de authentieke ontevredenheid, aldus Flam, verheft zich de innerlijke zekerheid van het 'niettegenstaande', het 'desondanks'. Wie echt ontevreden is, ervaart de ironie met zichzelf. Hij is in staat zichzelf niet al te ernstig op te nemen en te beseffen dat hijzelf eigenlijk zonder belang is, zoals een strohalm, de huiver van een stem.

'De aspiratie is niet mogelijk zonder de huivering van de ontevredenheid met zichzelf en met het eigen leven, maar niet om het af te breken, maar om het te herbeginnen, steeds in de hoop dat men het eens beter zal verrichten. Het is niet de herhaling van Sysifus, (.) de absurditeit van Albert Camus, verwant aan de absolute ontevredenheid, (.) eigenlijk een zelfmoord, die als zodanig onaanvaardbaar is, want men vervalt in de absolute ontevredenheid of in de vroomheid van de zelftevreeden ontevreden kwezel'.

Is het verwonderlijk dat een man die zulke impulsen gaf (al is het vanuit het gisteren) aan het bouwen aan ons individuele zelf-zijn, een filosoof wordt genoemd 'voor een wereld van morgen'?

We ontleen dit aan de titel van het boek 'Leopold Flam (1912-1995) - Een filosoof van gisteren voor een wereld van morgen', zopas verschenen bij de VUB-Press, onder redactie van Willem Elias en opgedragen aan de onvermoeibare waker over Flams erfenis, Hubert Dethier. Een massa medewerkers zorgde voor zeer diverse 'Profielen' (met een bloemlezing van fragmenten uit Flams oeuvre) en 'Eerbetonen' voor hem die, samen met Leo Apostel, waarschijnlijk de belangrijkste figuur van het filosofisch gebeuren tussen de jaren vijftig en tachtig van de vorige eeuw was. Het gaat niet om nostalgie, maar om de erkenning van Flams blijvende bijdrage aan hedendaagse vraagstellingen.

Bij de ideeënuitswisseling die aan dit artikel voorafging, werd ik getroffen door de woorden van redacteur Guy Commerman. Hij mailde me: 'Eigenlijk wordt Flam met de dag actueler. Ik vraag me zelfs af of hij eigenlijk wel een filosoof is, m.i. is hij eerder een filosoferend mens, iemand die zich niet vastpint op een bepaalde visie of stelling en van daaruit een axioma poneert, maar die met een altoos alerte empathie het mensdom aanschouwt. Eigenlijk is hij een moderne oude Griek'.

Ik kon me geen beter besluit voorstellen. ■

Bronnen:

De bronnen voor wat we uit Flams oeuvre haalden en/of citeerden (buiten de in de tekst al genoemde werken):

De Krisis van de Burgerlijke Moraal (1956)

Ethisch socialisme (1960)

Gestalten van de westerse subjectiviteit (1965)

Wording en ontbinding van de filosofie (1969)

Bevel en gehoorzaamheid (1978)

De gekwetste existentie (essays en gedachten) (1983)

EARLY SUNDAY MORNING
1930 - EDWARD HOPPER

Koperen daglicht schoof nacht weg.
De straat is desondanks niet uitgeslapen.

Huizen dommelen op rij,
hun deuren dicht. Geen geluid
stuitert tegen de gevels.

Geen hond struint rond.
Namen sluimeren
in remslaapschrift op ramen.

Maar klaarwakker is wie
de straat vanaf de overkant beziet
en pas verdwijnt wanneer er iemand
in zijn blikveld verschijnt -

ADAM EN EVA OP HET ALTAARSTUK
HET LAM GODS
1432 - GEBROEDERS VAN EYCK

Ook hun naakt was niet volmaakt
zie ik. Adam oogt wat knokig,
Eva heeft een buikje en hun huid
is witjes van het krijt waarin zij staan

te somberen. Ze hangen hoog,
elk in een eigen lijst. Hoe gaaf
is nog het appeltje dat Eva in haar hand

houdt. Maar Adam heeft de rechtervoet
pal op de lijst gezet. Nog even en
dan duikt hij in de ruimte van de tijd -

DE JONGELINGEN

De roffels keren hoornig huiswaarts en
de goten zoeken naar nieuwe ingangen
nu de vleren zijn afgeschaft tot nader order.
Muizen spelen met spiegelscherven op hun
rug door lege kamers, waar alleen bruidsjurken
leven om aan de hand van jongens te schrijden
met gekarde bierbuiken. Ze zien zichzelf
niet in de barsten achter wat donker is.

En de melkmuilen komen morrelen
en stappen in als kolendragers geruisloos van
stoffige hobbelpaarden. Gekreukelde
handen schudden, want zij kauwen nog
op takken van jonge bomen.
Uit de blaren opgetrokken om nog wat wallen
te verduisteren voor geesten met gele ogen.

GEEN VRAGEN MEER

Groen mag kleven, rood moet dood.

Groen is de kleur van de Islam.
Rood de kleur van het socialisme,
de sociaal democratie. De roos
in de vuist.

Zou het dan toch waarheid worden
dat wanneer groen aan de macht is,
rood wordt afgeslacht?

Als dank voor de macht.

Ik ben niet voor groen.
Ik ben niet voor rood.

Gelukkig is er leven na de dood!

Het is mogelijk dat ik...

Ik vrees dat je gek bent

Ik wil niet naar het gekkenhuis

Ik wil niet terug

Ik hoor er thuis en daarom wil ik buiten blijven

Spelen met de oude kruisboogschutter

Met zijn voeten en met zijn penis

Verdien ik niet te leven in vrijheid?

ik herken de buschauffeur

hij is joviaal

ik herken de suikerspin

ze komt van de kermis

ze wordt gedragen door een pokdalige jongen

ze is groter dan zijn hoofd

dan is ze een stokje

magerder dan een blokfluit

mijn zusje speelt een wijsje

het is nauwelijks melancholisch

ik vind het spijtig dat mijn zusje schijnzwanger is.

Ik herken de oude man niet

Hij zegt dat ik hem heb bestolen

Het is mogelijk

Het is mogelijk dat ik zijn zakhorloge heb gestolen

Niet enkel zijn zakhorloge, ook zijn ivoeren kam en

De foto's van zijn oudste dochter

Sepia?

Nee, artistiek verantwoord zwart-wit

Korte kleedjes en bonten mutsen?

Nee, badpakken en strandhoeden

Dan ben ik onschuldig

Ik heb die foto's niet gestolen, Marcel

Het doet zo'n deugd een beetje onschuldig te zijn.

Een beetje gek en een beetje onschuldig wacht ik

Op het verlossende telefoontje

Het komt en het gaat

Ja, er is plaats

Er is plaats zat maar ik vertrek naar een ander oord

Het zakhorloge van Marcel staat stil

Dat is altijd een goed teken.

Mijn nicht temt een merrie terwijl ik op brandewijn wacht

Het is niet onrechtvaardig dat mijn nicht een merrie temt
Terwijl de tuinman in mijn billen knijpt
Spuwt in zijn zakdoek en stroop van mijn wangen veegt
Ik heb veel hoop
Op later
Later mag ik later opblijven
Met interessantere personages
Ze drinken brandewijn
Ze kennen iets van scheepsknoppen en voodoo
Van voodoo vooral
Vooral Daniël kent iets van voodoo
Nog later gebruikt hij het tegen mij
Omdat hij het niet kan verkroppen dat ik zijn broer heb vermoord
Nog later dan nog later laat de vriendengroep mij vallen
Dan breken harde tijden aan
Ik leef op peperkoek en calvados
In mijn dromen wacht ik op een nieuwe lever
Van een jonge bergbeklimmer of een orgeldraaier.

Mijn nicht temt een merrie
De tuinman verkracht mij niet
Hij vervloekt de heggen
Hij vraagt om een glas water en drinkt het niet.

Nu zit ik onder de tafel
In de teennagels van mijn grootvader lees ik zijn toekomst
Nog 698 dagen, waarvan 685 bewust
Hij feliciteert mijn nicht
Ze krijgt een lam
Ze wil geen lam
Ze wil bij haar vriendje zijn.

Vorig jaar en vandaag

Delphine Lecompte haar gedichten verschenen voor het eerst in het vorige zomernummer 103 van 2009 en ook in het lentenummer 106. Zij ontving nu voor haar debuutbundel *De Dieren in mij* op het poëziefestival Poetry International de C. Buddingh-prijs als beste poëziedebuut van vorig jaar. De jury verkondigde dat haar gedichten 'melodisch en ritmisch zijn opgebouwd'.

Ewald Graf

De laatste ronde

Voor Ingmar Heytze

drink tot de nacht valt
drink tot de avond begint
drink tot de ochtend
drink tot je jeugd eindigt
drink tot de ouderdom inzet
drink tot de plaat stopt met draaien
drink tot het brood beschimmelt
drink tot je de huur moet betalen
drink tot je fiets gestolen is
drink tot het sinterklaas is
drink tot de accu leeg is
drink tot de accu vol is
drink tot het begin
drink tot het einde
drink tot 'wij' eindigen
drink tot 'wij' beginnen
drink tot het leven valt

drink tot de dood

het glas is leeg

Onze abonnees in het voetlicht

Van Jos DAELMAN verscheen bij uitgeverij C. de Vries-Brouwers de nieuwe dichtbundel *Poems for a Second Soul*, een Engels-Griekse bundel opgedragen 'To the Island of Chios, Its People, Its myths, Its History'.

Hans CLAUS heeft een tentoonstelling van zijn schilderijen in de luchthaven van Antwerpen (Deurne). De tentoonstelling loopt tot 31 augustus. Info: www.hansclaus.be. De vernissage was op 5 juni en Jos VANDER VELPEN leidde in.

Bij uitgeverij Demer verscheen de bibliofiele bundel *Van binnen uit verlicht* met gedichten en afbeeldingen van de dubbeltalenten Hannie ROUWELER, Roger NUPIE, X-tine MÄSSER, Mark MEEKERS, Willie COOLS en Guy COMMERMEN. Hardcover: 25 euro en softcover: 20 euro. Rek. t.n.v. J.R.M. Rouweler, Diepenbeek, BIC GEBABEBB-IBAN BE66 0014-2538-9943.

Bij uitgeverij Meulenhoff verschijnt in augustus *De komst van Joachim Stiller* van Hubert LAMPO: een nieuwe editie van de klassieker vijftig jaar na eerste verschijnen.

PANAMARENKO kreeg van de Universiteit Hasselt een eredoctoraat: het thema van dit jaar was 'Art meets science', over de wisselwerking tussen kunst en wetenschap. Proficiat!

Van de tweetalige dichtbundel *Parchment/Testament* van Joris IVEN, vertaald naar het Engels door John Irons, verscheen een herziene uitgave. Paperback, 72 blz. Prijs: 14 euro. Info: Demer uitgeverij: info@demerpress.be.

Het eerste weekend van september (4 en 5 sept.) gaan de deuren van het filosofiehuis *Het zoekend hert/The searching deer* officieel open (Koninklijke laan 43, 2600 Berchem). Op het programma: succulente lezingen over modernisme in cultuur en filosofie, maar ook video, muziek... Info: website: www.hetzoekendhert.be en Eddy STRAUVEN, tel: 0473-68.66.65.

Het *Maison de la Poésie* in Namen viert dit jaar zijn 25-jarig bestaan. Onze gelukwensen aan directeur Eric BROGNIET en zijn poëtische ploeg.

Met de tentoonstelling 'De Tuin van Marcel' brengt HAM hulde aan dichter en beeldend kunstenaar Marcel VAN MAELE (1931-2009) in het Hof van Ryhove, Gent.

Jos BRABANTS verzorgt de bibliofiele uitgave *Aardse zekerheden* (15 liefdesgedichten van Simon Vinkenoog voor Edith Ringnalda). De tekeningen zijn van Bert de Keyser en bij elk boek hoort een getekende en genummerde litho. Het boek is de 25ste editie van de private pers Jozef Moetwillig te Gent. Presentatie in Antwerpen op 25 september (antiquariaat Demian, Conscienceplein) van 14-18 uur.

Alain GERMOZ is 90 geworden! Proficiat. Van hem verscheen zonet *Le fou rire de la Joconde*, meditaties bij het schilderij van Da Vinci, bij uitgeverij Les carnets du dessert de lune.

In het najaar verschijnt bij uitgeverij Litera-este een nieuwe poëziebundel van Bert BEVERS: *Andere taal*.

In november verschijnt bij Demer Uitgeverij *Gesprekken met Willem M. Roggeman – Een schilder met woorden* (6 gesprekken, interviews door Guy VAN HOOFF), paperback, 56 blz., prijs: 15 euro.

In het najaar verschijnt bij uitg. Litera-Este een nieuwe poëziebundel van Frank DE VOS: *Excise*, een bezinning over het vanitas-motief. Frank is dorpsdichter van Doel.

Op 15 september stelde Henri-Floris JESPERS zijn nieuwe boek *Geert van Bruaene* voor in het Brusselse Het Goudblommeke in papier. Uitg. Connexion, 74 blz., prijs: 8 euro. Info: revueconnexion@yahoo.fr.

Bij uitgever het balanceer verschijnt in oktober een nieuw boek van Pol HOSTE: *De verzwegen Boon*. ■

Medewerkers herfstnummer 108

ALEXANDER BANEMAN – publiceerde proza en poëzie in *Lava*, *Met Andere Zinnen* en *Weirdo's*.

PETER W. J. BROUWER – in het voorjaar 2011 verschijnt zijn eerste bundel bij uitgeverij P, Leuven.

INGE BOULONNOIS – kunstpsychologe, stopte met schilderen en schrijft nu poëzie (over kunstwerken).

GOJKO BOŽOVIĆ – zie pag. 8

FRANK DE VOS – dorpsdichter Doel, nieuwe dichtbundel *Excise* in het najaar.

BART DIEPHUIS – beleidsambtenaar (Den Haag), publiceerde verhalen in *Meander*, *Vorm*, *Lava* en de verhalenbundel *Meanderen naar Anna*.

EWALD GRAF – levensgenieter woonachtig in Rotterdam, publiceerde in *Krakatau*, *Verlaine* en laat zich inspireren door droogbloembinden, de heerlijke dingen van deze mooie wereld en zijn reuzenschnauzer Bennie.

PETER HOLVOET HANSEN – zie p. 24.

RENÉ HOOYBERGHS – fan van schoonheid en reizen, publiceerde twee dichtbundels en schreef verhalen.

EDITH HUYBREGHTS – debuteert met verhaal in *Gierik & NVT*.

MOMO KAPOR – zie pag. 6

DELPHINE LECOMPTE – publiceerde in *Gierik & NVT*, *Het liegend konijn*; met haar debuutbundel *Dieren in mij* kaapte ze de C. Buddinghprijs voor poëzie weg.

WIM MEEWIS – Met zijn debuutroman *Geen scherzo voor de goden* won hij de Leo J. Krijnprijs 1954, volgden *Een lichte onrust* en *Het begon heel hoog*. Schreef studies over filosofie en schilderkunst, o.a. Action Painting.

PETER MOERENHOUT – stripscenarist, neger, Parkinson & Alzheimer, hoofdredacteur *Plots Stripmagazine*, smeerkas, carnivoor, muzikant, oorsmeer, Phil Frontal, proza, nederlaag, filmscenario, I Love-Hate Paris.

ŽIVORAD NEDELJKOVIĆ – zie pag. 8

NELL NIJSSEN – publiceerde in *Opspraak*, *Verlaine*, *Schrijverspodium*, *Hernehim*, *Krakatau* en behaalde enkele poëtische onderscheidingen.

JELICA NOVAKOVIĆ – zie pag. 7.

SAŠA OBRADOVIĆ – zie pag. 6.

SVEN PEETERS – leraar Nederlands voor anderstalige volwassenen, freelance schrijver, voorliefde voor Servië, samen met Jelica Novakovic publiceerde hij *Het kafana-tribunaal*. Work-in-progress: *Mijn Servië* en *Balkanmeisje* (roman).

ZORAN PENEVSKI – zie pag. 6

ANA ŠEFEROVIĆ – zie pag. 8.

JOHN TOXOPEUS – publiceerde verhalen in diverse literaire tijdschriften.

MICHAËL VANDEBRIL – zie pag. 24.

INGRID VANDER VEKEN – zie pag. 25.

PAUL VAN WEEL – journalist & fotograaf in Amsterdam.

ERIK VLAMINCK – zie pag. 25.

Stichters: Guy Commerman & Erik van Malder

nr 108 - 28ste jaargang – nr 3, herfst 2010

Redactiesecretaris: Guy Commerman
Kruishofstraat 144/98, 2020 Antwerpen
e-mail: guycommerman@skynet.be

Administratie: Paul Goedtkindt
Koninklijkelaan 80, 2600 Berchem
e-mail: paul.goedtkindt@skynet.be

Abonnementen: Hugo Vermeulen
Frieslandstraat 4-bus 64, 2660 Hoboken, tel: 0476-991015
e-mail: hugo_357@msn.com

Redactieleden:

Betty Antierens, Frans Boenders, Kathy De Nève, René Hooyberghs, Jan Lampo, Tin Vankerkom, Wim van Rooy, Marc Zwijssen, Hugo Vermeulen, Tim Wouters, Guy Commerman, Erik van Malder,

Ereleden: Jan Gloudemans, Emiel Willekens.

Ad hoc-redactie nr 108: Sven Peeters & Jelica Novaković

Vormgeving:

Kunstencentrum Berkenveld (afdeling vormgeving)
Berkenveldplein 16, 2610 Wilrijk
tel: 03 830 15 50 & gsm: 0476 242 991
e-mail: info@berkenveld.be - www.berkenveld.be
Drukkerij:
EPO, Lange Pastoorstraat 25-27, 2600 Antwerpen

Prijs abonnementen:

- België: 25 euro / jaargang (4 nummers) incl. portokosten
- Europese unie: 35 euro, inclusief port
- Andere landen: 40 euro, inclusief port
- Steunend lid: 50 euro, erelid: 75 euro

Losse nummers:

- België: 7 euro
- Europese unie: 11 euro, inclusief port
- Andere landen: 12 euro, inclusief port

Betaling:

- België: rek.nr. 068-2237695-29 van Gierik & NVT
- Buitenland: IBAN BE26-0682-2376-9529
- BIC-code GKCC BE BB

Inzendingen:

Bij voorkeur per e-mail (word): gierik.nvt@hotmail.com of redactieadres (platte tekst, 4 exemplaren).

Poëzie: max. 10 gedichten, proza: max. 15.000 lettertekens, alleen niet eerder en niet elders gepubliceerde kopij.

De auteur is verantwoordelijk voor zijn inzending, hij behoudt het copyright en ontvangt bij publicatie een gratis bewijs-exemplaar. Tenzij de auteur het vooraf verbiedt, mag zijn inzending op de website van Gierik & NVT verschijnen. Auteurs, medewerkers die wij i.v.m. auteursrechten niet hebben kunnen bereiken of achterhalen kunnen de redactie contacteren.

Overname van teksten uit Gierik & NVT is toegelaten mits bronvermelding en voorafgaand akkoord van de uitgever.

Advertenties & sponsoring:

Tarieven te verkrijgen + aanvraag documenten:
Paul Goedtkindt (administratieadres)

Verantwoordelijke uitgever:

Guy Commerman, Kruishofstraat 144/98, 2020 Antwerpen

www.gierik-nvt.be

e-mail: gierik.nvt@hotmail.com

Beschermcomité:

bestaat uit meerdere leden die hun morele en daadwerkelijke steun toezegden en hun intellectueel, creatief en maatschappelijk gewicht in de waardenschaal leggen om het tijdschrift Gierik & Nieuw Vlaams Tijdschrift mede in stand te houden. De huidige lijst kan op eigen verzoek worden uitgebreid.

In willekeurige volgorde: Frans Redant (dramaturg), Ludo Abicht (vrije denker, filosoof, Arkprijs van het Vrije Woord), Gilbert Verstraelen (districtshoofd Merksem), Jos Vander Velpen (advocaat, voorzitter Liga Rechten van de Mens), Peter Benoy (ex-Theaterdirecteur Zuidpool), Lucienne Stassaert (vertaalster, auteur, Arkprijs van het Vrije Woord), Rik Hancké (toneelregisseur, acteur), Monika De Coninck (voorzitster OCMW Antwerpen), Freek Neyrinck (zette het figurentheater op de wereldkaart), Willy Claes (Minister van Staat), Philippe Lemahieu (bedrijfsleider en cultuurminnaar), Stefan Boel (bedrijfsleider en cultuurminnaar), Eric Brogniet (dichter, directeur Maison de la Poésie, Namen), Walter Groener (Fakkeltheater), Victor Vroomkoning (NL, dichter), Chrétien Breukers (NL, dichter), Bart F. M. Droog (NL, dichter-performer, redacteur literair internettijdschrift Rottend Staal), Wim Meewis (auteur, kunsthistoricus), Thierry Deleu (auteur), Lionel Deflo (auteur, ex-hoofdredacteur Kreatief), Silvain Loccufier (erector VUB), Rik Torfs (prof. kerkelijk recht KUL), Roger Peeters (ere-inspecteur-generaal basisonderwijs).

Steunende leden: Suzanne Binnemans, Marcella Baete, Gilbert Verstraelen, Eddy Strauven, Geert Stadeus, Silvain Salamon, Inge Karlberg + 29 anonieme schenkers.

Ereleden: Jan Bosmans, Bruno De Locht, 1 anonymus.

Gierik & Nieuw Vlaams Tijdschrift is verkrijgbaar in:

Antwerpen:

Dierckxsens-Avermaete, Melkmarkt 17
Standaard Boekhandel, Huidevettersstraat 1-3
De Groene Waterman, Wolstraat 7 (2 Gieriksterren)

Gent:

Boekhandel Limerick, Kon. Elisabethlaan 142
Poëziecentrum, Vrijdagmarkt 36
Nieuwscentrum Walry, Zwijnaardsesteenweg 6

Brugge:

Boekhandel De Reyghere, Markt 12 (2 Gieriksterren)
Boekhandel De Reyghere, Moerkerksesteenweg 186

Hasselt:

Markies van Carrabas, Minderbroederstraat 9-11

Kortrijk:

Boekhandel Theoria, O.L. Vrouwestraat 22

Mechelen:

Boekhandel Forum, D; Bucherystraat 10

Roeselare:

Boekhandel Hernieuwen, Noordstraat 100

Sint-Niklaas:

Boekhandel 't Oneindige Verhaal, Nieuwstraat 17

Tienen:

Boekhandel Plato, Peperstraat 22

Met de steun van de Provincie Antwerpen, Dexia, talrijke auteurs en meceneassen en Antwerpen.Boekenstad